

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΕΠΙΣΤΗΜΗ-ΦΙΛΟΣΟΦΙΑ-ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΖΗΤΗΜΑΤΑ-ΓΡΑΜΜΑΤΑ-ΤΕΧΝΗ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ

• «ΟΥΚ ΗΝ ΤΟΠΟΣ ΕΝ ΤΩ ΚΑΤΑΛΥΜΑΤΙ» (Γ.Β.Μ.)	329
• Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΠΟΡΩΝ (Α. Δωρικού)	331
• ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΑΣ (Δημ. Ν. Παπαθανασοπούλου)	337
• ΠΡΙΝ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΜΑΓΟΥΣ (Ποίημα Α. Σταυρίτη)	340
• Η ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ (Αθ. Β. Άβραμίδη)	341
• ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ (Πανορμίτη)	344
• ΜΝΗΜΗ ΣΟΦΟΚΛΗ ΧΑΤΖΗΔΑΚΗ (Ποίημα Νικ. Β. Καμβύση)	345
• ΣΧΟΛΙΑ (Τομέως Τύπου τῆς Χ.Ε.Ε.).....	346
• ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ	349
• ΕΠΙΚΑΙΡΑ (Σ.Β.Π.)	350
• ΕΝ ΟΛΥΜΠΩ (Διήγημα π. Ίγν. Παπασπηλιοπούλου)	351
• «ΚΑΙ ΦΕΥΓΕ ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ» (Ποίημα Φιλ. Καλάσογλου)	356
• ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΥ ΕΝΑΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 1996	357

ΕΤΟΣ 59ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1996

ΑΡΙΘ. 576

Πρὸς τοὺς κ. κ. συνδρομητὰς τῶν «Ἀκτίνων»

Μὲ τὴ λήξη τοῦ ἔτους 1996, ὑπενθυμίζομε στοὺς φίλους συνεργά-
τας - συνδρομητὰς μας, τὴν ἀνάγκη νὰ ἀνανεώσουν ἐγκαίρως τὴ
συνδρομὴ τους γιὰ τὸ 1997, μὲ τὴ βεβαιότητα ὅτι συμβάλλουν, ὡς
συνεργάται, στὸ πνευματικὸ ἔργο τῶν «Ἀκτίνων» καὶ συντελοῦν στὴν
ἀπρόσκοπτη καὶ τακτικὴ κυκλοφορία τοῦ Περιδικιοῦ.

Ἡ ἐτήσια συνδρομὴ διὰ τὸ 1997 παραμένει ἡ ἴδια, ἥτοι
δρχ. 2000.

ΕΤΗΣΙΑ ΣΥΝΔΡΟΜΗ 1997

Ἐσωτερικοῦ: Δρχ. 2000 Ἐξωτερικοῦ γενικῶς: \$ 20

Ἡ συνδρομὴ καταβάλλεται εἰς τὰ γραφεῖα μας, Ἀθηνῶν (Καρύτ-
ση 14), Θεσσαλονίκης (Ἀγ. Σοφίας 41). Ἦμπορεῖ ἐπίσης νὰ ἀποστέλ-
λεται διὰ ταχυδρομικῆς ἐπιταγῆς εἰς τὸ Γραφεῖον μας τῶν Ἀθηνῶν
(Καρύτση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ).

Εἰδικῶς οἱ συνδρομηταὶ μας τῆς ἐπαρχίας ἠμποροῦν νὰ καταθέ-
τουν τὴ συνδρομὴ τους, ἔναντι κανονικῆς ἀποδείξεως πληρωμῆς, στοὺς
ἐθελοντὰς ἀντιπροσώπους ἢ συνεργάτας μας στὶς πόλεις ὅπου ὑπάρ-
χουν.

ΑΚΤΙΝΕΣ

ΟΡΓΑΝΟΝ ΤΗΣ «ΧΡΙΣΤΙΑΝΙΚΗΣ ΕΝΩΣΕΩΣ ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΩΝ»

Έτος 59ον

ΔΕΚΕΜΒΡΙΟΣ 1996

Άριθ. 576

«Οὐκ ἦν τόπος ἐν τῷ καταλύματι»

Ἀλήθεια τόσο πολὺ μίκρυνε ἡ γῆ, ὥστε ὅταν ἦλθε ὁ οὐράνιος Ἐπισκέπτης νὰ μὴ βρῆσκειται πουθενὰ τόπος γι' αὐτόν; Γιὰ ὅλους καὶ γιὰ ὅλα ὑπῆρχε τόπος καὶ μόνο γιὰ τὸ θεῖο Βρέφος τῆς Βηθλεὲμ «οὐκ ἦν τόπος ἐν τῷ καταλύματι»; (Λουκ. 6' 7). Γι' αὐτὸ καὶ ἡ Παναγία Μητέρα του τὸν ἔφερε στὸν κόσμον μέσα σὲ μιὰ φάτνη καὶ ἐκεῖ Τὸν σπαργάνασε;

Ναί, δὲν ὑπῆρχε τόπος στὸ κατάλυμα, στὸ πανδοχεῖο, γιατί δὲν ὑπῆρχε χώρος στὶς καρδιές. Καὶ ὅταν δὲν ὑπάρχει χώρος μέσα στὴν καρδιά, τότε δὲν ὑπάρχει τόπος πουθενά.

Καὶ ἡ ἱστορία αὐτὴ ἐπαναλαμβάνεται δυὸ χιλιάδες χρόνια τώρα. Ὁ Χριστὸς ἐρχεται σὲ κάθε ἐποχή, γιὰ νὰ γεννηθῆ μέσα στὶς καρδιές καὶ νὰ ἀναγεννήσῃ τὶς καρδιές. Καὶ τὶς βρῖσκει τόσο συχνὰ κλειστές ἢ γεμάτες ἀπὸ τὸν ἑαυτό τους. Ζητάει θέση μέσα σ' αὐτὲς καὶ δὲν τοῦ προσφέρεται. Χτυπάει τὶς πόρτες καὶ δὲν τοῦ ἀνοίγουν. Ἡ τοῦ ἀποκρίνονται πὼς δὲν ὑπάρχει χώρος γι' Αὐτόν. Ὁ τόπος τους εἶναι γεμάτος ἀπὸ ἄλλους ἐπισκέπτες. Ἐχουν ἄλλες φροντίδες καὶ ἄλλες μέριμνες καὶ δὲν τοὺς μένει χρόνος νὰ ἀσχοληθοῦν μαζί Του.

Δὲν ὑπάρχει καὶ σήμερον τόπος ἢ πολὺ δύσκολα βρῖσκειται τόπος γιὰ τὸν Χριστὸ καὶ τὸ Εὐαγγελίό Του. Δὲν ὑπάρχει τόπος σὲ πολλὰ σπῖτια, στὶς οἰκογένειες, στὴν ἀγωγή τῶν παιδιῶν. Δὲν ὑπάρχει τόπος στὰ ραδιοτηλεοπτικὰ κανάλια, γιατί εἶναι γεμάτα ἀπὸ τοὺς «γκουροῦ» τῆς προβολῆς καὶ τῆς δια-

φημίσεως, ἀπὸ τοὺς τυχοδιῶκτες, τοὺς καταφερτζῆδες, τοὺς ἀθυρόστομους, τοὺς νυχτόβιους, ἀπὸ τὰ εἰδῶλα τοῦ ρόκ, τοῦ αἰσθησιασμοῦ, τῆς ἀδιαντροπιᾶς. Δὲν ὑπάρχει χώρος γιὰ τὸν Χριστὸ στοὺς δημόσιους καὶ στοὺς διεθνεῖς Ὄργανισμούς, στὰ Κοινοβούλια καὶ στὶς Κυβερνήσεις τῶν μεγάλων, ποὺ ἀντὶ γιὰ εἰρηνοποιοὶ κατάντησαν εἰρηνοκάπηλοι, ποὺ δὲν πεινοῦν καὶ δὲν διψοῦν γιὰ τὴν δικαιοσύνη, ἀλλὰ τηροῦν «ἴσες ἀποστάσεις» ἀνάμεσα σὲ θύτες καὶ θύματα καὶ «νίπτουν τὰς χεῖρας των» μπροστὰ στὴν κραυγαλέα ἀδικία.

Ἀλλὰ καὶ στὸν τόπο μας πόσα γίνονται γιὰ νὰ μὴ βρῖσκειται χώρος γιὰ τὸ θεῖο Βρέφος! Δὲν χρειάζεται ὁ Χριστὸς στὰ Σχολεῖα, φωνάζουν. Δὲν χρειάζεται ὁ λόγος Του στὴν ἐκπαίδευση. Δὲν ταιριάζει στὴν ἐποχή μας. Ἐμεῖς θέλουμε νὰ μορφώσουμε τεχνοκράτες. Καὶ πᾶνε νὰ κατασκευάσουν ὑδροκεφαλές, ποὺ θὰ στηρίζονται πάνω σὲ λιλιπούτειους ἠθικούς ὤμους. Λησμονοῦν πὼς ὅποιαδήποτε ἐπιστήμη χωρὶς ἀρετὴ καὶ ἠθικὲς ἀρχές «πανουργία καὶ οὐ σοφία φαίνεται».

Ἐπομένως ὄχι μόνο τότε δὲν βρέθηκε, ἀλλὰ καὶ σήμερον δὲν βρῖσκειται τόπος γιὰ τὸν Χριστὸ. Ἡ ἀγάπη Του ὅμως ἢ ἀπέραντη γιὰ τὸν ἄνθρωπο καὶ ἢ ἄκρα ταπεινώσῃ Του, δὲν Τὸν ἀφήνουν νὰ φύγῃ, νὰ ἐγκαταλείψῃ τὸ πλάσμα Του. Δὲν βρῖσκει τόπο στὸ κατάλυ-

μα. Βρίσκει όμως τόπο στη φάτνη. Και εκεί καταφεύγει. Και δέν είναι χωρίς λόγο αυτή ή καταφυγή Του. Έχει βαθύτερο νόημα. Τήν έρμηνεία τήν έχει δώσει από πολύ παλιά ο άγιος Κύριλλος ο Άλεξανδρείας: *«Βρήκε τόν άνθρωπο αποκτηνωμένο. Γι' αυτό γεννήθηκε μέσα στη φάτνη, για να χρησιμεύσει σαν τροφή στον άνθρωπο, που είχε μοιάσει στα ζωά. Και τού προσφέρθηκε σαν τροφή στη φάτνη, για να τόν μεταβάλει και να τόν μεταφέρει από τόν ζωώδη βίο στον λογικό, σ' αυτόν που ταιριάζει στον άνθρωπο. Έτσι οι ψυχές, που είχαν αποκτηνωθεί από τήν άμαρτία, όταν πλησίασαν τη φάτνη, βρήκαν όχι πιά τo γνώριμό τους χορτάρι (ή τὰ ξυλοκέρατα), αλλά ουράνιο άρτο, αυτό τo σώμα τού Χριστού που ζωοποιεί».*

Ο Χριστός έρχεται και σήμερα με πολλούς τρόπους. Έρχεται και μās επισκέπτεται στα πρόσωπα τών αδελφών Του «**των έλαχίστων**» και ζητάει τόπο στην καρδιά μας. Και αυτή ή άπλοχωριά τής καρδιάς είναι που λείπει. Έχουν πολύ στενέψει οι καρδιές. Έχουν χάσει τη ζεστασιά τους. Έχουν παγώσει. Φυσάνε μέσα εκεί οι βίαιοι άνεμοι τών παθών. Ο άτομισμός και τo στενόκαρδο συμφέρον τς έχουν έρημώσει, τς έχουν πετρώσει.

Περιφρονείται καθημερινά από τόν σύγχρονο άνθρωπο ή υπόσχεση τού Θεού στον προφήτη Ίεζεκιήλ «**δώσω αυτοίς καρδίαν έτέραν και πνεύμα καινόν δώσω εν αυτοίς και έκοπάσω τήν καρδίαν τήν λιθίνην εκ τής σαρκός αυτών και δώσω αυτοίς καρδίαν σαρκίνην**» (ια' 19). Και προτιμάει να χτυπάει στα στήθη του όχι ή σάρκινη, ή ευαίσθητη καρδιά, αλλά ο παγερός λίθος τής αδιαφορίας. Πώς, λοιπόν, ο άνθρωπος αυτός να προσφέρει φιλοξενία στις δοκιμασμένες ψυχές που έναγώνια τήν ζητάνε; Ποιά ζεστασιά να προσφέρει ή έρημη από αγάπη, ή καταψυγμένη καρδιά; Δέν ανοίγουν οι σκουριασμένες πόρτες χωρίς τo λάδι τής καλοσύνης.

Και όμως δέν λείπουν και οι ευαίσθητες, οι θερμές καρδιές, που έχουν νύχτα-μέρα

άνοιχτες τις πόρτες τους στο θείο Βρέφος. Άγραυλούν και άγρυπνούν σαν τούς δοσικούς στον έρχομό τού Λυτρωτή και Τόν δέχονται, όταν υποδέχονται τὰ αδέλφια Του.

Υπάρχει μιá ωραία συνήθεια με βαθύ συμβολισμό εκεί στις ιταλικές Άλλεις. Οι χωρικοί αφήνουν τη νύχτα τών Χριστουγέννων τήν πόρτα τους άνοιχτή. Ο φουόνος είναι αναμμένος και κρατάει τo φαγητό ζεστό, ώστε σε περίπτωση που ή αγία Οικογένεια, κνηνημένη από τόν Ηρώδη, καταφύγει εκεί, να βρη ζεστασιά και έτοιμο φαγητό. Τήν ίδια συγκινητική σκηνή, που δείχνει καρδιές με αγάπη μεγάλη και ήρωισμό, συναντάμε και στη Σιβηρία, στον τόπο αυτό που χρησιμοποιήθηκε ως τόπος έξορίας, τόσο από τo τσαρικό όσο και από τo μπολσεβικικό καθεστώς. Οι Ostjaks, μογγολική φυλή, έχουν επίσης μιá ωραία συνήθεια. Τo βράδυ, προτού να κοιμηθούν, αφήνουν τήν πόρτα ξεκλειδωτή και ένα πιάτο φαγητό στο κατώφλι μήπως τo χρειασθή κάποιος φυλακισμένος δραπέτης.

Οι πόρτες οι δικές μας, οι πόρτες τής καρδιάς μας, είναι κλειστές ή άνοιχτες για τόν Χριστό και τὰ αδέλφια Του;

Αυτές τις πόρτες χτυπάει και σήμερα ο Χριστός. Άν ο σύγχρονος κουρασμένος και απογοητευμένος άνθρωπος, που άσφικτιά φυλακισμένος στον στενόψυχο άτομισμό του, αποφάσιζε να τς άνοιξη, τότε θα εύρισκε στην άνιδιοτελή προσφορά τη λύση τού ψυχικού δράματός του. Η αγάπη, που έφερε ο ένανθρωπήσας Θεός στη γή μας, ικανοποιεί όσο τίποτε άλλο τήν ψυχή. Είναι τo εύκρατο κλίμα όχι μόνο για όμαλοποιημένες ανθρώπινες σχέσεις, αλλά και για μιá καλύτερη ψυχική υγεία και ισορροπία. Άρκει να τo συνειδητοποιήσουμε. Να συνειδητοποιήσουμε πώς ο Χριστός ζητάει χώρο στην καρδιά μας όχι για τόν Ίδιο, αλλά για μās. Για να γίνη επίτελους πραγματικότητα ή «**επί τής ειρήνης**» και ή «**εν ανθρώποις ευδοκία**» (Λουκ. 6' 14).

Γ.Β.Μ.

Η ΠΑΙΔΕΙΑ ΤΩΝ ΠΡΩΤΟΠΟΡΩΝ

Αυτή τη χρονιά συμπληρώνονται δέκα χρόνια από την εις Κύριον έκδημία του αειμνήστου καθηγητού της 'Αστρονομίας στο Πανεπιστήμιο 'Αθηνών Δημητρίου Κωτσάκη (1909-1986).

Ο αείμνηστος καθηγητής έκτος από την προσφορά του στην επιστήμη της αστρονομίας και των μαθηματικών με έργο έρευνητικό, συγγραφικό, λειτουργικό, αναπτυξιακό, διοικητικό, διδακτικό, έδωσε παράδειγμα ήθους, ένδιαφέροντος για τὰ προβλήματα του συγχρόνου ανθρώπου, αγάπης για τὸν συνάνθρωπο. Έκτος από την έπιστημονική του δραστηριότητα προσπάθησε με διαλέξεις, άρθρα και βιβλία νὰ εκλαϊκεύσει τις έπιστημονικές γνώσεις και νὰ προσεγγίσει τὰ μεγάλα γενικότερα έρωτήματα, πού απασχολούν κάθε σκεπτόμενο άνθρωπο και τὸ έκαμε με μεγάλη επιτυχία.

Δὲν περιορίσθηκε στο συγγραφικό του έργο σὲ δημοσιεύματα, πού ἀφορούν αποκλειστικά τις έπιστήμες της αστρονομίας και τῶν μαθηματικῶν. Έπεκτάθηκε και σὲ θέματα φιλοσοφικά, ιστορικά, κοινωνικά.

Τὰ βιβλία του κυκλοφόρησαν σὲ ἀλλεπάλληλες εκδόσεις στις ὁποῖες συμπεριελάμβανε τὰ νεώτερα έπιστημονικά δεδομένα. Μὲ τις εκδόσεις αυτές και με την «Κοσμολογία», γραμμένη σὲ συνεργασία με τὸν καθηγητὴ κ. Γ. Κοντόπουλο, ἐνημέρωνε ὡς τις τελευταῖες ἡμέρες πρὸ της έκδημίας του, για τις πὺδ πρόσφατες έπιστημονικές ἐξελίξεις ἕνα εὐρύτερο κοινὸ και διατύπωνε σκέψεις για τις προκύπτουσες κατὰ τὴ γνώμη του φιλοσοφικές και κοσμοθεωριακές συνέπειες.

Ο Δημήτριος Κωτσάκης, προσωπικότης ὑψηλῆς Παιδείας και καλλιεργείας, μᾶς ἀφη-

σε τὸ πλούσιο έργο του και τὸ φωτεινὸ παράδειγμα της ζωῆς του. Θὰ τὸν θυμούμαστε πάντα με συγκίνηση και εὐγνωμοσύνη. Τὸ παρὸν ἄρθρο ἀφιερώνεται στη μνήμη του.

Στους καιρούς μας ἀναπτύχθηκε και στην πατρίδα μας ἡ ἰδέα ὅτι για νὰ σταδιοδρομήσει κανεὶς ἐπιτυχῶς πρέπει νὰ μὴ «σπαταλήσει» τὸ χρόνο του ἀσχολούμενος με θέματα φαινομενικά ἄσχετα με τὸ ἀντικείμενο της ειδιότητός του. Καὶ ἐρωτοῦν πολλοὶ νέοι: «ἀφοῦ θὰ γίνω βιολόγος, γεωπόνος ἢ έρευνητὴς φυσικός, τί μου χρειάζονται ἡ έλληνική γλώσσα, ἡ ιστορία ἢ τὰ θρησκευτικά ἢ ἀφοῦ θὰ γίνω φιλόλογος, δικηγόρος, ἀρχαιολόγος, τί μου χρειάζονται ἡ φυσική και τὰ μαθηματικά;»

Έκτος ἀπὸ τὸ χρησιμοθηρικὸ πνεῦμα της ἐποχῆς μας, τὴν τάση αὐτὴ εὐνοεῖ και τὸ εκπαιδευτικὸ μας σύστημα. Εἶναι γνωστὸ και ἔχει τονισθεῖ κατ' ἐπανάληψη ὅτι με τὰ μαθήματα δέσμης, τὸ λύκειο μεταβάλλεται σὲ φροντιστήριο και τὸ ἐνδιαφέρον για τὴν ἐγκύκλια μόρφωση ἀτονεῖ. Ἐπὶ πλέον τὸ μάθημα της Ἱστορίας ἔχει ὑποβαθμισθεῖ και ἡ προσφορά διδασκαλίας της Ἑλληνικῆς γλώσσας εἶναι ἀνεπαρκῆς, ἐνῶ με τὸ σύστημα εἰσαγωγῆς στις ἀνώτατες σχολές και τὴ χρήση ἐνὸς μόνο συγγράμματος ἀνὰ μάθημα στην Ἀνωτάτη Παιδεία, εὐνοεῖται ἡ ἀποστήθιση, ἡ ξηρὴ ἀπομνημόνευση γνώσεων καμμιά φορὰ ἀποσπασματικῶν.

Ἰδιαίτερα ἀπὸ τὴν ἐποχὴ της μεταρρυθμίσεως τοῦ 1976 ὀξύνθηκε τὸ γλωσσικὸ μας πρόβλημα και ἐντάθηκε με τὴν εἰσβολὴ στη γλώσσα μας πληθώρας ὄρων ἀπὸ τὰ ἀγγλικά. Καλλιεργήθηκε ἀκόμη στὸν τόπο

μας νοοτροπία ήσαστος προσπάθειάς και ακούσθηκαν συνθήματα κατά της «έντατικοποίησης», ενώ ζούμε σε συνθήκες έντονου διεθνούς ανταγωνισμού. Από την άλλη μεριά έναυλα είναι τὰ ὅτα μας ἀπό τὸ θόρυβο τῶν ἀνθρώπων τοῦ ὠφελιμοῦ, γιὰ τοὺς ὁποίους ἡ ἐργασία ἔχει στόχο μόνο τὶς ὑλικὲς ἀπολαύσεις, θέλουν τὴν ἐντατικοποίηση, ἀλλὰ μιλοῦν μόνο γιὰ χρήματα καὶ μηχανὲς καὶ ξεχνοῦν τὸν ὅλο ἄνθρωπο, ὁ ὁποῖος ἔχει καὶ πνευματικὲς ἀνάγκες.

Πῶς ὅμως ἱκανοποιοῦνται αὐτὲς οἱ ἀνάγκες; Σὲ ποῖο βαθμὸ ἀξιοποιοῦν καὶ τιμοῦν τὰ πνευματικὰ κεφάλαια αὐτοῦ τοῦ τόπου οἱ ταγοί; Τὴ γλώσσα, τὴν Ἱστορία, τὴν Παράδοση; Ποιὰ ἦταν ὅλα αὐτὰ τὰ τελευταῖα χρόνια ἡ πολιτικὴ στὴν Παιδεία; Τί νὰ πρωτοθυμηθοῦμε; Ἄς ἀναφέρουμε ἐνδεικτικὰ μόνο τὶς φράσεις τοῦ μουσικοσυνθέτη, παιδαγωγοῦ καὶ Ἀκαδημαϊκοῦ Μενέλαου Παλλάντιου: *«Σήμερα δίνονται ἀνούσιες προτεραιότητες καὶ ἀγνοοῦνται τόσο σημαντικὰ πράγματα! Στὴν κηδεῖα τοῦ Θανάση Πετσάλι, ὁ ὁποῖος καὶ μόνο τοὺς «Μαυρόλυκους» νὰ εἶχε γράψει θὰ ἔπρεπε νὰ θεωρεῖται ἐθνικὸς λογοτέχνης, δὲν πῆγε οὔτε ἕνας κλητήρας ἀπὸ τὸ Ὑπουργεῖο Πολιτισμοῦ νὰ ἀφήσει ἕνα λουλουδάκι...»* («Τὸ Βῆμα» 23-4-1995).

Στὶς γραμμὲς ποὺ ἀκολουθοῦν θὰ προσπαθῆσει ὁ γράφων νὰ δείξει, ὅτι ἐκεῖνοι, οἱ ὁποῖοι ἐθεμελίωσαν τὴν ἐπιστὴμὴ τοῦ αἰῶνα μας καὶ μὲ τὰ ἐπιτεύγματά τους ὀδήγησαν στὶς μεγάλες σύγχρονες τεχνολογικὲς κατακτήσεις, δὲν ξεχνοῦσαν τὸν ἄνθρωπο καὶ δὲν ἦταν ἀγευστοὶ τῶν καρπῶν μιᾶς ὑψηλῆς στάθμης γενικῆς Παιδείας, ἡ ὁποία δὲν ἐμπόδισε σὲ τίποτε νὰ ἀναδειχθοῦν κορυφαῖοι στὸν κλάδο τους ἀντίθετα, πολλὲς φορὲς, ὅπως οἱ ἴδιοι μαρτυροῦν, τοὺς βοήθησε.

Εἰδικότερα μεταξὺ αὐτῶν τῶν πρωτοπόρων, οἱ ὁποῖοι ἀνοῖξαν νέους δρόμους στὴ γνώση στὸν αἰῶνα μας, ἐξέχουσα θέση ἔχουν οἱ θεμελιωταὶ τῆς κβαντικῆς θεωρίας, μερικοὶ ἀπὸ τοὺς ὁποίους συνέβαλαν ἀποφασισ-

τικά καὶ σὲ ἄλλους κλάδους τῆς Ἐπιστήμης. Δὲν εἶναι τυχαῖο τὸ γεγονός, ὅτι οἱ ἐπιστήμονες αὐτοὶ στὴν πλειοψηφία τους δὲν ἦταν μονόπλευροι, ἦταν ἄνθρωποι μὲ γενικότερη μόρφωση καὶ καλλιέργεια. Γι' αὐτοὺς τὸ δέντρο τῆς γνώσεως εἶχε βαθεῖες ρίζες στὸ ἔδαφος τῆς κλασσικῆς ἀνθρωπιστικῆς παραδόσεως. Θεώρησαν χρέος τους νὰ ἀναπτύξουν ποικίλες δραστηριότητες πάρα πέρα ἀπὸ τὰ στενὰ ἐπαγγελματικὰ διδακτικὰ καὶ ἐρευνητικὰ τους καθήκοντα γιὰ νὰ βοηθήσουν τὸν ἄνθρωπο. Πολλὰ εἶναι τὰ παραδείγματα ἐπιστημόνων μὲ ἀνάλογα ἐφόδια καὶ σὲ πλείστους ἄλλους τομεῖς τῶν ἐπιστημῶν, θὰ περιορισθοῦμε ὅμως ἐνδεικτικὰ ἐδῶ στοὺς πιὸ σημαντικοὺς σκαπανεῖς στὸν τομέα τῆς κβαντικῆς Φυσικῆς.

Μεταξὺ τῶν θεμελιωτῶν τῆς κβαντικῆς θεωρίας ἐξέχουσα θέση κατέχει ὁ Max Planck (1858-1947), ποὺ γεννήθηκε στὸ Κίελο καὶ προερχόταν ἀπὸ οἰκογένεια νομικῶν καὶ δημοσίων λειτουργῶν. Ὁ πατέρας του Johann von Planck ἦταν καθηγητῆς τῆς νομικῆς.

Στὰ ἐννιά του χρόνια, ἡ οἰκογένειά του μετεκόμισε στὸ Μόναχο, γιὰ τὴν προσφέρθηκε στὸν πατέρα του καθηγητικὴ ἔδρα στὸ ἐκεῖ Πανεπιστήμιο. Στὸ Μόναχο ἐφοίτησε στὸ περίφημο Μαξιμιλιανὸ Γυμνάσιο, στὸ ὁποῖο παρακολούθησε τὰ ἐγκύκλια μαθήματα ἀργότερα καὶ ὁ Werner Heisenberg. Στὸ ἐπίπεδο τῆς μορφώσεως ποὺ προσέφερε αὐτὸ τὸ σχολεῖο θὰ ἀναφερθοῦμε σὲ ἄλλο ἄρθρο.

Στὰ δεκαεπτὰ του χρόνια ὁ Planck πέρασε τὶς ἐξετάσεις γιὰ εἰσαγωγή στὸ Πανεπιστήμιο. Στὴν ἀρχὴ ἦταν ἀναποφάσιτος ἂν θὰ ἀκολουθοῦσε κλασσικὴ φιλολογία, μουσικὴ ἢ Φυσικὴ, τελικὰ ὅμως ἀποφάσισε νὰ γίνεῖ φυσικός, παρὰ τὸ γεγονός ὅτι ὁ Philipp von Jolly (1809-1884), καθηγητῆς τῆς Φυσικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου, τὸν συμβούλεψε νὰ μὴ γίνεῖ φυσικός, γιὰ τὸν τομέα τῆς Φυσικῆς δὲν

έμενε πλέον, κατά τὸν Jolly, τίποτε καινούργιο πρὸς ἀνακάλυψη. Ἐν τούτοις ἡ μουσικὴ ἦταν γιὰ τὸν Planck ὁ ὅλη του τῆ ζωὴ πηγὴ τέρψεως καὶ ἔμαθε ὁ ἴδιος νὰ παίζει ἄριστα πιάνο.

Φαίνεται ὅτι ἡ ἀπόφαση τοῦ Planck νὰ γίνει φυσικὸς ὀφείλεται κυρίως στὸ δάσκαλό του τῶν μαθηματικῶν στὸ γυμνάσιο, Hermann Müller. Ὁ ἐμπνευσμένος αὐτὸς δάσκαλος συνετέλεσε στὴ γνωριμία τοῦ Planck μὲ τὴν ἀρχὴ τῆς διατηρήσεως τῆς ἐνεργείας, ποῦ ἀποτελέσει τὸ θέμα δοκιμίου τοῦ Planck σὲ διαγωνισμό τῆς Ἀκαδημίας τοῦ Göttingen.

Κατὰ τὴ φοίτησή του στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Μονάχου (1875-77) ἐπηρεάσθηκε περισσότερο ἀπὸ τὸ μαθηματικὸ Bauer καὶ λιγότερο ἀπὸ τὸ φυσικὸ Jolly. Ὁ Bauer μετέδωσε στὸν Planck τὸν ἐνθουσιασμό γιὰ τὰ μαθηματικὰ καὶ τὸ μαθηματικὸ τρόπο τοῦ σκέπτεσθαι καὶ ἐπαύθησε τὴν ἀγάπη του γιὰ τὴν ἐπιστῆμὴ τοῦ Εὐκλείδη καὶ τοῦ Πυθαγόρα.

Στὴ συνέχεια, μετὰ τὸ Μόναχο, σπούδασε ὁ Planck στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου (1877-1879). Ἐκεῖ εἶχε δάσκαλους τοὺς μεγάλους φυσικοὺς Kirchhoff (ποῦ συγκαταλέγεται μετὰξὺ τῶν προποτέρων τῆς κβαντικῆς θεωρίας) καὶ Helmholtz καὶ τὸν διάσημο μαθηματικὸ Karl Weierstrass. Ὁ Planck ἐπηρεάσθηκε πολὺ ἀπὸ τὶς ἐργασίαι τοῦ Rudolf Clausius (1822-1888). Ἐξετίμησε ιδιαίτερα τὴ σαφήνεια τῶν γραπτῶν τοῦ Clausius, τὰ ὁποῖα μελέτησε μὲ ἐνθουσιασμό, τὴν ἀκριβῆ διατύπωση ἀπὸ τὸν Clausius τῶν δύο νόμων τῆς θερμοδυναμικῆς καὶ τὴν σαφῆ διάκριση μετὰξὺ τῶν δύο. Οἱ ἐργασίαι τοῦ Clausius στὴ θερμοδυναμικὴ ἐνέπνευσαν τὸν Planck.

Στὶς διοικητικὰς του εὐθύναις ὁ Planck ὡς μόνιμος γραμματέας τοῦ τομέα τῶν μαθηματικῶν καὶ φυσικῆς τῆς Πρωσικῆς Ἀκαδημίας τῶν Ἐπιστημῶν (1912-1938) καὶ πρόεδρος τοῦ Ἰνστιτούτου Kaiser Wilhelm γιὰ τὴν ἐπιστημονικὴ ἔρευνα (ποῦ ἀργότερα μετονομάσθηκε σὲ Max Planck In-

stitut) κατὰ τὴν περίοδο 1930-1937, ἐπέμενε στὴν πιὸ αὐστηρὴ ἀντικειμενικότητα καὶ ἀκριβῆ τήρηση τῶν κανόνων καὶ ἀποφάσεων. Ἡ νομικὴ οἰκογενειακὴ παράδοση, ἡ Παιδεία του καὶ οἱ χριστιανικὲς του πεποιθήσεις, ἡ σεμνότητα καὶ μετριοπάθειά του, ἡ ἐπιβλητικὴ ἀλλὰ καὶ εὐχάριστη προσωπικότητά του συνετέλεσαν ὥστε νὰ διευθύνει τὶς συνεδριάσεις μὲ σωστὸ κοινοβουλευτικὸ τρόπο καὶ νὰ ἐκτελεῖ τὰ διοικητικὰ του καθήκοντα ἐπιτυχῶς σὲ δύσκολους καιροὺς (Πρῶτος Μεγάλος Πόλεμος, ἄνοδος τοῦ Ναζισμοῦ).

Ἀπαντώντας σὲ πανηγυρικὸ τοῦ von Laue ἀναφέρθηκε κάποτε στὰ ἡγετικά προσόντα, ποῦ πρέπει νὰ ἔχει ἓνας κάτοχος τέτοιων ὑψηλῶν θέσεων: *«ἐπιδίωξη τῶν σπουδαιῶν μὲ εὐσυνειδησία, ὑπομονή, θάρρος καὶ ἀπαρρασάλευτὴ ἐμμονὴ στὶς πεποιθήσεις του ἐναντι οἰουδήποτε...»*

Ἀπὸ τὸ 1896 ὁ Planck ἄρχισε νὰ ἐνδιαφέρεται γιὰ τὴν εὕρεση τῆς ὀρθῆς ἐκφράσεως τῆς κατανομῆς τῆς πυκνότητος ἐνεργείας τῆς ἀκτινοβολίας τοῦ μέλανος σώματος συναρτήσῃ τῆς συχνότητος καὶ τῆς θερμοκρασίας. Τὸ κίνητρό του ἦταν ὁ νόμος τοῦ Kirchhoff καὶ μιὰ φιλοσοφικὴ παρόρμηση καὶ πίστη ὅτι ἡ λεγόμενὴ Κανονικὴ Φασματικὴ Ἐνεργειακὴ Κατανομὴ ἀντιπροσωπεύει, ὅπως γράφει ὁ Planck στὴν ἐπιστημονικὴ βιογραφία του, κάτι τὸ ἀπόλυτο, «καὶ ἀφοῦ πάντα ἐθεωροῦσα τὴν ἔρευνα γιὰ τὸ ἀπόλυτο τὸν ὑψηλότερο στόχο κάθε ἐπιστημονικῆς δραστηριότητος, πρόθυμα στρώθηκα στὴ δουλειά».

Ὁ Planck τιμήθηκε ἀπὸ τὴν ἐπιστημονικὴ κοινότητα μὲ τὴν ἀνακήρυξή του σὲ ἐπίτιμο διδάκτορα πολλῶν ἰδρυμάτων. Ἐπῆρε τὸ μετάλλιο Lorentz, τὸ Ordre pour la Mérite καὶ τὸ 1919 τοῦ ἀπονεμήθηκε τὸ βραβεῖο Nobel Φυσικῆς 1918 γιὰ τὴν ἐργασία του στὴν κβαντικὴ θεωρία. Τὸ 1926 ἔγινε μέλος τῆς Royal Society τοῦ Λονδίνου καὶ ἦταν ἀκόμη μέλος πολλῶν ἄλλων Ἀκαδημιῶν καὶ Ἐταιρειῶν.

Ὁ Planck προπαρρασκεύαζε μὲ σχολα-

στική ευσυνειδησία τὰ μαθήματά του προσέχοντας και τὴν τελευταία λεπτομέρεια καὶ ἡ διδασκαλία του χαρακτηρίζοταν ἀπὸ ἀνυπέρβλητη σαφήνεια καὶ προσέφερε καὶ αἰσθητικὴ εὐχαρίστηση. Στὶς παρατηρήσεις του στὸ colloquium φυσικῆς στὸ Πανεπιστήμιο τοῦ Βερολίνου, πού ψυχὴ του ἦταν ὁ διακεκριμένος μαθητὴς του Max von Laue (1879-1960) ὁ Planck ἦταν πάντα λιγόλογος, προσεκτικὸς καὶ μετρημένος.

Ὁ Planck ἀπέκτησε δυὸ γιουὺς ἐνῶ οἱ δύο δίδυμες κόρες του πέθαναν κατὰ τὴ γέννα. Ἡ πρώτη του γυναίκα, τὴν ὁποία παντρεύτηκε τὸ 1887, πέθανε τὸ 1909. Μετὰ ἓνα χρόνο ξαναπαντρεύτηκε καὶ ἡ δεύτερη γυναίκα του τὸν στήριξε μὲ αὐτοθυσία στὶς δύσκολες ὥρες τῶν μετέπειτα χρόνων καὶ πέθανε ἓνα χρόνο μετὰ τὸ θάνατο τοῦ Planck.

Ἄνθρωπος μὲ εὐγένεια χαρακτήρος καὶ βαθύτατες χριστιανικὲς πεποιθήσεις, μὲ τρόπο ζωῆς πειθαρχημένο καὶ βαθειὰ ριζωμένο στὴν παράδοση, ἀντιμετώπισε γενναῖα τὶς δοκιμασίες τῆς ζωῆς. Ὁ μεγάλος του γυιὸς σκοτώθηκε νέος στὸ Thiaumont τῆς Γαλλίας κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Πρώτου Παγκοσμίου Πολέμου καὶ ὁ νεώτερος Erwin, ἐκτελέσθηκε ἀπὸ τὴ Γκεστάπο κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Δεύτερου Μεγάλου Πολέμου, ἀφοῦ κατηγορήθηκε γιὰ συνενοχίᾳ σὲ σχέδιο ἀνατροπῆς τοῦ Ναζιστικοῦ καθεστώτος. Ἐπὶ πλέον κατὰ τὴ διάρκεια τοῦ Δεύτερου Παγκοσμίου Πολέμου ἔχασε τὸ σπίτι του μὲ ὅλα του τὰ υπάρχοντα σὲ ἀεροπορικὴ ἐπίδρομή καὶ ὑπέφερε πολλὰς ταλαιπωρίες. Ὅλες αὐτὲς τὶς δοκιμασίες ὑπέμεινε μὲ καρτερία καὶ ἀξιοπρέπεια.

Ἐνῶ θρῆσκοταν σὲ περιοδεῖα γιὰ νὰ δώσει διαλέξεις τὸ 1945, ἔγινε μάρτυς τῆς καταστροφῆς τοῦ Kassel, ὅπου κινδύνεψε ἡ ζωὴ του ἀπὸ ἀεροπορικὴ ἐπίδρομή καὶ ἔμεινε θαμμένος γιὰ ὥρες σὲ ἓνα ἀντιαεροπορικὸ καταφύγιο. Παγιδευμένος μὲ τὴ γυναίκα του μεταξὺ τῶν Γερμανῶν, πού ὑποχωροῦσαν καὶ τῶν συμμάχων, πού προελαύνανε, κατέφυγε σὲ ἓνα δάσος καὶ δια-

σώθηκε ἀπὸ τοὺς Ἀμερικανοὺς πού ἔστειλαν αὐτοκίνητο καὶ τὸν μετέφεραν στὸ Göttingen, ὅπου παρέμεινε ὡς τὸ θάνατό του (3 Ὀκτωβρίου 1947).

Ὁ Planck αἰσθάνθηκε ὡς καθηκὼν νὰ παραμείνει στὴ Γερμανία κατὰ τὴ Ναζιστικὴ περίοδο, ὅπως ἔκαμε καὶ ὁ ἐκ τῶν θεμελιωτῶν τῆς κβαντομηχανικῆς Werner Heisenberg. Ἀντιτάχθηκε ὅμως ὁ Planck ἀνοιχτὰ σὲ μερικὲς ἐνέργειες τοῦ Χίτλερ, ἰδίως στὸν κατατρογμὸ τῶν Ἑβραίων, μὲ θάρρος καὶ ἀποφασιστικότητα. Ἦταν πατριώτης ἀλλὰ ἀπέκρουε τὸ σοβινισμό, τὸ ρατσισμό, τὰ περὶ ἀνωτερότητας τῆς «Ἀρίας Φυλῆς» καὶ τὰ περὶ «Ἀριανῆς Φυσικῆς». Δυστυχῶς, λόγω τῶν δυσμενῶν πολιτικῶν συνθηκῶν πού ἐπικρατοῦσαν τότε, ὁ Planck καὶ ὁ von Laue μὲ προσπάθειες καὶ διαβήματα κατόρθωσαν μόνον νὰ καθυστερήσουν γιὰ πολὺ λίγο τὴν ἔξοδο τῶν Ἑβραίων καὶ μερικῶν μὴ Ἑβραίων ἀντικαθεστωτικῶν ἐπιστημόνων, ἐπιχειρώντας ὅσο μπορούσαν νὰ διασώσουν ζωὲς καὶ σταδιοδρομίες. Ἐνεθάρρυναν ἀκόμη πολλοὺς ἀπὸ τοὺς μὴ Ἑβραίους ἐπιστήμονες πού παρέμειναν στὴ Γερμανία νὰ καφεύσουν στὴν ἀντιεπιστημονικὴ προπαγάνδα ἐναντίον ὀρθῶν θεωριῶν καὶ ἀντιλήψεων τὶς ὁποῖες τὸ καθεστῶς καταδίκασε ὡς «Ἑβραϊκὲς».

Ὅπως πολλοὶ ἄλλοι φυσικοὶ καὶ ἀστρονόμοι καὶ ἀρκετοὶ ἀπὸ τοὺς θεμελιωτὲς τῆς κβαντικῆς θεωρίας, ὁ Planck ἀγαποῦσε τὴν Τέχνη καὶ ἦταν ἄριστος πιανίστας. Ἐπειδὴ εἶχε καλὴ φωνὴ τραγουδοῦσε στὸ σχολεῖο τὰ μέρη τῆς ὑψιφώνου σὲ μεγάλα ὄρατόρια μὲ παιδικὲς χορωδίες. Ὡς σπουδαστὴς ἦταν δεύτερος διευθυντὴς στὴ φοιτητικὴ χορωδία καὶ ἔπαιζε στὴν ἐκκλησία ἐκκλησιαστικὸ ὄργανο.

Εἶχε κάμει συστηματικὲς σπουδὲς πιάνου κατὰ τὰ φοιτητικὰ του χρόνια στὸ Βερολῖνο καὶ σ' ὅλη του τὴ ζωὴ εὗρισκε χαρὰ καὶ ἀνακούφιση στὸ παίξιμο τοῦ πιάνου. Στὸ Μόναχο σπούδασε ἀρμονία καὶ ἀντίστιξη μὲ τὸν Rheinberger καὶ ἀγαποῦσε νὰ παίζει Schubert καὶ Brahms. Συχνὰ συνόδευε τὸν

φίλο του Einstein, πού έπαιζε βιολί.

Λόγω τών μουσικῶν του ικανοτήτων και τῆς αγάπης του γιά τή μουσική, ἦταν σέ έπαφή μέ πολλούς καλλιτεχνικούς κύκλους, ιδιαίτερα στό Μόναχο. Νέος έλαβε μέρος σέ θεατρικές παραστάσεις. Ὁ μέγας φυσικός έγραψε τραγούδια, σύντομα θεατρικά έργα και μία όπερέτα. Ἐπαιξε πιάνο μία ώρα τήν ήμέρα και διηύθυνε χορωδία φίλων και φοιτητῶν. Ἀκόμη και όταν αργότερα παρουσίασε δυσκαμψία σέ τρία από τά δάκτυλά του, συνέχισε, όπως μαρτυρεῖ ὁ μαθητής του Walter Meissner, νά παίζει καθημερινά πιάνο. Τοῦ ἄρεσε πολύ τὸ «ἀρμόνιο», ένα πολύπλοκο ὄργανο, τὸ ὁποῖο βασίζόταν στή φυσική κλίμακα, γιά τὸ ὁποῖο έγραφε και μικρὸ ἄρθρο στά πρακτικά τῆς Φυσικῆς Ἐταιρείας τοῦ Βερολίνου τὸ 1893. (Ἐνας ἄλλος ἐπιστήμων μέ μεγάλο κύρος τήν ἐποχή του, καθηγητής τῆς Χημείας στή Ρωσική Στρατιωτική Ἀκαδημία τῆς Ἰατρικῆς, ὁ Alexandre Borodine (1833-1887) ἦταν και ἐρασιτέχνης συνθέτης και εἶναι σήμερα γνωστός χάρις στήν ἐρασιτεχνική του δραστηριότητα).

Ὁ Planck ἦταν ικανὸς ὀρειδάτης, ἀγαποῦσε τοὺς περιπάτους και συνιστοῦσε τή σωματική ἀσκηση τοὺς φοιτητές, γιὰτί πίστευε σὸ τοῦ Γιουβενάλη: "Mens sana in corpore sano".

Ἐνῶ μέ τή ζωή του ὁ Planck ἦταν ὑπόδειγμα καρτερίας, ὑπομονῆς και γενναιοτήτος, μέ τὸ ἐπιστημονικό του ἔργο κατάφερε πλήγματα στίς μηχανιστικές ἀντιλήψεις στήν ἐπιστήμη. Τά κείμενα και οἱ διαλέξεις τοῦ Planck δείχνουν ένα βαθύτατα φιλοσοφημένο ἄνθρωπο. Διακήρυττε πάντοτε ὅτι δέν ὑπάρχει ἀντίφαση μεταξύ θρησκείας και φυσικῶν ἐπιστημῶν, ὁμολογοῦσε πίστη στὸν Θεὸ και ἐτόνιζε ὅτι «οἱ φυσιοδίφες ἔμαθαν πλέον ὅτι ἡ ἀφετηρία τῶν ἐρευνῶν τους δέν ἐδρεῖται μόνο στίς ἀντιλήψεις πού προέρχονται ἀπὸ τίς αἰσθήσεις». Διακήρυσε ὅτι ἡ φυσική Ἐπιστήμη δέν μπορεῖ νά ὑπάρχει χωρὶς νά ἔχει ὀρισμένη δόση Μεταφυσικῆς ("ohne gewisse Dosis Metaphysik"), κάτι

πού παραδέχονται και πολλοὶ ἄλλοι ἐπιστήμονες και φιλόσοφοι τοῦ αἰώνα μας.

Τίς φιλοσοφικές ιδέες τοῦ Planck βρίσκουμε σέ ἄρθρα και μονογραφίες ὅπως "Die Kausalität in Naturgeschehen" (Ἡ αἰτιότητα στά φυσικά φαινόμενα), "Wege zur physikalischen Erkenntnis" (Δρόμοι πρὸς τή φυσική γνώση), "Religion und Naturwissenschaft" (Θρησκεία και Φυσική Ἐπιστήμη), "Sinn und Grenze der exakten Wissenschaften" (Ἐννοια και ὅρια τῶν ἀκριβῶν Ἐπιστημῶν).

Στή μελέτη του γιά τήν ἔννοια και τά ὅρια τῶν Ἀκριβῶν Ἐπιστημῶν ἀναφέρει: «Τὸ μόνο πού μποροῦμε νά διεκδικοῦμε μέ βεβαιότητα ὡς περιοσία μας, τὸ μέγιστο ἀγαθὸ πού καμμιὰ δύναμη στὸν κόσμο δέν μπορεῖ νά μᾶς κλέψει και πού μπορεῖ νά μᾶς κάμει γιά πάντα εὐτυχισμένους ὅσο τίποτε ἄλλο, εἶναι τὸ ἀγνὸ πνεῦμα, πού ἐκφράζεται μέ τήν εὐσυνείδητη ἐκπλήρωση τῶν καθηκόντων μας».

Ὅπως γράφει ὁ μαθητής τοῦ μεγάλου φυσικοῦ Walter Meissner: «Μέσα στίς καρδιές ὅλων ὄσων ἦταν κοντά του θά μείνει ὁ Planck ὡς τήν τελευταία τους στιγμή, ἕνας ἀγνός, ἀπλὸς και εὐγενικός χαρακτήρας πού θά τὸν θυμοῦνται μέ βαθὺ σεβασμὸ και ἀγάπη».

Μέ τήν Παιδεία και τήν προσωπικότητα μερικῶν ἄλλων σκαπανέων τῆς κβαντικής θεωρίας θά ἀσχοληθοῦμε προσεχῶς. Πρέπει ὁμως ἐδῶ νά σημειώσουμε ὅτι οἱ καιροὶ μας εἶναι κρίσιμοι και τά προβλήματα δέν ἀντιμετωπίζονται μέ τή μονομέρεια, τὸν κατακεραματισμὸ τῆς γνώσης και τή στυγνὴ χρησιμοθηρία πού χαρακτηρίζει τήν ὑλιστική ἐποχή μας. Χρειάζεται Παιδεία ἀνάλογη μέ ἐκείνη τοῦ Planck και τῶν τόσων ἄλλων σκαπανέων, πού διαμόρφωσαν τήν ἐπιστήμη τοῦ αἰώνα μας. Γι' αὐτὸ μᾶς γεννοῦν ἐλπίδες μερικὰ γεγονότα και φαινόμενα, πού δειλά στήν ἀρχή, πιδ ἔντονα στή συνέχεια, ἐμφανίζονται στούς καιρούς μας.

Ἔως παράδειγμα στήν πατρίδα μας ἀναφέρουμε τὸ αἴτημα ὑπερεκατὸν φοιτητῶν Θετικῶν Ἐπιστημῶν τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης, οἱ ὁποῖοι μὲ ὑπόμνημά τους ζήτησαν ἀπὸ τὴ Σύγκλητο τὴν εἰσαγωγή τοῦ μαθήματος τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν στὸ Πρόγραμμα τῆς. Καὶ ὅπως ἐγράφη στὸν τύπο «τὸ ἀναπάντεχο αὐτὸ αἴτημα ἀπὸ αὐριανούς μαθηματικούς, φυσικούς, βιολόγους ἢ προγραμματιστὲς ὑπολογιστῶν, πὺ ἐπιθυμοῦν νὰ διδασθοῦν Θουκυδίδη, Ἡρόδοτο, Ὅμηρο καὶ ἄλλους κλασσικούς, ἐξέπληξε εὐχάριστα τὴν πανεπιστημιακὴ κοινότητα, ἐνῶ ἡ Πρυτανεὶα δεσμεύτηκε πῶς ἀπὸ τὸ ἐρχόμενο ἐξάμηνο ξεκινοῦν ἀνάλογα μαθήματα». Τὸ αἴτημα αὐτὸ υἱοθέτησε ὁ πρύτανης τοῦ Πανεπιστημίου Κρήτης, κ. Γεώργιος Γραμματικάκης καὶ τόνισε ὅτι «τὸ Πανεπιστήμιο Κρήτης θὰ κάνει ὅ,τι εἶναι δυνατόν, γιὰ νὰ ικανοποιήσει τὸ αἴτημα, πὺ σημαίνει πολλὰ γιὰ πολλούς». Ἐλπίζουμε ὅτι καὶ οἱ νέες πρυτανικὲς ἀρχές, πὺ ἐκλέχθηκαν πρόσφατα θὰ ἀνταποκριθοῦν.

Ἐπὶ πλέον σὲ κύριο ἄρθρο τοῦ ἐκδότη καὶ διευθυντῆ ἑβδομαδιαίας ἐφημερίδας διαβάσουμε: «*Τόσο στή Γαλλία ὅσο καὶ στήν Ἀγγλία (γιὰ νὰ ἀναφερθοῦν ὡς παράδειγμα δύο χώρες μὲ ἐκπαιδευτικὴ παράδοση ὑποδειγματικὴ ἄλλοτε) ἡ σωστὴ γραφὴ σημαίνει τόσο, ὥστε ἀσκεῖται πίεση γιὰ τὴν ἐπιναφορὰ στὰ σχολεῖα τῆς λατινικῆς γλώσσας καὶ τῶν ἀρχαίων ἐλληνικῶν. Διότι κρίνουν ὅτι χωρὶς τὸν ἐξοπλισμὸ πὺ παρέχει ἡ στοιχειώδης ἐστὼ γνώση τῶν δύο αὐτῶν*

γλωσσῶν δὲν μπορεῖ νὰ τιθασεῖται ὁ νέος τῆ δικῆ του γλώσσα καὶ νὰ τὴν μεταβάλλει σὲ εὐπλαστο ἐργαλεῖο.

Στὴ Γαλλία ἤδη ἡ ἀκαδημαϊκὸς καὶ ἱστορικὸς Ζακελὶν ντὲ Ρομιγὺ ἔχει ξεκινήσει ἀπὸ τριετίας εἰδικὴ ἐκστρατεία πὺ βρίσκει ἀπήχηση σὲ ἐκπαιδευτικούς καὶ σὲ διδασκομένους· καί, ἀκόμη περισσότερο, στοὺς γονεῖς τῶν παιδιῶν πὺ ἔχασαν τὸ αἰσθητήριό τῆς γλώσσας τους μαζί μὲ τὴν ἀδυναμία ἀναφορᾶς στὶς ρίζες τῆς» («Τὸ Βῆμα» 14-4-1996).

Γεγονότα ἐπιδοφόρα πὺ ἐλπίζουμε νὰ ὀδηγήσουν σὲ σωστὲς ἀποφάσεις καὶ σὲ μέτρα πρακτικὰ, πὺ θὰ δώσουν καρπούς, σὰν αὐτοὺς πὺ γεύτηκαν ὅσες γενιὲς ἔζησαν στοὺς καιροὺς, πὺ ἡ γνώση τῆς Ἱστορίας καὶ τῆς γλώσσας ἦταν σὲ τοῦτο τὸν τόπο οὐσία ζωῆς.

A. ΔΩΡΙΚΟΣ

BIBΛΙΟΓΡΑΦΙΑ

1. Max Planck: A Scientific Autobiography and other papers. Williams and Norgate Ltd. London 1950.
2. Walter Meissner: Max Planck, the Man and his Work. Science 75-81, 113 (1951).
3. Dictionary of Scientific Biography, Charles Scribner's Sons, New York.
4. Robert L. Weber: Pioneers of Science, 2nd edition, Adam Hilger, Bristol and Philadelphia, 1988.
5. Ἡ ἐπιστὴμη Ὅμιλεϊ. «ΖΩΗ», δ' ἔκδοση, 1979.

ΠΝΕΥΜΑ ΚΑΙ ΜΗΝΥΜΑ ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΩΝ ΣΤΗ ΛΟΓΟΤΕΧΝΙΑ ΜΑΣ

Ἡ τέχνη τοῦ λόγου ἔχει βαθύ και ἰσχυρόν τὸν σύνδεσμον μὲ τὴν εὐφροσύνη και τὴ χαρά, πού ἐκπηγάζουν ἀπὸ τὶς μεγάλες ἑορτὲς τῆς Χριστιανοσύνης, ἰδιαιτέρως ἀπὸ τὰ Χριστούγεννα. Οἱ ἠθικὲς και πνευματικὲς ἐξάρσεις, πού συστοιχοῦν στὴν ὑψηλὴ τέχνη ἐπὶ 2000 χρόνια, καταθέτουν τὰ συναισθήματα εὐλαδίας, χαρᾶς, συγκινήσεως και ἐνθουσιασμοῦ στοῦ κοσμοσωτήριου γεγονότος τῆς ἐνανθρωπήσεως. Ἡ μουσικὴ, ἡ ζωγραφικὴ, ἡ γλυπτικὴ και ἡ ποίηση ἔχουν διακονήσει και διακονοῦν τὴν Φάτνη τῆς Βηθλεὲμ μὲ ἐμπνευσμένους δημιουργίες. Ὡστόσο οἱ σκέψεις μας οἱ στοχασμοὶ μας, ὁ νοῦς μας στρέφονται και κατευθύνονται στὰ ὑπέροχα τροπάρια τῆς Ἐκκλησίας μας και ἐνωτίζονται σὲ αὐτά. Ποίου χριστιανοῦ δὲν σκιεῖται ἡ ψυχὴ, στοῦ ἄκουσμα ὕμνων τῆς τοῦ Χριστοῦ Γεννήσεως, ἀπὸ εὐγενικὰ και ὑψηλὰ αἰσθήματα ἀγάπης, συγκινήσεως και λατρείας;

«Ὁ οὐρανὸς και ἡ γῆ σήμερον ἠνώθησαν τεχθέντος τοῦ Χριστοῦ.

Σήμερον ὁ Θεὸς ἐπὶ γῆς παραγένετο και ἄνθρωπος εἰς οὐρανὸν ἀναβέβηκε...»

Ὑμνος ἀπὸ τὰ ἰδιόμελα τῆς λιτῆς τῶν Χριστουγέννων, πού ὀμιλεῖ γιὰ τὴν διαρκὴ και διαχρονικὴ ἀναμόρφωση και ἀνύψωση τῆς ψυχῆς στον οὐρανόν.

Ὅλοι οἱ χριστουγεννιάτικοι ὕμνοι εἶναι θησαυροί, πού ἐνέπνευσαν πεζογραφία και ποίηση τῆς Νεωτέρας Ἑλλάδος. Στὸ χῶρο τῆς λογοτεχνίας μας ἀναδύονται ἄνθρωποι σπουδαῖοι, ἐργάτες τῆς πέννας δυνατοί, ταγοὶ πνευματικοὶ ἑσχοί, τῶν ὁποίων χαίρομεθα τὴ βαθειὰ πίστη, τὴν πηγαία πνευματικότητα και τὴ θρησκευτικὴ πνοή, τὴν

ἠθικὴ ἔξαρση και ἀγάπη, κατ' ἐξοχὴν στὰ ἔργα τους (τὰ διηγήματα και τὰ ποιήματα, τὰ ὁποῖα ἐμπνέονται ἀπὸ τὶς χριστιανικὲς ἑορτὲς, τὶς ἐπετεῖους τῶν Χριστουγέννων, τοῦ Πάσχα, τῆς Παναγίας κ.λ.π.)

Ἡ κοσμοσωτήρια ἑορτὴ τῶν Χριστουγέννων καθιστᾷ τὸν ἄνθρωπον πιδ φωτισμένο και τὸν πιστὸ λογοτέχνη περισσότερο ἰδανικό. Τοῦτο συμβαίνει στὴ Νεοελληνικὴ Λογοτεχνία.

Εἶναι δυνατόν νὰ μὴ σταθεῖ κανεὶς, ὅταν ὀμιλεῖ γιὰ τὴ λογοτεχνία τῆς χριστουγεννιάτικης, στον Σκιαθίτη λογοτέχνη Ἀλέξ. Παπαδιαμάντη; (1858-1911). Εἶναι ὁ ἐργάτης τῆς πέννας τῆς διηγηματικῆς, τοῦ ὁποῖου ἡ ἐπικοινωνία μὲ τὸν Χριστόν, μὲ τὴν οὐσία τῶν χριστιανικῶν ἑορτῶν εἶναι ἄμεση, θερμὴ, πηγαία, συγκινητικὴ.

Τοῦ Παπαδιαμάντη τὰ χριστουγεννιάτικα διηγήματα ἔχουν κάτι τὸ τέλειο ἀποπνέουν μιὰ ἐνδότερη γαλήνη, ἐνδόμυχη λύτρωση, ἄρωμα σωτηρίας τῆς ἀπλῆς χριστιανικῆς ψυχῆς. Παρουσιάζει κυρίως πῶς ὁ εὐσεβὴς λαὸς τοῦ ὑπαίθριου χῶρου ἐν μέσῳ πολλαπλῶν στερήσεων και δυσμενῶν συνθηκῶν, βιοπάλης, ἑορτάζει τὰ Χριστούγεννα και τὰ ἐξεικονίζει μὲ πίστη θερμὴ και μὲ ἀπαράμιλλο συγγραφικὸ χρωστήρα. «Τοῦ Παπαδιαμάντη τὰ χριστουγεννιάτικα διηγήματα τελειοῦνται και μὲ μιὰ ἐσωτερικώτατη γαλήνη, μὲ μιὰ λύτρωση τῆς ἀπλῆς χριστιανικῆς ψυχῆς. Κάτω θαρρεῖς ἀπὸ τὴν ἀκτινοβολία τοῦ θεοῦ Ὁράματος: Μιὰ γαλήνη και μιὰ λύτρωση, πού ὄχι συμπωματικά, καθὼς θὰ πίστευε ὁ καθένας, μὰ μὲ μιὰν ἀριστοτελικὴν ἐντελέχεια, καθὼς θὰ πίστευε ὁ Παπαδιαμάντης ὁ ἴδιος, καθορίζουν τὴν ἀνθρώπινη μοῖρα» (σημειώνει ὁ Δ.

Γιάκος: «Τὰ Χριστούγεννα στὴ νεοελληνική πεζογραφία» Ἑλλην. Δημιουργία, τόμ. 8ος, τεύχος 93, 1951 σελ. 776).

Στὰ διηγήματα τοῦ Παπαδιαμάντη ἐμφανίζεται ἕνας κόσμος ὁλόκληρος γιὰ νὰ ἐορτάσει τὸ μέγα, τὸ ἐξαισιό γεγόνος, θαλασσινοί, ἀγρότες, βοσκοί, βοσκόπουλα, ἀσκητὲς καὶ ἱερεῖς ἐμπνεόμενοι ἀπὸ πίστη πατροπαράδοτη καὶ εὐσέβεια ἀνυπόκριτη προσκυνητὲς καὶ προσκυνήτριες, «ἐξ ἐκείνων οἵτινες συχνὰ τρέχουσι, ἄρρητον εὐρίσκοντες ἠδονὴν εἰς πανηγύρια καὶ ἐξωκλήσια».

Συμπορεύεται καὶ ὁ ἀναγνώστης τῶν διηγημάτων τοῦ συγγραφέως πρὸς τὸ ἐρημοκλήσι. Στὶς ἐξωτερικὲς περιγραφές του εἶναι ζωντανός. Στὴν ἀπεικόνιση τῆς ἱερᾶς ἀκολουθίας τῶν Χριστουγέννων ὑπεροχώτατος. Ὀμιλεῖ ἐκ τοῦ περισσεύματος τῆς καρδίας. Τὸν παρακολουθοῦμεν: «Ἐλαμψεν δὲ τότε ὁ ναὸς ὅλος καὶ ἤστραψεν ἐπάνω εἰς τὸν θόλον ὁ Παντοκράτωρ μὲ τὴν μεγάλην καὶ ἐπιβλητικὴν μορφήν, καὶ ἠκτινοδόλησε τὸ ἐπίχρυσον καὶ λεπτουργημένον μὲ μυριάς γλυφὰς τέμπλον, μὲ τὰς περικαλλεῖς τῆς ἀρίστης βυζαντινῆς τέχνης εἰκόνας του, μὲ τὴν μεγάλην εἰκόνα τῆς Γεννήσεως, ὅπου «*Παρθένος καθέζεται τὰ Χερουβεὶμ μμουμένη*», ὅπου θεσπεσίως μαρμαίρουσιν αἱ μορφαὶ τοῦ Θείου Βρέφους καὶ τῆς ἀώμου Λεχοῦς, ὅπου ζωντανὰ παρίστανται αἱ ὄψεις τῶν ἀγγέλων, τῶν μάγων καὶ τῶν ποιμένων, ὅπου νομίζει τις, ὅτι στίλβει ὁ χρυσός, εὐωδιάζει ὁ λίβανος καὶ θαλασμάνει ἡ σμύρνα, καὶ ὅπου, ὡς ἐὰν ἡ γραφικὴ ἐλάλει, φαντάζεται τις, ἐπὶ μιᾶν στιγμὴν, ὅτι ἀκούει τὸ «*Δόξα ἐν Ὑψίστοις Θεῶ*». Καὶ περαιτέρω: «*Ἄλλ' ὅτε ὁ ἱερεὺς ἐξεληθὼν ἐψάλλε τὸ «Δεῦτε ἰδωμεν, πιστοί, ποῦ ἐγεννήθη ὁ Χριστός», τότε αἱ μορφαὶ τῶν ἁγίων ἐφάνησαν ὡς νὰ ἐφαιδρύνθησαν εἰς τοὺς τοίχους. «Ἀκολουθήσωμεν λοιπὸν ἐνθα ὁδεύει ὁ Ἀστήρ», καὶ ὁ κυρ-Ἀλεξανδρῆς ἐνθουσιῶν ἔλαβε τὴν ὑψηλὴν καλάμην καὶ ἔσεισε τὸν πολυέλαιον μὲ τὰς λαμπάδας ὅλας ἀνημμένας. «Ἄγγελοι ὕμνουσιν ἀκα-*

ταπαύστως ἐκεῖ», καὶ ἐσεισθη ὁ ναὸς ὅλος ἀπὸ τὴν θρονιώδη φωνὴν τοῦ παπα-Φραγκοῦλη, μετὰ πάθους ψάλλοντος. «Δόξα ἐν ὑψίστοις λέγοντες τῷ σήμερον ἐν σπηλαίῳ τεχθέντι» καὶ οἱ ἄγγελοι οἱ ζωγραφιστοί, οἱ περικυκλοῦντες τὸν Παντοκράτορα ἄνω εἰς τὸν θόλον, ἔτειναν τὸ οὖς, ἀναγνωρίσαντες οἰκεῖον αὐτοῖς ὕμνον» (Α. Παπαδιαμάντη Ἄπαντα, τόμ. Β' «Στὸ Χριστὸ στὸ κάστρο», σελ. 51-52, Ἔταρ. Ἑλλ. Ἐκδόσεων).

Τὰ ἄλλα χριστουγεννιάτικα διηγήματα τοῦ Ἄλ. Παπαδιαμάντη εἶναι «Ἡ Σταχομαζώχτρα», «ὁ Ἀμερικάνος», «τῆς Κοκκώνας τὸ σπίτι», «ἡ Γλυκοφιλοῦσα», «Ἄνθος τοῦ Γιαλοῦ», «Τὸ κρυφὸ Μανδράκι» καὶ ἄλλα. Εἰς ὅλα τὰ διηγήματα τοῦ Παπαδιαμάντη καὶ ἰδιαιτέρως τὰ χριστουγεννιάτικα, πάνω ἀπὸ κακοτυχίες καὶ ἀνθρώπινα δεινὰ ὑπάρχει, κυριαρχεῖ τὸ ἄγρυπνο μάτι τοῦ Γεννημένου Χριστοῦ.

Ἡ ἐπίμονη θεώρηση καὶ μελέτη τοῦ ἔργου του φανερῶνει ὅτι ὁ Παπαδιαμάντης ἀγαποῦσε τὴν θρησκεία ὡς τρόπον ζωῆς, ἐβίωνε τὸ ἦθος της καὶ τὸ πνεῦμα της καὶ ὄχι ὡς τύπον μόνον. Τρέφεται ἀπὸ τὴν Ἁγίαν Γραφήν καὶ ἐνδιατᾶται στοὺς πατέρες τῆς Ἐκκλησίας. Ἡ θρησκεία γι' αὐτὸν εἶναι ἡ παρηγορία, ἡ ψαλμωδία, ὁ πόνος, ἡ ἐλπίδα. Εἰς τὸν συγγραφέα «δὲν ὑπάρχει μεταφυσικὴ ἀγωνία, καὶ ἡ συνομιλία τοῦ συγγραφέως μετὰ τοῦ Θεοῦ δὲν εἶναι ἐρώτημα» εἶναι παράκλησις, εὐχή, εὐχαριστία, συντριβὴ» (Ν. Τωμαδάκης «Ἀπανθίσματα» Ἐκδ. οἶκος ΦΕΞΗ» Ἀθῆναι 1962, σελ. 185).

Σπουδαῖος πεζογράφος, ποῦ ἐκαλλιέργησε τὸ Χριστουγεννιάτικο διήγημα, εἶναι καὶ ὁ Ἀλέξ. Μωραϊτίδης, ἐξάδελφος τοῦ Παπαδιαμάντη. Τὸ χριστουγεννιάτικο διήγημα ἀποτελοῦσε παλαιότερα κλάδο μιᾶς εὐρείας ἠθογραφῆσεως, ποῦ ἀσκοῦσε ἡ πεζογραφία τῶν προγενεστέρων χρόνων γύρω ἀπὸ τὴν τότε σύγχρονη νεοελληνικὴ ζωή.

Ὁ ἀναγνώστης ἔπρεπε τὶς παραμονὲς

τῶν Χριστουγέννων μαζί με τις προμήθειες και τὰ ψώνια νὰ κουβαλήσει και τὸ ἔντυπο τῆς χριστουγεννιάτικης φιλολογίας. Τὸ εἶδος αὐτὸ τῆς λογοτεχνίας τὸ ἐθεμελίωσε πρῶτος ὁ Μωραϊτίδης και τὸ ἐστερέωσε ἀπὸ τις στήλες τῆς «Ἀκροπόλεως» τοῦ Γαβριηλίδη ἀπὸ τὸ 1884. Παρατηρεῖ ὁ ἐξ Ἀγρινίου λογοτέχνης Δημ. Γιάκος: «Κ' εἶναι χαριτωμένος ὁ Μωραϊτίδης, ὅταν ἐξομολογεῖται πῶς ἐνεπνεύσθη τις «εἰκόνες» του. «Περιμένοντας, λέει, στὴ μικρὴ και φτωχὴ αἴθουσα τῆς ἐφημερίδος τυπογραφικὲς διορθώσεις (δοκίμια) τῆς καθαρὰ δημοσιογραφικῆς του (χριστουγεννιάτικης) δουλειᾶς (=ἐντυπώσεις ἀπὸ τὴν κίνηση τῆς παλιᾶς ἀγορᾶς), σκεφτόταν πῶς ἐκεῖνο ποῦ ἤθελε νὰ ἰδεῖ, δὲν τὸ εἶδε: «Ναὶ δὲν τὸ εἶδα. Δὲν ἐκατάλαβα διόλου, ὅτι ξημερώνουν Χριστούγεννα». Τὸν δάμαζε ἡ νοσταλγία. Οἱ γιορταστικὲς ἀναμνήσεις τῆς Σκιάθου τὸν ἔπνιγαν και τὸν πλήγναν, ἔτσι καθὼς σκεφτότανε τὰ παιδιὰτικὰ χρόνια του. Βυθίζεται λοιπὸν σ' ἓνα ὄνειρο και μᾶς καλεῖ νὰ τὸ ζήσουμε και μεῖς κοντὰ του, ἐκεῖ, στὸ χωριὸ του. Παραμονὴ Χριστουγέννων, μετὸν ἦχο τῆς καμπάνας, τὴ δοξαστικὴ λειτουργία, τὸν παπποῦ μετὸς καλλικάντζαρους και τὴ πατριαρχικὴ του φαμελιά μετὸν πόνο τοῦ ξενητεμένου στὶς θαλάσσεσ». (Δ. Γιάκου: «Τὰ Χριστούγεννα στὴν νεοελληνικὴ πεζογραφία «Ἑλλ. Δημοουργία» 1951, σελ. 776).

Στὴ «Νέαν Ἐφημερίδα» και στὴν «Ἀκρόπολη» ὁ Μωραϊτίδης καθὼς και θραδύτερα εἰς «Ἀθήνας» συνεχίζει κάθε χρόνο νὰ δημοσιεύει τὸ χριστουγεννιάτικο και πρωτοχρονιάτικο διήγημά του. Ὁ Μωραϊτίδης διαπνέεται ἀπὸ θερμὴ πίστη, ἀνυπόκριτη και πηγαία θρησκευτικὴτητα χωρὶς τυπολατρεία· ἔχει τέτοια καλλιτεχνικὴ ὑφή, ποῦ κερδίζει τὸν ἀναγνώστη, τὸν συγκινεῖ, τὸν τελειοῖ, τὸν λυτρώνει ἐσωτερικά, μεταρσιώνει τὴν ταλαιπωρημένη ψυχὴ.

Μία ἄλλη ψυχὴ τῆς Λογοτεχνίας, δυναμικὴ και ἀγωνιστικὴ, εἶναι ὁ Κ. Κρυστάλλης (1868-1896). Μᾶς ἔχει δώσει πλούσιον

λογοτεχνικὸν ἔργον ἰδιαίτερος βουκολικὸν παρὰ τὸν σύντομον χρόνον τῆς περιπετειώδους ζωῆς του. Μεταξὺ ἄλλων μᾶς ἔχει προσφέρει δύο χριστουγεννιάτικα διηγήματα, γνωστὰ μετὸς τίτλους: «Τὰ προπέρινα Χριστούγεννα» και τὰ «Χριστούγεννα τῶν κλεφτῶν». Ἐχουν δημοσιευθῆ στὴ «Φωνὴ τῆς Ἡπείρου» και ἀργότερα στὴν «Ἀκρόπολη» τοῦ Γαβριηλίδη τὸ 1892. Περιελήφθησαν στὰ «Ἄπαντα» τοῦ ποιητοῦ μας, ποῦ ἐξέδωσε ὁ Γ. Βαλέτας. (Τόμ. Α, 319-323 και 324-325). Τὸ 1959 ἔγινε ἡ ἔκδοσις.

Τὰ διηγήματα τοῦ Κρυστάλλη, γραμμένα σὲ μίαν ἰδιότυπην γλῶσσαν, μολονότι χαρακτηρίζονται ἀπὸ τὸν Ἄλκη σκληρὰ και αὐστηρὰ, ὅμως ξεχωρίζουν γιὰ τὰ πηγαία αἰσθήματα και τὴν εὐλικρινὴ ἔκφρασή τους. Στὸ πρῶτο διήγημα τοῦ Κρυστάλλη: «Τὰ προπέρινα Χριστούγεννα» (φιλικὴ γραφὴ ἀπὸ τὰ Γιάννινα), φαίνεται ὅλη ἡ βαθειὰ πίστη του και ἡ θρησκευτικὴτητα τοῦ πεζογράφου, ποῦ δὲν δουλώνεται στὸν Τοῦρκο κατακτητὴ. Ἐκεῖ ἀναδύεται ἀνάγλυφο ὅλο τὸ ἐθνικὸ πιστεύω του. Ἡ εὐσέβεια και ἡ δίψα τοῦ Χριστοῦ και τῆς γεννήσεώς Του δὲν γνωρίζει ἐμπόδια, δὲν ἀφαιρεῖ δύναμη και θάρρος. Τὸ τέλος τοῦ διηγήματος εἶναι χαρακτηριστικὸ, ὅπως τὸ δίδει ὁ νεαρὸς πεζογράφος μετὸν πόνο και λαχτάρ. -Θέ μου, δόσε πάντα δύναμη τῆς Ἐκκλησιᾶς νὰ βγαίνει ἀπὸ ὀλοῦθε νικητριά, δόσε κι ἐμᾶς θάρρος τῶν μαύρων και μεγάλη καρδιὰ νὰ φτουρᾶμε τῆς σκλαβιάς μας τοὺς κατατρεγμοὺς και τὲς καταφρονήσεις, ὡς που νὰ σωθοῦν καμμιὰ μέρα οἱ ἁμαρτίες μας και ὡς που νὰ δοῦμε ἄστρο ἐλευθεριᾶς, τὸ Χριστουγεννιάτικο τ' ἄστρο».

Στὸ ἄλλο διήγημά του τὰ «Χριστούγεννα τῶν κλεφτῶν» ἀναφέρει γιὰ κάποιους κλέφτες στὰ βουνὰ, ἤρωες μπαρουτοκαπνισμένους, ποῦ εἶναι ἀπόστολοι ὑψηλῶν στόχων και ἰδεῶν και ποῦ ἔχουν τὴ λαχτάρ νὰ γιορτάσουν τὰ Χριστούγεννα στὸ σπιτί τους. Τὴν παραμονὴ τῶν Χριστουγέννων ἐπεχείρησαν μίαν ἐπικὴ πορεία νύχτα, ἀνάμεσα σὲ ἀπόκρυμνα βουνὰ και φθάνουν

«στὶς ὀρθάνοιχτες θύρες τοῦ Μοναστηριοῦ». Οἱ κλέφτες γίνονται δεκτοὶ ἀπὸ τοὺς μοναχοὺς μὲ ἐγκαρδιότητα. Οἱ ψαλμωδίες τῶν ἱερωμένων τοὺς συγκινοῦν, τοὺς γεμίζουν τὴν ψυχὴν, καὶ, σταυροκοπιοῦνται μὲ πίστη καὶ ἀπλότητα. Ὁ καπετάνιος τους ἐπὶ κεφαλῆς ἐκέρδισε τὰ Χριστούγεννα «πὶ πολὺ ἀπ' ὅλους...» μέσα στὸ μοναστήρι.

Ὁ Κρυστάλλης συναντᾶται μὲ τὸν Παπαδιαμάντη καὶ τὸν Μωραϊτίδη στὴ νοσταλγία, στὴ συγκίνηση γιὰ τὰ Χριστούγεννα. Εἶναι τὸ κύριο κίνητρο τῆς Τέχνης τους καὶ τοῦ ταλάντου τους.

Λαμπρὰ κείμενα μᾶς ἔχουν δώσει γιὰ τὴν χριστουγεννιάτικη γιορτὴ ὁ Ι.Μ. Παναγιωτόπουλος, ὁ Π. Νιρβάνας, ὁ Δ. Καρακάβιτσας, ὁ Α. Καραντώνης, ὁ Σπύρος

Μελάς, ὁ Β. Μουστάκης, ὁ Φ. Κόντογλου, ὁ Στ. Σπεράντζας καὶ ἄλλοι πολλοί, μεταξὺ τῶν ὁποίων ἐξέχουσα θέση ἔχει ὁ Γ. Βερίτης, ὁ «πολύκλαυτος ποιητὴς καὶ πεζογράφος» κατὰ τὴν ἔκφραση τοῦ ἀειμνήστου καθηγητοῦ Γ. Ζώρα.

Ἡ Φάτνη ἐχορήγησε ἔμπνευση εἰς λαμπροὺς πεζογράφους καὶ ποιητικούς καλὰ μους· ἡ χριστουγεννιάτικη ποίηση δὲν ὑστέρησε, ἀλλὰ ἀπεναντίας μᾶς ἔδωσε ἀγλαοὺς καρπούς. Ἀλλὰ τὸ θέμα αὐτὸ ἀπαιτεῖ ἄλλη διαπραγμάτευση. Τὸ μήνυμα τῆς Φάτνης στὴν Τέχνη τοῦ λόγου ἔχει ἀπήχηση καὶ θὰ ἀσκή ἐπίδραση «εἰς τὸ διηγεσέως». Εἶναι ὁ διαχρονικὸς λυτρωμὸς καὶ ἡ διαρκὴς ἀναγεννητικὴ ἰδέα καὶ πραγματικότητα.

ΔΗΜ. Ν. ΠΑΠΑΘΑΝΑΣΟΠΟΥΛΟΣ

ΠΡΙΝ ΑΠ' ΤΟΥΣ ΜΑΓΟΥΣ

*Πρὶν ἀπ' τοὺς Μάγους,
αἰῶνες πρὶν ἀπ' τοὺς Μάγους,
προσφέραμε ὅλοι ἐμεῖς,
κι αὐτοὶ ποὺ ἔφυγαν
κι αὐτοὶ ποὺ θὰ ῥθουν,
στὸ Θεῖο Παιδί
τὴ «Σμύρνα».*

*Εἶχαμε καὶ «Χρυσὸν» καὶ «Λίβανον»
κι ἄλλα ἄξια δῶρα, ὡς ἴστορεῖ τὸ τζάκι.
Ὅμως ἐμεῖς, ὅλοι ἐμεῖς,
στὸ Θεῖο αὐτὸ Παιδάκι,
ποῦ νὰ τὸ βάλει ὁ νοῦς,
προσφέραμε τὴ «Σμύρνα»,
ποὺ ἀλείφουν τοὺς νεκρούς!*

*Μᾶς κοίταζαν γλυκὰ,
τόσο γλυκὰ,
τὰ δύο ματάκια Του τὰ φωτεινά.
Κι ἦταν σὰν νὰ ἔλεγαν πολλὰ,
τόσα πολλὰ,
δίχως νὰ βγάλει ἔστω καὶ μιὰ
βαθιὰ ἀνασεμιά.*

*Γι' αὐτὸ κι ἓνας δικός Του,
ἓνας πολὺ δικός Του,
ἐδῶ καὶ χρόνια εἶπε:
«...ὃ δὲ νῦν ζῶ ἐν σαρκί,
ἐν πίστει ζῶ τῆ τοῦ υἱοῦ τοῦ Θεοῦ
τοῦ ἀγαπήσαντός με
καὶ παραδόντος ἑαυτὸν ὑπὲρ ἐμοῦ»
(Γαλ. β' 20)*

Α. ΣΤΑΥΡΙΤΗΣ

Η ΕΥΘΑΝΑΣΙΑ

Πολλοί, τὸν τελευταῖο καιρὸ, ὁμιλοῦν περὶ εὐθανασίας. Ἀποδεικνύεται ὅμως ἐκ τῶν πραγμάτων ὅτι ἐκφράζονται βάσει τῶν προσωπικῶν τους πεποιθήσεων περὶ τῆς ζωῆς καὶ τοῦ θανάτου, συχνὰ τελείως ἀβασάνιστα ἀλλὰ καὶ χωρὶς τεκμηρίωση. Ἔτσι ἐξηγεῖται καὶ ἡ μεγάλη σύγχυση τοῦ ἐυρύτερου κοινοῦ περὶ τὸ σοβαρότατο τοῦτο θέμα. Ἀπόδειξη περὶ αὐτοῦ καὶ τὰ ὅσα ἐπιστολογράφος τῶν «Ἀκτίνων» ἐπεσήμανε στὸ τεῦχος τοῦ Ἰουνίου 1996, ἀπὸ δύο τηλεοπτικῆς ἐκπομπῆς τοῦ καναλιοῦ MEGA, στίς 28-3-1996. Ἡ ἐπιστολογράφος πολὺ εὐστοχα, ἐπεσήμανε: α) σαφεῖς διαφωνίες μεταξὺ τῶν ὁμιλητῶν, β) διεπίστωση «διαφωνία κάθετη καὶ ἀπόλυτη μεταξὺ τοῦ ὁμολογησαντος τρεῖς πράξεις ἐκτελέσεως εὐθανασίας γιатροῦ καὶ τοῦ Διευθυντοῦ τῆς Μονάδας Ἐντατικῆς Θεραπείας τοῦ Νοσοκομείου τοῦ Ε.Ε.Σ. καί, γ) ἐξαρχακήρισε ὡς «μεροληπτική» τὴ στάση καὶ θέση τῆς συντονίστριας δημοσιογράφου ὑπὲρ τοῦ «ὁμολογησαντος» τὴν ἐφαρμογὴ τῆς «εὐθανασίας» γιатροῦ.

Ἐγινε ἔτσι γιὰ μιὰ ἀκόμα φορὰ (χωρὶς μάλιστα ἐπαρκῆ στοιχεῖα γιὰ τὸν ἀκριβῆ χαρακτηρισμὸ τῆς πράξεως) φανερὸ ὅτι, μερικὰ θέματα... «πωλοῦν» δημοσιογραφικῶς τόσο ὥστε νὰ μπαίνουν στὸ «παιχνίδι» τοῦ ἐντυπωσιασμοῦ ἀπὸ τοὺς «κυνηγοὺς τῶν εἰδήσεων». Καὶ μάλιστα ὅτι τὰ χειρίζονται ἄνθρωποι οἱ ὅποιοι, ὅσο καλοὶ δημοσιογράφοι καὶ ἂν εἶναι, δὲν γνωρίζουν οὔτε τὸ βάθος οὔτε τὶς ἰδιαιτερότητες τῶν διαφόρων πτυχῶν του, ὥστε νὰ ὑποβάλουν τὶς σωστὲς καὶ ὀρθῆς ἐρωτήσεις, ὄντας καὶ ἀνῆμποροι γιὰ τὴν συναγωγὴ συμπερασμάτων. Τὸ θέμα τῆς εὐθανασίας ὅμως, δὲν προσφέρεται γιὰ τὸ «γυαλί» ἢ τὰ διάφορα «τὸκ σόου» (Talk Show). Εἶναι γιὰ αἰθουσες σοβαρῶν ἐπιστημονικῶν συζητήσεων

καὶ μόνον, μὲ εἰσηγήσεις ἀπὸ «εἰδήμονες». Εἶναι δὲ πολὺ διαφορετικὸ νὰ μιλᾷ κανεὶς γιὰ τὴ ζωὴ τοῦ ἄλλου, καὶ ὄχι γιὰ τὴ δική του. Μάθαμε ἀσφαλῶς πολλὰ γιὰ τὸν τρόπο προστασίας τῆς ζωῆς καὶ τῆς ἀποτροπῆς τοῦ θανάτου. Ὅμως, διερωτᾶται καὶ ὁ καθηγητὴς τῆς Νομικῆς Γ. Δασκαρόλης... γιὰ τὸν γιатρό, ὁ ὁποῖος ὡς ἐκ φύσεως τῆς ἀποστολῆς του βρῖσκεται πρὸ κοντὰ στὸ πρόβλημα... μήπως ὅλο τὸ πλῆθος τῶν γνώσεων πρὸ τοῦ περέχουν ἢ ἐπιστήμη καὶ ἡ τεχνολογία τῆς ἐποχῆς του, μπροστὰ στὸ «τοῦ θανάτου μυστήριον», ἀφήνουν τὸν γιатρό μας, σὰν τὸν παλαιὸ ἐκεῖνο Δόκτορα Φάουστ... «σοφὸ ὅσο καὶ πρῶτα»;

Ἡ εὐθανασία, ἄλλοτε καὶ τώρα

Ἄλλη ἦταν ἡ ἔννοια τῆς λέξεως «εὐθανασία» ἐπὶ αἰῶνες, καὶ πολὺ διαφορετικὴ ἡ σημασία πρὸς τῆς δίνεται τώρα. Ὡς εὐθανασία ἐννοοῦσε κανεὶς παλαιότερα, τὸν καλὸ ἢ τὸν γλυκὸ θάνατο. Ἐνα θάνατο ἀνώδυνο, χωρὶς ἀγωνία, τὸν ἔντιμο θάνατο, ἢ τὸν εὐτυχῆ ἢ ἐνδοξο θάνατο, π.χ. στὸν πόλεμο ἢ γιὰ τὴν Πίστη. Τώρα ὅμως, ἡ ἐντὸς εἰσαγωγικῶν οὕτω πως καλουμένη «εὐθανασία», περὶ τῆς ὁποίας μάλιστα οἱ «Ἀκτίνες» φιλοξένησαν δύο ἄρθρα καὶ τοῦ γράφοντος τὸ παρὸν (τεύχη Φεβρ. καὶ Μαρτίου 1989), σημαίνει εἴτε α) ὅτι «σκοτῶν» μὲ ἐσκεμμένη ἐνέργεια, ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν «ἐνεργητική», εἴτε β) ὅτι «ἀφῆνω τὸν ἄλλο νὰ πεθάνει» μὲ παράλειψη ἢ ἀφαίρεση θεραπευτικῶν προσπαθειῶν, ὅταν πρόκειται γιὰ τὴν «παθητικὴ» εὐθανασία. Πρόκειται, ἐπομένως, γιὰ μιὰ... «ἐνεργητικὴ» ἢ «παθητικὴ» ἐπίσπευση τοῦ θανάτου κάποιου, ἀνεξαρτήτως προθέσεων ἢ κινήτρων τοῦ ἐνεργοῦντος, ὑποβοηθοῦντος ἢ συντελοῦντος στὴν ἐπέλευσή του. Συμπεριλαμβανομένης καὶ τῆς «εὐγονικῆς», τῆς «κοινων-

νική» και δωδεκάδας περίπου ειδών «εὐθανασίας», για τις οποίες, κατά μιὰ ἄλλη διατύπωση, πρόκειται για πράξη... «δολοφονίας ἢ αὐτοκτονίας», εἴτε μὲ τὰ διάφορα εἶδη ἐνὸς σύγχρονου «Καϊάδα», εἴτε μιᾶς μοντέρνας «γεροντοκτονίας», εἴτε μιᾶς νέας... «εὐγονική» Νιτσεϊκοῦ τύπου ἢ «κοινωνική» εὐθανασίας, μὲ θαλάμους ἀερίων καὶ κρεμετόρια ἐξοντώσεως τῶν ἀνήμπορων, εἴτε πρὸς ἐξέυρεση ὀργάνων για μεταμόσχευση, εἴτε πρὸς ἐξοικονόμηση χρημάτων ἀπὸ τὰ πολλὰ ἐξοδα χρονίως πασχόντων ἢ εὐρισκομένων σὲ ἕνα... πιθανῶς προθανάτιο στάδιο. Ὅποτε, ἡ ζωὴ ἐνὸς ἀνθρώπου καταπνέεται λογιστικὴ πράξη σκοπιμότητας καὶ οικονομικῶν συμφερόντων.

Ὅμως, ἐπειδὴ... ὅσο «ἄχρηστη» καὶ ἂν φαίνεται ἡ ζωὴ κάποιου, ἡ ἀξία της εἶναι ἀνεκτίμητη, τόσο πού νὰ ἀξίζει περισσότερο ἀπὸ ὅσο καὶ ὁ κόσμος ὁλόκληρος, εἶναι δὲ ἡ ζωὴ τοῦ κάθε ἀνθρώπου ἕνα «δώρο» τὸ ὁποῖο δὲν ἀνήκει σὲ κανένα μας καὶ «τίποτε καὶ κανένας δὲν δικαιούται νὰ τὴν ἀφαιρέσει ἢ νὰ ἐξουσιοδοτήσει κάποιον ἄλλον νὰ ἐνεργήσει τὸν φόνο ἐνὸς ἀθώου ἀνθρώπου», ἃς ἐπιτραπεῖ στὸν γράφοντα τὸ παρόν, νὰ ἀντιπαραθέσει στὴν κατ' εὐφημισμὸν «εὐθανασία», ἢ ὁποία συνιστᾷ αὐτόχρημα καὶ ἄρνηση τῆς ζωῆς ἢ καὶ ἀπόρριψη τῆς «ιερότητος» τῆς ζωῆς... παράθεση τῆς, κατὰ τὶς ἀντιλήψεις του, Χριστιανικῆς εὐθανασίας ἢ «ὀρθοθανασίας», στὰ πλαίσια τῆς ὁποίας καὶ ὁ «ρόλος» τοῦ γιατροῦ προσλαμβάνει ἐνδιαφέροντες, πρᾶγματι, διαστάσεις.

Ἡ Χριστιανικὴ εὐθανασία καὶ ὁ ρόλος τοῦ γιατροῦ

Γιὰ τὴ Χριστιανικὴ ὀρθοκεία καὶ τὴν Ἐκκλησία, ὁ θάνατος, ἐκτὸς ἀπὸ βιολογικὸ φαινόμενο, εἶναι καὶ ἕνα πολυσύνθετο γεγονός μὲ μεταφυσικὲς προεκτάσεις*. Θεωρεῖ δὲ ἡ Ἐκκλησία ὡς «φοβερώτατον τὸ τοῦ

θανάτου μυστήριον». Καὶ παραδίδει τὸ σῶμα στὴ φθορὰ λέγοντας πρὸς «τὸν νεκρὸν τοῦ κοιμηθέντος» ...*«χοῦς εἶ καὶ εἰς χοῦν ἀπελεύσει»*, παρακαλώντας δὲ τὸν Θεό: *«καὶ τὸ μὲν σῶμα αὐτοῦ εἰς τὰ ἐξ ὧν συνετέθη διάλυσον, τὴν δὲ ψυχὴν ἐν σκηναῖς δικαίων τάξαι, ἐν κόλποις Ἀβραάμ ἀναπαύσαι καὶ μετὰ δικαίων συναριθμῆσαι»*, καί... *«μετὰ τῶν ἁγίων ἀνάπαυσον, Χριστέ, τὴν ψυχὴν τοῦ δούλου σου»*, ὅπως τόσο συχνὰ ἀκοῦμε στὴ Νεκρώσιμη Ἀκολουθία.

Ἡ ψυχὴ, κατὰ τὸν ἅγιο Γρηγόριο τὸν Παλαμᾶ, *«πανταχοῦ τοῦ σώματος ἐστίν, οὐχ ὡς ἐν τόπῳ, οὐδ' ὡς περιεχομένη ἀλλ' ὡς συνέχουσα καὶ περιέχουσα καὶ ζωοποιούσα τοῦτο»*. Εἶναι ὄντοτητα ἀνεξάρτητη τοῦ ἐγκεφάλου, ἐνυπάρχουσα *«ἐξ ἄκρας συλλήψεως»*, ἢ καταστροφή τοῦ ὁποίου δὲν ἐπηρεάζει τὴν ὑπαρξὴ της καὶ τὶς λειτουργίες της, πού τώρα ἀπλῶς δὲν γίνονται ἀντιληπτές λόγω τῆς βλάβης ἢ καταστροφῆς τοῦ ὀργάνου ἐκφράσεώς της. Μὲ τὸν θάνατο δέ, *«ὡς ἡ γέφυρα ἢ μετὰγουσα ἐκ τῆς κάτω ζωῆς εἰς τὴν ἄνω»*, περνᾷ στὴν αἰώνια ζωὴ ὅπου ἐξακολουθεῖ νὰ ζεῖ μὲ διαφορετικὸ πλέον τρόπο, ἀφοῦ ἔχει χωρισθεῖ ἀπὸ τὸ σῶμα. Μὲ μιὰ ἀπλούστερη διατύπωση, εἶναι ὡσάν μὲ τὸν θάνατο ὡς ἀπὸ μιὰ «σκάλα», νὰ περνᾷ ἡ ψυχὴ ἀπὸ τὰ κάτω πάτωμα (τῆς ἐδῶ ζωῆς) στὸ ἐπάνω πάτωμα (τῆς ἄλλης ζωῆς), τῆς αἰωνίας.

Αὐτὰ μᾶς διδάσκει ἡ Ἐκκλησία, ἢ ὁποία στέκεται μὲ σεβασμὸ μπροστὰ στὸν ἀνθρώπο πού «ξεψυχᾷ». Καὶ στὴν «Ἀκολουθία εἰς Ψυχορραγοῦντα» μὲ τὴν «*Εὐχὴ εἰς Ψυχοκρινομένους*», παρακαλεῖ: *«...κέλευσον, Δέσποτα, ἀπολυθῆναι ἐν εἰρήνῃ τὴν ψυχὴν αὐτοῦ καὶ καταπαῦσαι εἰς τὰς αἰωνίους σου μονὰς μετὰ τῶν Ἀγίων σου...»*

Δέχεται ἡ Ἐκκλησία ὅτι ὁ ἀνθρώπος διατηρεῖ ἐπαφὴ καὶ ἐπικοινωνία μὲ τὰ πνεύματα, μὲ τὶς ἐσωτερικὲς μυστικὲς πνευματικὲς δυνάμεις τῆς ψυχῆς, οἱ ὁποῖες ὅμως δὲν μποροῦν νὰ ἐκδηλωθοῦν πρὸς τὰ «ἔξω» κατὰ τὸν «ἐγκεφαλικὸ θάνατο», λόγω καταστροφῆς τοῦ ἐγκεφάλου ὡς τοῦ ὀργάνου

* Τὰ Νεκροταφεῖα στὶς περισσότερες γλώσσες τοῦ κόσμου ὀνομάζονται «Κοιμητήρια», μὲ τὴν ἴδια αὐτὴ ἑλληνικὴ λέξη.

έκφρασεώς τους. Και ότι με τις τέτοιες δυνάμεις αντιδρά στα ερεθίσματα που δέχεται από αυτές και συμμετέχει στα δρώμενα των στιγμών αυτών που, για τους λόγους αυτούς, θεωρούνται ιερές.

Υπάρχουν μάλιστα περιπτώσεις ανθρώπων οι όποιοι, μετά την επέλευση του χαρακτηρισθέντος ως «κλινικού θανάτου» -κυρίως αυτού- αφού επανήλθαν στη ζωή, κατέθεσαν περιγραφές που καταπλήσσουν.

Η ζωή, για την Έκκλησία, είναι δώρο Θεού στον άνθρωπο, έχει απόλυτη αξία, άρα είναι αναντικατάστατη και κανένας δεν έχει το δικαίωμα να αφαιρεί τη ζωή κανενός, ούτε τη δική του (αυτοκτονία) ούτε του άλλου (φόνος). Η πράξη της εϋθανασίας, ενεργητικής ή παθητικής, άποτελει φόνον.

Στά θέματα της εϋθανασίας, συμπορεύεται ή Καθολική με την Ορθόδοξη Έκκλησία, ρητώς δε «άπαγορεύει» την επίσπευση του θανάτου ενός χωρίς έλπίδα επίδωσσης δότου, για να σωθεί με τη μεταμόσχευση ένας δέκτης.

Ένδιαφέρεται, βεβαίως, και πράγματι ή Έκκλησία για ένα «άξιοπρεπή θάνατο». Όμως, με πολύ διαφορετική έννοια από εκείνη της «εϋθανασίας». Καί, μάλιστα, τιμά ιδιαιτέρως τη «μετάβαση εκ του θανάτου πρός την ζωήν» θεωρώντας ότι ό θάνατος του σώματος είναι ένας σημαντικός σταθμός στην περαιτέρω μετεξέλιξη του ανθρώπινου όντος.

Η Έκκλησία σέβεται και τον γιατρό. Και προστάζει: **«τίμα ιατρόν... και γάρ αυτόν έκτισε Κύριος»** (Σοφ. Σειρ. 38, 1). Εϋλογεί δε και ένθαρρύνει τις προσπάθειές του στην ύπηρεσία της ζωής αλλά, ως «εϋθανασία» δέχεται μόνον εκείνη για την όποία εϋχεται... *«είρηνακά τά τέλη της ζωής, άνώδυνα, άνεπαίσχυντα...»*

Ό γιατρός, κατά την Έκκλησία, συμβάλλει στην τέτοια εϋθανασία, όταν εργάζεται για την καταπράνωση των πόνων, την ανακούφιση από τά ένοχλήματα, την καθήσυχαση της άγωνίας, την υποδοήθηση πρός καλύτερη άνοχη των ταλαιπωριών,

ώστε να ζει ό άνθρωπος μέχρι τέλους με άξιοπρέπεια, μέχρι και τις έσχατότατες στιγμές της ζωής του. Με τη συντρόφευση και την ήθικη συμπαράσταση, σε συνεργασία με τό οικογενειακό του περιβάλλον, με πορεία δίπλα του στον ίδιο με εκείνον θηματισμό, ακρόαση στους φόβους και σιωπή στις έκρήξεις του μελέτη άκόμη και των άναγκών μιας κάποιας έσωτερικής φωνής που έκφράζεται διαφορετικά, όταν εκείνος δεν μπορεί να μιλήσει, προσφέροντας και ψυχολογική και πνευματική βοήθεια για τις άνησυχίες της «έξόδου» του, ...μέχρι να μπει στην περιοχη του μυστηρίου, ψελλίζοντας και δυό λόγια προσευχής, αφού ή τέτοια συμπαράσταση έπεκτείνεται και στον ψυχικό κόσμο του άρρώστου καί, μάλιστα, σε μια τόσο κρίσιμη στιγμή με λεπτούς κλυδωνισμούς της ψυχής, μέχρι να περάσει στην... «άντίπερα όχθη», και να πάρει ή ψυχή του τό δρόμο για τό χώρο στον όποιο άνήκει, ...στην άγκαλιά του Θεού.

Η τέτοια συμπαράσταση του γιατρού φέρνει και άλλα άποτελέσματα. Είναι έκπληκτικό τό πόσοι, από αυτούς που «έφτασαν μέχρι τον τάφο» αλλά δεν πέθαναν, βγήκαν τελικά ...«κερδοισμένοι» από την ταλαιπωρία τους διότι ρύθμισαν προβλήματα που του «έτρωγαν» και διαταραγμένες σχέσεις με οικείους τους ή ανακάλυψαν ότι «έχει τόσα πολλά άκόμη, άγνωστα πρίν, να τους προσφέρει ή ζωή ώστε, άν τά ήξεραν, κανείς τους δεν θα ήθελε να πεθάνει». Και εϋγνωμονούν την άρρώστια που τους «άλλαξε» ως άνθρωπος, αναθεώρησαν τη στάση τους στη ζωή, αφού ή δοκιμασία τους «έφερε πλό κοντά στον Θεό».

ΑΘ. Β. ΑΒΡΑΜΙΔΗΣ

Επίκ. Καθηγητής της Ίατρικής

Σημείωση: Τό θέμα της Εϋθανασίας και τά προβλήματα τά όποια ανακύπτουν από τις συζητήσεις και τις άπόψεις της κάθε πλευράς του, αναπτύσσονται διεξοδικώς, συνοπτικώς και με κάθε σαφήνεια, στο βιβλιάρáκι «τσίεπης» του κ. Α. Β. Άβραμίδη «εϋθανασία», με πλούσια βιβλιογραφική τεκμηρίωση.

ΧΡΙΣΤΟΥΓΕΝΝΑ

Σαράντα μέρες τώρα, μᾶς προετοιμάζει ἡ Ἐκκλησία μας γιὰ τὴν μεγάλη γιορτή. Μᾶς προετοιμάζουν καὶ οἱ ἔμποροι (γιὰ τοὺς δικούς τους γνωστούς λόγους). Διάκοσμος στοὺς κεντρικούς δρόμους, βιτρίνες, φωτισμένα δέντρα, κομμένα (τί κρίμα!) ἔλατα, «πήγαινε-ἔλα» στὰ μαγαζιά (ὅσο ἐπιτρέπει ἡ λιτότητα πού συνεχίζεται χρόνια τώρα), προσμονὴ τῶν παιδιῶν, σκοτούρα τῶν μεγάλων, συχνὰ ἐπώδυνη, ὅταν τὰ οἰκονομικά εἶναι στριμωγμένα.

Χριστοῦγεννα. Ἡ μεγάλη γιορτή. Κάθε φορὰ προσπαθοῦμε νὰ τὴν προσεγγίσουμε. Νὰ νοιώσουμε τὸ μεγαλεῖο της. Τὸ δέος πού προκαλεῖ ἡ σκέψις ὅτι ὁ Θεὸς ἔγινε ἄνθρωπος γιὰ μᾶς. Προσπαθοῦμε νὰ μεταφερθοῦμε σ' ἐκείνη τὴ νύχτα πού περιγράφουν τὰ Εὐαγγέλια: **«Καὶ ποιμένες ἦσαν ἀγραιοῦντες...»**

Πιὸ ἀπλῆ, πιὸ λιτὴ ἀφήγηση, γιὰ ἓνα τόσο μεγάλο γεγονός, δὲν θὰ μπορούσε νὰ ὑπάρξῃ. Πουθενὰ ἢ ὑπερβολή. Πουθενὰ ἢ ἐκζητήσεις. Οὔτε κἂν ἡ δικαιολογημένη προσπάθεια νὰ δημιουργήσῃ ὁ Εὐαγγελιστὴς ἀτμόσφαιρα. Νὰ ὑποβάλῃ. Νὰ θαμπώσῃ. Σκέτα τὰ γεγονότα.

Δὲν παραλείπονται ἀκόμη καὶ ἐκεῖνα πού θὰ μπορούσαν νὰ θεωρηθοῦν σκιές. Οἱ ἀμβολίες τοῦ Ἰωσήφ. Οἱ πρῶτες ἀντιδράσεις του. Ἡ ἀνθρώπινη λογικὴ πού προβληματίζεται, πού διστάζει, πού ἀμφισβητεῖ, πού ἀντιλέγει. Ἡ λογικὴ ὅτι τὸ γεννώμενον προέρχεται ἀφεύκτως, κατὰ φυσικὴ νομοτέλεια, κατὰ τὸ θέλημα τοῦ Θεοῦ, ἀπὸ τὴν συνένωσιν ἀνδρὸς καὶ γυναικός. Ἀπὸ τὸ «ἔσονται οἱ δύο εἰς σάρκα μίαν».

Ὁ Ἰωσήφ. Ἐνα πρόσωπο πού συνήθως μένει στὴ σκιά. Δὲν εἶναι ὁ πρωταγωνιστής. Ἄνθρωπος ἀπλός. Ἀπαιδέυτος. Ὅμως, βρίσκει μιὰ καταπληκτικὴ λύση γιὰ τὸ πρόβλημα πού ἀντιμετωπίζει. Λύση σοφῆ. Ὁ Μωσαϊκὸς Νόμος ἐπιφυλάσσει γιὰ τὴς μοιχαλίδες σκληρὴ τιμωρία. Δὲν ὑπῆρχαν τότε «φωτεινὰ μυα-

λά», γιὰ νὰ ἀποποινικοποιήσουν, τὴ μία μετὰ τὴν ἄλλη, τὴς παραβάσεις τοῦ Ποινικοῦ Κώδικος τῆς ἐποχῆς. Ὁ Ἰωσήφ ὀφείλει νὰ ἐφαρμόσῃ τὸν Νόμο. Κάτι περισσότερο. Ἔχει δικαίωμα νὰ τὸν ἐφαρμόσῃ. Ὅμως, τοῦ Νόμου-Τιμωροῦ ὑπερισχύει ὁ Νόμος τῆς Ἀγάπης. Καὶ παραιτεῖται τοῦ δικαιώματος. Θὰ διώξῃ κρυφὰ τὴν Μαρία. Χωρὶς τυμπανοκρουσίες γιὰ τὴν μεγαλοκαρδία του. Χωρὶς νὰ γίνῃ ἀντιληπτό καὶ νὰ προκαλέσῃ τὴν ὀργὴ τοῦ λαοῦ (ὁ λαός, ξέρετε, ὀργίζεται εὐκόλα γιὰ τὴς παραβάσεις τῶν ἄλλων καί, συχνὰ, ἀρέσκεται στὰ αἱματηρὰ θεάματα). Ἡ ἀγάπη τοῦ Ἰωσήφ ἀπλώνει τὸν προστατευτικὸ της μανδύα γιὰ νὰ σκεπάσῃ τὴν ἀμαρτήσασα, ὅπως νομίζει, Μαρία. Ἀργότερα, σὲ παρόμοια περίπτωση, ὁ Ἰησοῦς, ὁ Υἱὸς τῆς Μαρίας, θὰ πῆ στὰ πλήθη τὸν μεγάλο ἐκεῖνο λόγο: **«Ὁ ἀναμάρτητος πρῶτος τὸν λίθον βαλέτω»**. Καὶ θὰ γλυτώσῃ τὴν ἀληθῶς ἀμαρτήσασα γυναίκα ἀπὸ τὸν λιθοβολισμό.

Τὸ ὄραμα τοῦ Ἰωσήφ ἀλλάζει τὴν πορεία τῶν γεγονότων. Παραιτεῖται ἀπὸ τὴν σκέψη τοῦ **«λάθρα ἀπολύσαι αὐτήν»**. Πειθαρχεῖ στὰ κελεύσματα τοῦ Οὐρανοῦ. Δέχεται τὸ θαῦμα καὶ ἀποδέχεται τὴς ὑποχρεώσεις του πρὸς τὴν Μητέρα καὶ τὸ Παιδίον. Καὶ ὑπηρετεῖ ταπεινὰ τὸ σχέδιο τοῦ Θεοῦ. Εὐτυχῶς, ἦταν ἀπλὸς ἄνθρωπος.

Δὲν ἦταν σοφὸς καὶ επιστήμων, θρεμμένος μὲ τὰ διδάγματα τοῦ Διαφωτισμοῦ. Δὲν ἦταν ὀρθολογιστής. Δὲν εἶχε τὴν ἀφροσύνη νὰ πιστεῦν μόνον ὅ,τι βλέπει. Δὲν εἶχε τὴν ἀπαίτηση νὰ γεννηθῇ ὁ Χριστὸς ὅπως ὁ κάθε ἄνθρωπος. Εὐτυχῶς. Γιατὶ δὲν ὑπάρχει μεγαλύτερος παραλογισμὸς ἀπὸ τὸ νὰ θέλουμε νὰ βάλομε τὸν Θεὸ στὰ ἀνθρώπινα μέτρα μας.

Ἡ ἀποδοχὴ ἢ ἡ ἀπόρριψις τοῦ Μυστηρίου τῆς Θείας Σαρκώσεως, δὲν εἶναι θέμα λογικῆς. Εἶναι θέμα καρδιάς. Θέμα πίστεως. Καὶ δὲν θὰ μπορούσε νὰ εἶναι διαφορετικὰ. Ὅταν μιλοῦμε γιὰ Θεό, μιλοῦμε γιὰ πίστι.

Θετική ή αρνητική. Η Μεταφυσική είναι πάντοτε εκτός των ορίων της Φυσικής.

Μέσα στην παγωμένη χριστουγεννιάτικη νύχτα, θα ήχησουν χαρούμενα, δοξαστικά, οι καμπάνες του Όρθρου. "Άς ανταποκριθούμε στο κάλεσμά τους. "Όλοι. Πιστεύοντες και άμφιβάλλοντες. "Άς μπορούμε στις όλόφωτες εκκλησιές. Και άς ακούσουμε τον έξαισιο ύμνο: «Δεύτε ίδωμεν, πιστοί, πού έγεννή-

θη ό Χριστός». Νοερά, άς ακολουθήσωμε τó μαγικό άστéρι πού δείχνει τó δρόμο. Έκει, στο τέλος τής μακρυνής πορείας, στην ταπείνωση τής καρδιάς μας, στην άγνóτητα τών λογισμών μας, θα συναντήσουμε τόν Χριστό. Είναι οι προϋποθέσεις πού άπc τóυνται για τή μεγάλη αúτē συνάντηση.

ΠΑΝΟΡΜΙΤΗΣ

ΔΕΚΑ ΧΡΟΝΙΑ

(Μνήμη Σοφοκλή Χατζηδάκη)

*Τò χρέος είναι, οί περιλειπόμενοι,
να μñν ξεχνούñ τούς κεκοιμημένους άδελφούς τους.
Πάντοτε να τούς θυμούñται, και να ίκετεύουν τόν Κύριο,
στις έσπερινές πρò πάντων προσευχές τους -
- Στείλε Κύριε μιá δροσερή αύρα τής Θεϊκής πνοής Σου
σε κείνους πού έφυγαν με σταυρωμένα χέρια,
περιμένοντας άμετάθετα τñν ήμέρα τής 'Ανάστασης!*

*Δέκα χρόνια πέρασαν από τότε
πού ό Σοφοκλής Χατζηδάκης έκοιμήθη έν Κυρίω.
'Η έλπίδα είχε χαράξει στο μέτωπό του
τñν χαρούμενη προσμονή!...
'Ένα άδιόρατο χαμόγελο για τόν κόσμο πού έβλεπε!...
Αύρα μυστική,
για όσους έχουν περάσει τά σύνορα.
Νά ύποψιάζονται τά γήινα βλέμματα,
τόν πολυέλαιο τής 'Αγίας Αίκατερίνης Σινά,
πού αίωρείτο άνεπαίσθητα πάνω άπ' τó σκñνωμά του!
Γιατί ό μακαριστός Σοφοκλής Χατζηδάκης,
ζούσε στόν κόσμο, χωρίς να είναι τού κόσμου...
'Έτσι μόρεσε ν' αφήσει τόν κόσμο τής 'Οδύνης, ανώδυνα!...
Νά περάσει τó σύνορο, όπως ένα μικρό παιδί
περνάει τó χαντάκι τού κήπου του τραγουδώντας!...*

*'Ασφαλώς οί άγιοι μάρτυρες 'Αμφιανός και Αιδέσιος
τόν περίμεναν στην άλλη όχθη,
για να τόν ξεναγήσουν στην χώρα τής «μεγάλης 'Ομορφιάς»,
όπως θα έλεγε ό Φεοντόρ Ντοστογιέφσκι.*

ΝΙΚ. Β. ΚΑΜΒΥΣΗΣ

ΣΧΟΛΙΑ

ΟΙ ΧΙΟΙ ΤΙΜΟΥΝ ΤΟΝ ΠΟΙΗΤΗ Γ. ΒΕΡΙΤΗ

Τὴν Κυριακὴ 4 Αὐγούστου 1996 σὲ εἰδικὴ τελετὴ μὲ τὴν παρουσία ὄλων τῶν ἀρχῶν τῆς Χίου, μὲ προεξάρχοντας τὸν Σεβασμιώτατον Μητροπολίτην Χίου, Ψαρῶν καὶ Οἰνουσῶν κ.κ. Διονύσιον καὶ τὸν ὑπουργὸν Αἰγαίου κ. Κοτσακὰ καὶ πλῆθος κόσμου ἐγίναν τὰ ἀποκαλυπτήρια τῆς προτομῆς τοῦ Ἀλεξάνδρου Ι. Γιάλα (Γ. Βερίτη) στὸ προαύλιο τοῦ ἱεροῦ ναοῦ τῶν Ταξιαρχῶν στὸ χωριὸ Μεστὰ τῆς Χίου, πατρίδα τοῦ πατέρα τοῦ ποιητῆ. Τὴν προτομὴ φιλοτέχνησε μὲ δαπάνες φιλοπάτριδων συγχωριανῶν του ὁ Χιώτης γλύπτης Γιάννης Κουτσουράδης. Τῆς τελετῆς τῶν ἀποκαλυπτηρίων προηγήθη κατὰ τὴν Θεῖα Λειτουργία στὸν ναὸ τῶν Μεστῶν εἰσαγωγικὸς ἐπιγραμματικὸς λόγος τοῦ χοροστατήσαντος κατ' αὐτὴν Σεβασμιωτάτου κ. Διονυσίου, ὁ ὁποῖος στὴ συνέχεια ἐτέλεσε τρισάγιον πρὸ τῆς προτομῆς τοῦ τιμηθέντος ποιητῆ, ἐνῶ τὰ ἀποκαλυπτήρια ἐγένοντο ἀπὸ τὸν παριστάμενον ὑπουργὸν Αἰγαίου κ. Κοτσακὰ.

Στὴν διάρκειά τῆς τελετῆς αὐτῆς ἐκφωνήθηκαν λόγοι γιὰ τὴν προσωπικότητα καὶ τὸ ἔργο τοῦ Γ. Βερίτη τὰ κείμενα τῶν ὁποίων δημοσιεύθηκαν στὶς τοπικὲς ἐφημερίδες τῆς Χίου.

Μεταξὺ τῶν ἄλλων ὁ Λυκειάρχης καὶ διευθυντῆς τοῦ περιοδικοῦ ἐντύπου «ὁ Φάρος τοῦ Βαρβασιοῦ» κ. Ἀνδρέας Ἀξιωτάκης, παλαιὸ μέλος τῶν Χ.Μ.Ο., ἐτόνισε μεταξὺ τῶν ἄλλων ὅτι: «ὅσα καὶ ἂν γράφηκαν καὶ ἂν εἰπῶθησαν γιὰ τὸν ποιητῆ, καὶ εἶναι πολλά, δὲν εἶναι ἀρκετὰ νὰ καλύψουν τίς διαστάσεις τοῦ μοναδικοῦ φαινομένου, ποῦ ἔγραψε μίαν βραχύδια φωτοβόλα τροχιά, στὸ γήινο στερέωμα, γιὰ νὰ συνεχίσει τὴν πορεία του στὴν αἰωνιότητα. Γιατὶ ὁ Βερίτης εἶναι πέρασμα ποῦ δὲν μετρεῖται μὲ τὸν χρόνον καὶ

ἐμεῖς σήμερα «ἐν τῷ κόσμῳ τούτῳ οἰκοῦντες» μέσα στὴν σχετικότητα τοῦ χρόνου, ἐρχόμαστε στὴν ἱερὴ τούτη σύναξη νὰ τιμήσουμε ἕναν φλογερό ἀγωνιστῆ, ἕναν μεγάλο ποιητῆ, τοῦ ὁποῖου ἡ προσφορά στὴν Ἐκκλησία, στὴν κοινωνία καὶ στὸ Ἔθνος ἡδὴ σταμίζεται ἀπὸ τὴν Ἱστορία».

Ἐπίσης ὁ κ. Νίκος Γεωργούλας ἀνέλυσε διὰ μακρῶν τὸ πολυδιαβασμένο ποίημα τοῦ ποιητῆ «Μάνα γλυκύτατη» ποῦ ἀπαγγέλθηκε μὲ περισσὴ ἐπιτυχία μαζὶ μὲ ἄλλα κατὰ τὴν τελετὴ τῶν ἀποκαλυπτηρίων καὶ τὸ ὁποῖο ὁ ὁμιλητῆς ἐχαρακτήρισε ὡς μίαν ἀριστουργηματικὴν ποιητικὴν δημιουργίαν ἀπὸ ἄποψη μορφῆς καὶ περιεχομένου.

Τὸν ποιητῆ τῆς χριστιανοσύνης χαίρετησαν ἐπίσης οἱ πρόεδροι τῶν κοινοτήτων τῶν Μεστῶν καὶ Ἐλάτας καὶ τοῦ Φιλοτεχνικοῦ Ὁμίλου Χίου κ. Γιάννης Καράλης, ἐνῶ ἐπιλεγμένα τραγούδια ἀπὸ τὸ ποιητικὸ ἔργο τοῦ Γ. Βερίτη τραγούδησε νεανικὴ χορωδία.

Τέλος, ὁ ἀδελφὸς τοῦ Ἀ. Γιάλα, ὑποστράτηγος Ὑγειονομικοῦ κ. Μιχαὴλ Γιάλας ἀπήντησε ἐκ μέρους τῆς οἰκογένειας μὲ σύντομο, ἀλλὰ ἐμπλουτισμένο μὲ συγκινητικὲς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν ἐφηβικὴν ζωὴν τοῦ ποιητῆ, λόγῳ, στὸν ὁποῖο ἐτόνισε ὅτι: «Οἱ καταξιωμένοι Πνευματικοὶ Ἄνθρωποι τοῦ τόπου μας δὲν ἀνήκουν στὶς οἰκογένειές των. Αὐτοὶ ποῦ ἔλαβαν τὴν σφραγίδα τῆς Θείας Δωρεᾶς καὶ ἐπροικίσθησαν μὲ ἕνα τάλαντο, ἀνήκουν στὸ Ἔθνος, στὴν Ἑλληνικὴ Κοινωνία, στὸ λαὸ μας, σὲ ὄλους ὅσους ἀγάπησαν καὶ προσέφεραν τὸ ποιητικὸ, λογοτεχνικὸ ἢ καλλιτεχνικὸ των ἔργο καὶ ὁ λαὸς μας ποῦ ἐγνώρισε τὸ ἔργο των τοὺς ἀγάπησε, τοὺς καταξίωσε καὶ τοὺς τιμᾷ γιὰ τὴν προσφορά των. Ἔτσι καὶ ὁ ποιητῆς Γ. Βερίτης, ὁ Ἀλέξανδρος Ι. Γιάλας, δὲν ἀνήκει πλέον στὴν οἰκογένειά του ἀλλὰ στὸ λαὸ μας».

Ἄλλὰ εἰδικώτερα ὁ Γ. Βερίτης ἀνήκει καὶ στοῦ Περιοδικό μας, τὶς «Ἀκτίνες», τοῦ ὁποίου ὑπῆρξε πολὺτιμος συνεργάτης κατὰ τὴν πρώτη λαμπρὰ δεκαετία τῆς κυκλοφορίας του καὶ στοὺς τόμους τοῦ ὁποίου περιλαμβάνεται τὸ σημαντικώτερο τμῆμα τῆς ποιητικῆς καὶ ἐν γένει συγγραφικῆς του δημιουργίας. Γιὰ τὸν λόγο αὐτὸν κάθε τιμὴ ποῦ ἀποδίδεται στὸν ἀλησμόνητο ποιητὴ ἀνταννακᾶ καὶ στοῦ Περιοδικό μας καὶ ὡς ἐκ τούτου ἡ στήλη αὐτὴ ἐκφράζει τὶς εὐχαριστίες τῆς σὲ ὄσους συνετέλεσαν στὴν διοργάνωση καὶ τὴν ἐπιτυχία τῆς σεμνῆς αὐτῆς τελετῆς.

ΔΙΑΚΗΡΥΞΗ ΤΗΣ Χ.Ε.Ε. (1946-1996)

Ἡ «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἐπιστημόνων» ὄργάνωσε στὶς 4 Δεκεμβρίου εἰδικὴ ἐκδήλωση ἀφιερωμένη στὴν πεντηκοστὴ ἐπέτειο ἀπὸ τὴν κυκλοφορία τῆς Διακηρύξεως καὶ τῆς συνητημένης σὲ αὐτὴν Δηλώσεως ὑπερδιακοσίων διακεκριμένων Ἑλλήνων ἐπιστημόνων, λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν, ἡ ὁποία ἀποτελεῖ μίαν ἀπὸ τὶς σημαντικώτερες πρωτοβουλίες τῆς Ἐνώσεως γιὰ τὴν πνευματικὴ τροφοδοσία τοῦ λαοῦ μας κατὰ τὴν ἐξηκονταετη παρουσία τῆς στὴν ζωὴ τῆς ἑλληνικῆς κοινωνίας.

Ὁμιλητὲς κατὰ τὴν ἐκδήλωση αὐτὴν ἦσαν ὁ ὁμότιμος καθηγητὴς τοῦ Οἰκονομικοῦ Πανεπιστημίου Ἀθηνῶν καὶ πρόεδρος τῆς Χ.Ε.Ε. κ. Χριστόφορος Διακόπουλος, μὲ θέμα: «Ἡ Χ.Ε.Ε. ἐνώπιον τῶν συγχρόνων προβλημάτων», ὁ διδάκτωρ τῆς Ἰατρικῆς κ. Μιχαὴλ Μηλίγκος μὲ θέμα: «Ἡ Διακήρυξις τῆς Χ.Ε.Ε. τί μᾶς λείει σήμερα;» καὶ ὁ δικηγόρος κ. Ἰωάννης Κατσομητρός μὲ θέμα: «Ἡ Διακήρυξις τῆς Χ.Ε.Ε. 1946-1996 πενήντα χρόνια πορείας»*.

Καιροὶ κοσμογονικοὶ πρὸ μισοῦ αἰῶνα (δεύτερος παγκόσμιος πόλεμος, κατοχὴ, ἀστάθεια καὶ ἀβεβαιότητα στὰ πρῶτα μεταπολεμικὰ χρόνια) μὲ συνεπακόλουθο τὴν ἰδεολογικὴ σύγχυση, ἐπέβαλαν τὴν ἀνάγκη

διαφωτίσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ γιὰ τὰ αἷτια τῆς μεγάλης αὐτῆς δοκιμασίας τὴν ὁποία ὑπέστη ἡ ἀνθρωπότητα (καὶ σὲ ἐντονώτερο βαθμὸς καὶ ἡ δική μας πατρίδα) καὶ γιὰ τὸ χρέος τοῦ κάθε Ἑλλήνα νὰ συμβάλει στὴν ὑπέρβαση τῆς κρίσεως μὲ τὴν ἐπιστροφή του στὸν Χριστὸν καὶ τὴν ἀποδοχὴ τῆς σῶζουσας Ἀλήθειάς Του.

Ἡ πρωτοφανὴς κυκλοφοριακὴ ἐπιτυχία τοῦ τεύχους αὐτοῦ σὲ 200.000 περίπου ἀντίτυπα γιὰ τὰ μέτρα τῆς ἐποχῆς ἐκείνης, ἡ πρόθυμος ἀποδοχὴ τοῦ κειμένου τῆς Δηλώσεως ἐκ μέρους διακοσίων καὶ πλέον Ἑλλήνων Ἐπιστημόνων (Ἀκαδημαϊκῶν, Πανεπιστημιακῶν διδασκάλων καὶ λοιπῶν ἐπιστημόνων), διακεκριμένων λογοτεχνῶν καὶ καλλιτεχνῶν, ἡ θετικὴ ἀνταπόκριση τοῦ μηνύματος αὐτῶν ἀπὸ κορυφαίους ἐκπροσώπους τῆς ἐπιστήμης, τῆς διανοήσεως καὶ τῆς τέχνης στὴν Εὐρώπη καὶ τὴν Ἀμερικὴ, καθὼς καὶ οἱ ἀντιδράσεις τῶν ἰδεολογικῶν ἀντιπάλων τοῦ Χριστιανισμοῦ μαρτυροῦν γιὰ τὴν εὐρεία ἀπήχηση τὴν ὁποία εἶχε ἡ πρωτοβουλία αὐτὴ τῆς Χ.Ε.Ε. στὰ χρόνια ἐκεῖνα, γεγονόςς τὸ ὁποῖο συνετέλεσε σημαντικὰ στὴν προβολὴ καὶ στὴν περαιτέρω ἀνάπτυξη τοῦ νεοελληνικοῦ χριστιανικοῦ κινήματος, ἰδίως στὸν χῶρο τῆς σπουδάζουσας νεολαίας.

Ἐνδεχομένως τὰ ἐπιστημονικὰ ἐπιχειρήματα, τὰ περιεχόμενα τοῦ κείμενου τῆς Διακηρύξεως, μὲ τὰ ὁποῖα ἐγένετο κριτικὴ καὶ ἀντίκρουση τῶν ὑλιστικῶν θεωριῶν πρὸ πενήντα ἐτῶν, λόγῳ τῆς ραγδαίας ἐκτοτε ἐξελίξεως τῶν φυσικῶν καὶ βιολογικῶν ἐπιστημῶν νὰ μὴ ἀνταποκρίνονται στὴν σύγχρονη προβληματικὴ καὶ κίνηση τῶν ἰδεῶν. Ὅμως τὰ γενικὰ συμπεράσματα τοῦ τεύχους αὐτοῦ, ὅτι τὰ πορίσματα τῶν θετικῶν ἐπιστημῶν δὲν βρῖσκονται σὲ ἀντίθεση μὲ τὶς χριστιανικὲς ἀλήθειες γιὰ τὴν δημιουργία τοῦ κόσμου καὶ τῆς ζωῆς καὶ ἡ ἀνάγκη τῆς θεμελιώσεως τῆς ἀτομικῆς καὶ κοινωνικῆς ζωῆς στὰ διδάγματα τοῦ Εὐαγγελίου παραμένουν ἰσχυρὰ καὶ ἀκλόνητα καὶ πάντοτε ἐπίκαιρα.

* Τὰ κείμενα τῶν ὁμιλιῶν αὐτῶν θὰ δημοσιευθοῦν στοῦ περιοδικό μας τὸν Ἰανουάριο τοῦ νέου ἔτους.

Ἡ κρισιμότητα τῶν καιρῶν ἀλλὰ καὶ ἡ ἱστορία τῆς Χ.Ε.Ε. ὡς ὑπευθύνου καθοδηγητικοῦ ὄργανου στὴν ἑλληνικὴ κοινωνία ἐπιβάλλουν -για νὰ θυμηθοῦμε τὸν ἐμπνευστὴ καὶ κύριον συντάκτη τῆς Διακηρύξεως, τὸν καθηγητὴν Ἀλέξανδρον Τσιριντάνη- «τὸν ἀγωνιστικὸν συναγερωμὸν κάθε πνευματικῆς δυνάμεως, τὴν ὁποῖαν διαθέτει ὁ πολιτικὸς μας ὡς θησαυρίσμα τοῦ παρελθόντος ἢ ὡς ἐπίτευγμα τοῦ παρόντος, ὡς ἐπιστράτευσι παντὸς πνευματικοῦ διὰ τὸν ἕνα καὶ μόνον σκοπὸν: Γιὰ τὴν κατανόηση, τὴν ἀγάπη, τὴν πνευματικὴν τόνωση, τὸ ἀνάβασμα τοῦ ἀνθρώπου εἰς τὸ ὕψος τὸ ὁποῖο ζητεῖ τὸ φοβερὸ μεγαλεῖο τῶν νέων καιρῶν».

ΤΑ ΔΗΜΟΣΙΑ ΝΟΣΟΚΟΜΕΙΑ

Θλιβερὴ ἐντύπωση προκάλεσε ἡ ὁμολογία τῆς Πολιτείας διὰ στόματος τοῦ ἀρμοδίου Ὑπουργοῦ: «Ἡ δυσφορία τῶν πολιτῶν εἶναι ἐντονη καὶ πολλές φορές ὁ ναὸς τοῦ Ἰπποκράτη μετατρέπεται σὲ τόπο μαρτυρίου» (δηλώσεις 31-10-96). Καὶ πῶς θλιβερὴ ἢ ἔλλειψη διαμαρτυρίας -σημαίνει ἄραγε ἀποδοχὴ τῆς κατηγορίας- ἀπὸ τοὺς ἐργαζόμενους στὰ Νοσοκομεία μας (γιατροὺς, νοσηλευτές, διοικητικούς, τεχνικούς, βοηθητικὸ προσωπικόν).

Τί νὰ πεῖ κανεῖς!... Ἡ κακοδαιμονία τοῦ «συστήματος» τῶν Νοσοκομείων εἶναι, βεβαίως, γνωστὴ ἀπὸ χρόνια. Ἡ ἀγανάκτηση τοῦ κόσμου γίνεται ὄλο καὶ πῶς ἐντονη καὶ ἐκφράζεται μὲ κάθε τρόπο καὶ σὲ ὅλα τὰ Μέσα Μαζικῆς Ἐνημερώσεως. Τί νὰ φταίει, λοιπόν;

Δὲν θὰ εἶναι κανεῖς πολὺ σκληρός, ἂν πεῖ τὰ πράγματα μὲ τὸ ὄνομά τους: ὅ,τι σπείραμε στὸν χῶρο τῶν Νοσοκομείων, θερίζουμε τώρα. Ἀφοῦ κάναμε τὸ πᾶν γιὰ νὰ ἀποδυναμώσουμε, νὰ ἀρνηθοῦμε καὶ νὰ πετάξουμε, ὡς μὴ ἀναγκαῖες, τὶς πνευματικὲς καὶ ἠθικὲς ἀξίες ποὺ «θηματοδοτοῦν» τὴ ζωὴ καὶ τὸ ἔργο τῶν «λειτουργῶν ὑγείας», τώρα... διαμαρτυρόμαστε γιὰ τὸ ἀποτέλεσμα.

Προηγήθηκε ἕνας ἀγῶνας νὰ ἐστιασθεῖ τὸ ἐνδιαφέρον ὅλων τῶν ἐργαζομένων στὸ Νοσοκομεῖο, πῶς πολὺ, στὸ κομματικὸ καὶ συνδικαλιστικὸ στοιχεῖο τῆς ἐργασίας τους, μὲ τάσεις ἰσοπεδώσεως καὶ «ἐξισώσεως» τῶν πάντων, στὰ πάντα. Ὑπῆρξαν ἐποχές, ὅπου οἱ συγκεντρώσεις τῶν ἐργαζομένων ἀφιερώνονταν, περισσότερο, στὸ συνδικαλισμὸ, τὰ ὠράρια... καὶ τὰ τούτοις ὅμοια, παρὰ στὴν ἐπιμόρφωση καὶ τὴν ἐκπαίδευσή τους.

«Ὁ σημερινὸς ἀσθενὴς εἶναι λιγότερο εὐχαριστημένος ἀπὸ τὴν ἰατρικὴ του περίθαλψη, ἀπὸ ὅ,τι ἦταν πρὶν 30 ἢ 40 χρόνια καὶ ὄχι βέβαια γιὰτὶ δὲν ἔχει μεγάλες ἀνακαλύψεις, ἀλλὰ γιὰτὶ οἱ μεγάλες ἀνακαλύψεις ἀπέδωσαν σὰν ἐπιστῆμη καὶ ὄχι σὰν ὑπηρεσία πρὸς τὸν ἄνθρωπο». Ὁ σημερινὸς ἀσθενὴς μέσα στὸ Νοσοκομεῖο, ἀπὸ τὴν ὥρα ποὺ μπαίνει στὰ ἔκτακτα, μέχρι ποὺ θὰ τοποθετηθεῖ στὸ θάλαμο ἢ στὸ... διάδρομο πάνω σὲ φορεῖο, αἰσθάνεται «πεταμένος», περιφρονημένος, μὴ μπορώντας νὰ ἔχει κάποια ψυχικὴ ἐπικοινωνία μὲ τὸ προσωπικὸ τοῦ Νοσοκομείου. Ἀσφαλῶς δὲν φταίει τὸ ΕΣΥ, φταῖνε ἐκεῖνοι ποὺ δὲν τὸ ἐφαρμόζουν σωστά, φταῖνε ἐκεῖνοι ποὺ τὸ ὑπηρετοῦν χωρὶς ψυχὴ, χωρὶς τὸ σεβασμὸ τῆς ἀνθρώπινης ἀξιοπρέπειας, χωρὶς κάποια στοργὴ στὸν πάσχοντα ἄνθρωπο. Οἱ εἰκόνας καὶ οἱ συνθήκες μέσα στὰ Νοσοκομεία εἶναι, ὄντως, δυσάρεστες. Τὸ ὁμολογεῖ ὁ Ὑπουργός. Ἡ ἐξαιρέση εἶναι σπάνια.

Τί νὰ πεῖ κανεῖς καὶ γιὰ τὴν «ἀτμόσφαιρα», ποὺ ἐπηρεάζει, ἀρνητικὰ, τὸν ἄρρωστο ποὺ περνάει τὸ κατώφλι τοῦ Νοσοκομείου. Ἀπὸ τὴν εἴσοδο μέχρι μέσα καὶ σὲ κάθε τοῖχο, ἡ σύγχρονη μορφὴ «διακοσμητικῆς» δημοσίων χώρων μὲ ἀφίσσες, πανῶ, συνθήματα, κ.λ.π., ποὺ δὲν ταιριάζουν στὴν ἱερότητα τοῦ νοσοκομειακοῦ χώρου. Ποιὸ νοσοκομεῖο τῆς Εὐρώπης ἢ τῶν ΗΠΑ παρουσιάζει αὐτὸ τὸ θέαμα!

Καὶ ἕνας ἄλλος, βασικὸς, λόγος, κατὰ τὴ γνώμη μας, συμβάλλει στὴν «παγωνιά» τῶν Νοσοκομείων. Δὲν ὑπάρχει, πλέον, ἡ

παρουσία της προσωπικότητος τῆς παλαιᾶς «Ἀδελφῆς Νοσοκόμου», πού ἦταν ἡ ψυχὴ τοῦ Νοσοκομείου.

Ἐγινε ἀγῶνας νὰ ἐκλείψει αὐτὸ τὸ εἶδος τῆς «ἀφιερωμένης» νοσηλεύτριας, τῆς χριστιανῆς Ἀδελφῆς. Ἄθελά μας, οἱ παλαιότεροι, κάνουμε σύγκριση ἐκείνης τῆς Ἀδελφῆς μὲ τὴν σημερινὴ Νοσηλεύτρια. Δὲν γενικεύουμε, ἀσφαλῶς, ἀλλὰ ἡ διαφορετικὴ παρουσία εἶναι πραγματικότητα. Σήμερα, δύσκολα συναντᾶς τὴ Νοσηλεύτρια μὲ τὴν ἀπίστευτη στοργικὴ διάθεση, τὴν ἀγάπη, τὴ διάθεση θυσίας στὴν ἀνακούφιση τοῦ ἀρρώστου, τοῦ πονεμένου σωματικὰ καὶ ψυχικὰ ἀνθρώπου. Ἡ ἀναβαθμισμένη, ἐπι-

στημονικὰ, σημερινὴ Νοσηλεύτρια, θὰ μπορεῖ νὰ προσφέρει πολλὰ, ὅταν συγχρόνως ἀναβαθμίζεται καὶ πνευματικὰ.

Οἱ ἐργαζόμενοι στὸ Νοσοκομεῖο δὲν πρέπει νὰ αισθάνονται ὡς σκέτοι ἐπαγγελματίες, ἀλλὰ ὡς πρόσωπα πού ὑπηρετοῦν κάτι τὸ ἱερό, τὸν πάσχοντα ἄνθρωπο. Ἡ διαπίστωση καὶ ἡ ὁμολογία τοῦ Ὑπουργοῦ, πρόσβαλε, καίρια, τὰ Νοσοκομεῖα τῆς Πατρίδας μας. Ἄς ἐλπίσουμε, ὅτι κάθε «νοσοκομειακὸς» θὰ συναισθανθεῖ τὸ μέρος τῆς εὐθύνης του καὶ θὰ προσπαθήσει νὰ μεταβάλλει τὴν εἰκόνα τῶν Νοσοκομείων.

Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ
ΤΗΣ Χ.Ε.Ε.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ

ΚΑΤΑΣΚΗΝΩΤΙΚΕΣ ΜΝΗΜΕΣ

Ἀγαπητὲς «Ἀκτῖνες»,

Σὲ θρησκευτικὸ περιοδικὸ διάβασα ἄρθρο τοῦ κ. Ἀθ. Κοτταδάκη πού ἀναφέρεται σὲ συγκινητικὲς ἀναμνήσεις ἀπὸ τὴν λειτουργία τῶν Κατασκηνώσεων τῶν «Χριστιανικῶν Μαθητικῶν Ὁμάδων (Χ.Μ.Ο.)» στὴν Ἁγία Παρασκευή, πού ἀργότερα μεταφέρθηκαν στὸν Παρνασσό, καθὼς καὶ ἀπὸ τὶς ἐβδομαδιαῖες συγκεντρώσεις τῶν, κατὰ τόπους καὶ περιοχές, Χ.Μ.Ο.

Κατασκηνωτὴς καὶ ἐγὼ ἀλλὰ καὶ ὁμάδαρχης καὶ ἀρχηγός, κάποτε, σ' αὐτὲς τὶς Κατασκηνώσεις, αἰσθάνομαι τὴν ἀνάγκη νὰ εὐχαριστήσω ἀπὸ τὸ βάθος τῆς καρδιάς μου τὸν Κύριο πού μὲ ἀξίωσε νὰ ζήσω αὐτὲς τὶς ὠραῖες καὶ εὐλογημένες ἡμέρες τῆς ζωῆς μου.

Εἶναι ὅμως εὐλογία Θεοῦ, ὅταν αὐτὲς οἱ ἡμέρες εἶναι ποτισμένες μὲ τὸ ἄρωμα τῆς χριστιανικῆς ζωῆς.

«Τί ἀνταποδώσωμεν, λοιπόν, τῷ Κυρίῳ περὶ πάντων ὧν ἀνταπέδωκεν ἡμῖν;»

Τὸ ἐλάχιστο εἶναι βέβαια, τὸ νὰ ἀναγνωρίζουμε αὐτὲς τὶς δωρεές Του καὶ νὰ Τὸν εὐχαριστοῦμε.

Δὲν ἀρκεῖ ὅμως μόνον αὐτό. Πρέπει νὰ

προσπαθοῦμε νὰ ἐφαρμόσουμε τὶς ἐντολές Του καὶ νὰ ἐργαζόμαστε ἱεραποστολικὰ γιὰ τὴν διάδοση τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας.

Τὰ ἐμπόδια πού μᾶς δημιουργεῖ ἡ σημερινὴ κοινωνία τόσο μὲ τὰ μέσα μαζικῆς ἐνημερώσεως (Τηλεόραση, ραδιόφωνο, Τύπος κ.λ.π.) ὅσο καὶ σὲ κάθε καλὴ προσπάθεια πού εἶναι ἀντίθετη εἴτε στὸ πιστεῦν εἴτε στὰ συμφέροντα διαφόρων ἀτόμων ἢ κοινωνικῶν ὁμάδων εἶναι πολλὰ καὶ χρειάζεται ἀγῶνας γιὰ νὰ τὰ ὑπερνικήσης.

Ὁ Κύριος ὅμως μᾶς λέει ὅτι ἐὰν ἔχουμε πίστιν **«ὡς κόκκον σινάπεως» «πάντα δυνατὰ τῷ πιστεύοντι».**

Ἄς διερωτηθοῦμε λοιπὸν ἐὰν ἔχουμε αὐτὴ τὴν πίστη καὶ τὴν ἱεραποστολικὴ διάθεση.

Ἐὰν ναί, τότε κανένα ἐμπόδιο δὲν μπορεῖ νὰ μᾶς σταματήσει.

Ἡ μνήμη λοιπὸν τῶν δωρεῶν Του, ὅπως αὐτὴ καὶ τῶν Χριστιανικῶν Κατασκηνώσεων ἀλλὰ καὶ πολλῶν ἄλλων πνευματικῶν εὐκαιριῶν πού ἀπολαμβάνομεν στὶς ὀργανωμένες χριστιανικὲς κινήσεις, πρέπει νὰ μᾶς κινεῖ σὲ μιὰ συνεχῆ προσπάθεια καὶ ἀγῶνα τόσο γιὰ τὴν ἐφαρμογὴ ὅσο καὶ γιὰ τὴν διάδοση τῆς χριστιανικῆς ἀλήθειας.

ΔΗΜ. ΠΡΟΚΟΠΙΟΥ

ΕΠΙΚΑΙΡΑ

Με μιὰ παράξενη ἐπιμονή τὰ τηλεοπτικά κανάλια δημιούργησαν καθεστῶς καὶ εἰδικὲς ἐκπομπὲς στὴν ἀνακοίνωση ἀστρολογικῶν προβλέψεων γιὰ τὴν καθημερινή ζωὴ τῶν τῶν ἀνθρώπων, «δίκη» προφητῶν. Ἴσως αὐτὸ διευκολύνει τὰ κενὰ (μὲ ὅλες τὶς ἔννοιες) τοῦ προγράμματός τους. Τὸ περιεργό βέβαια εἶναι πῶς ὑπάρχουν ἄνθρωποι ποὺ νομίζουν πῶς μποροῦν νὰ ραθμίζουν τὴ ζωὴ τους μὲ τὶς προβλέψεις τῶν ἀστρολόγων. Ἀλλὰ εἶναι λοιπὸν τόσο ἐκείνοι ποὺ ἀγνοοῦν πῶς τοῦ ἀνθρώπου ἡ ζωὴ ἔχει νόημα καὶ σκοπὸ ποὺ τοῦ ἔταξε ὁ δημιουργὸς του; Καὶ μπορεῖς νὰ ἐξιχνιάσεις τὶς ἀνεξιχνίαστες βουλὲς τοῦ Θεοῦ ἀπὸ τὴν κίνηση τῶν ἀστέρων; Τόσο χαμηλὰ ὀδηγοῦμε τὸ ἀνθρώπινο πρόσωπο;

Στὶς 28 Ὀκτωβρίου τὴν ὥρα ποὺ ὁ ἐντεταλμένος τοῦ πολεμικοῦ ναυτικοῦ πλοίαρχος μᾶς ξαναθύμιζε τὰ ἠρωϊκὰ κατορθώματα τοῦ ναυτικοῦ μας μὲ τὸ θωρηκτὸ «Ἀδέρωφ» στὸν Α΄ Παγκόσμιο Πόλεμο, ἡ τηλεπαρουσίαστρια διέκοψε τὴν ἀφήγηση γιὰ νὰ παρεμβληθεῖ μιὰ κυρία ἀστρολόγος ποὺ εἶπε ὅ,τι συνηθίζουμε, ἀν θέλουμε, νὰ ἀκοῦμε καθημερινά. Πέρα ἀπὸ τὰ σχόλια ποὺ ἔγιναν γιὰ τὴν ἐκπομπὴ αὐτή, μήπως χρειάζεται νὰ ὑπάρχει κάποιος σεβασμὸς τοῦ χώρου καὶ τοῦ χρόνου καὶ τῆς ἱστορίας μας, τῆς ἐθνικῆς μας ἐπετείου χωρὶς διασυνδέσεις μὲ τὶς προβλέψεις τῶν ἀστρολόγων;

Με τὴν ἐπέτειο τοῦ Βορειοηπειρωτικοῦ ἔπους τοῦ 1940 - 41 (καὶ κατὰ τὴ γνώμη μας ὄχι τοῦ Ἀλβανικοῦ ἔπους) νιώσαμε ἀπὸ κάποια ρεπορτάζ, ποὺ ἔδειξαν στὴν τηλεόραση, πόσο λίγα πράγματα γνωρίζουν τὰ παιδιά μας γιὰ τὸν ἠρωϊκὸ αὐτὸ πόλεμο τῆς Ἑλλάδος ἐναντίον δύο αὐτοκρατοριῶν, τῆς Ἰταλίας καὶ τῆς Γερμανίας. Κάποιοι εἶπαν: Ναι ἔγινε κάποια μάχη ποὺ νίκησαν οἱ Ἕλληνες. Ἄλλοι δὲν θυμόντουσαν τίποτα ἀπὸ τὴν ἱστορία. Οἱ παλιότεροι μίλησαν σωστά. Αὐτοὶ ἔζησαν τὸν παλμὸ τῆς ἑλληνικῆς ψυχῆς, τὴ δύναμη

τῆς θελήσεως τοῦ ἑλληνικοῦ λαοῦ νὰ ἀντισταθεῖ στὶς ὑπέρτερες δυνάμεις τοῦ Ἄξονα. Γιατὶ τὸ γνωστὸ στους Ἕλληνες εἶναι ὅτι ἡ δύναμη δὲν μετριέται μὲ τὸν ἀριθμὸ τῶν ὑλικῶν μέσων καὶ τὴν καταστρεπτικὴ σὲ δύναμη ὄπλων. Μετριέται μὲ τὴν πίστη στὸ Θεό, στὸ δίκαιο τοῦ ἀγῶνα καὶ στὴν προστασία τῆς Παναγίας ποὺ μᾶς συμπαρίσταται πάντα. Εἶναι ἀκόμη αὐτὸς ὁ ἴδιος ὁ πολιτισμὸς μας. Αὐτὰ εἶναι τὰ μυστικὰ ὄπλα τῶν Ἑλλήνων. Μυστικὰ ποὺ ὄλοι οἱ Ἕλληνες γνωρίζουν.

Δὲν μπορεῖ φυσικὰ νὰ στέκεται κανεὶς μόνο στὰ ἀρνητικὰ γιὰ πολλοὺς σημεῖα γιὰ νὰ ἀσκειται κάποια κριτικὴ. «La critique est facile l'art est difficile» (ἡ κριτικὴ εἶναι εὐκόλη, ἡ τέχνη εἶναι δύσκολη). Ἀναφέρομαι σὲ δημοσίευμα ποὺ ἀφορᾷ στὴ σίτιση τῶν ἀστέρων, αὐτὴ τὴν ἐπατεία τῆς περιφερόμενης πενίας ποὺ ἀγγίζει τὰ ὄρια «τῆς στέρησης τῶν πάντων». Σὲ μιὰ καταναλωτικὴ κοινωνία, κοινωνία ἀφθονίας, ὑπάρχουν ἄνθρωποι γυμνοὶ, ἐπαίτες καὶ πένητες. Συγχαρητήρια στὸν Δήμαρχο Ἀθηναίων γιὰ τὴν πρωτοβουλία σίτισης τῶν ἀστέρων αὐτῶν. «Ἐπεινάσα καὶ οὐκ ἐδώκατέ μοι φαγεῖν, ἐδίψησα καὶ οὐκ ἐποτίσατέ με» καὶ ἄλλου ὁμοῦ: «ἀκούσατε δὲ ταῦτα οἱ ἐκτρίβοντες εἰς τὸ πρωὶ πένητας καὶ καταδυναστεύοντες πτωχοὺς ἀπὸ τῆς γῆς... ὁμνύει ὁ Κύριος... μετατρέψω τὰς ἐορτὰς ὑμῶν εἰς πένθος καὶ πάσας τὰς ἑορτὰς ὑμῶν εἰς θρήνον... καὶ ἐξαποστελῶ λιμὸν ἐπὶ τὴν γῆν».

Ἡ πραγματοποίησις τέτοιων συσσιτίων θυμίζει τὴν πρωτοβουλία ἐνὸς Δημάρχου τῆς Ρώμης, τοῦ Giorgio La Pira ποὺ εἶχε ὀργανώσει παρόμοια συσσίτια πρὶν πολλὰ χρόνια γιὰ τὴ βοήθεια τῶν ἀπόρων. Μακάρι νὰ διατηρηθοῦν, νὰ ἀυξηθοῦν καὶ νὰ ἀποτελέσουν παράδειγμα γιὰ ἄλλους δήμους ποὺ τυχὸν δὲν ἔχουν τὴ δραστηριότητα αὐτὴ στὸ πρόγραμμά τους.

Σ.Β.Π.

ΔΙΗΓΗΜΑ

ΕΝ ΟΛΥΜΠΩ

Ἐν Ὀλύμπῳ, ἔτει τριακοσιοστῷ καί... ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως. Αἱ χιονοστεφεῖς κορυφαὶ τοῦ θεοοικήτου ὄρους φιλοξενοῦσιν εἰσέτι θεοὺς καὶ θεαίνας, ἐνῶ ὁ νεφεληγερέτης Ζεὺς ἀναπαύεται ἐπὶ τοῦ λαξευτοῦ μετ' ἐπιμελείας θαυμαστοῦ θρόνου του. Ποία τις ὅμως ἀκαθόριστος σκιά πλανᾶται ὑπερθεν αὐτοῦ ἐπισκιάζουσα πῶς τὴν μακαριότητά του. Ὁ περόπους Ἑρμῆς κομίζει αὐτῷ μυστηριώδη τινὰ μηνύματα κατὰ καιροῦς, καταφθάνων ἐν σπουδῇ. Ὁ παντεπόπτης πατὴρ ἀνδρῶν τε θεῶν τε, ἐνίοτε ἐπὶ τῷ ἀκούσματι αὐτῶν ταράσσεται καὶ ἄθυμει. Παραμένει δ' ἐπὶ πολὺ σιωπῶν καὶ σύννου. Ἐχει ἀπωλέσει πλέον ὀριστικῶς τὸ μεγαλειῶδες καὶ ὑπεροπτικὸν ὕφος του τὸ ἐμπνέον τὸ δέος καὶ αὐτοῖς ἔτι τοῖς θεοῖς. Ὁ ἡδυγνώμων Γανυμήδης καίτοι ὑπερπληρῶν νέκταρος τὸν χρυσοῦν καὶ ἀδαμαντοκόλλητον κύλικα αὐτοῦ, ὃν ἐκεῖνος κενώνει ἕως τρυγός, δὲν ἀλλάσσει τὴν διάθεσίν του. Καὶ παραμένει ἀπαθὴς καὶ ἀνέκφραστος. Αἱ εὐώδεις κνῖσαι τῶν βροτειῶν θυσιαῶν σπανίσασαι πλέον, μόλις καὶ μετὰ βίας φθάνωσι μέχρι τῶν παλλομένων μυκτῆρων του, ἐνῶ οἱ συμποσιάζοντες θεοὶ καὶ θεαίνας καὶ αἱ προσκεκλημέναι νύμφαι καὶ νηρηΐδες καὶ δρυῶδες δὲν μετέχουν μετὰ τῆς παλαιᾶς ἐκείνης ὀργιώδους εὐθυμίας ὡσὰν διαίσθησίς τις δυσάρεστος ὑποβόσκει εἰς τὰς ψυχὰς των καὶ ὑποκλέπτει τὴν ἀπὸ αἰῶνων ὀλυμπιακὴν ἀταραξίαν των. Αἱ φῆμαι, ἐξ ὅσων διαρρέουν ἐκ τῶν κομιζομένων ὑπὸ τοῦ ἀγγελιαφόρου τῶν θεῶν, ὅσημέραι ἀνξάνονται καὶ ἐπισκιάζουσι τὴν ἑορταστικὴν ἀτμόσφαιραν. Οὕτως ἐχόντων τῶν πραγμάτων, ὁμᾶς τις ἐκ τῶν νεωτέρων θεῶν ζητεῖ παρὰ τῷ Διτὶ ἰδιαιτέραν ἀκρόασιν καὶ προτείνει γενικὴν συνέλευσιν τοῦ πανθέου πρὸς

ἐλεγχον τῶν ἀδομένων καὶ λῆψιν ριζικῶν μέτρων πρὸς ἔγκαιρον ἀντιμετώπισίν των.

Πληθυνομένων τῶν ἀνησυχητικῶν φημῶν περὶ τῶν συμβαινόντων ἐν τῇ ὑπὸ τὸν ἥλιον, καὶ δὴ εἰς τὸ κλεινὸν τῆς Ἀθηναῶν ἀστὴ, περὶ ἀσεβείας τῶν ἀνθρώπων, περιορισμοῦ τῶν διατεταγμένων θυσιαῶν, ἔτι δὲ καὶ περὶ μελετωμένης ὑπὸ τινων ἀσεβῶν ἐκθρονισεῶς των, καὶ κατόπιν τῶν γενομένων καὶ ὑπὸ ἄλλων θεῶν πείσεων, ὁ Ζεὺς ἀναγκασζόμενος συγκαλεῖ εἰς γενικὴν συνέλευσιν, μετὰ τριήμερον, τὸ πάνθεον εἰς μίαν τῶν ὑψηλοτέρων κορυφῶν τοῦ Ὀλύμπου.

Ἡ προσέλευσις ὑπῆρξεν ἀθρόα. Καὶ πρὸ τῆς ἀνατολῆς τοῦ ἡλίου τὰ λαξευτὰ ἐπὶ τῶν λευκῶν βράχων ἔδρανα εἶχον καταληφθῆ ὑπὸ τῶν θεῶν. Νεφέλη γνοφώδης, σχιζομένη ὑπὸ ἀστραπῶν καὶ συγκλονιζομένη ὑπὸ βροντῶν καθίστα δῆλην τὴν ἔλευσιν τοῦ πατρὸς ἀνδρῶν τε θεῶν τε. Εὐτρεπισθέντος τοῦ θρόνου του ὑπὸ τῶν θείων περωτῶν συνοδῶν του προσῆλθε καὶ ἐκάθησεν μετὰ πάσης ἐπισημότητος. Βαθεῖα αἰγὴ ἐπεκράτησεν ἀπ' ἄκρου εἰς ἄκρον τοῦ οὐρανοῦ χώρου ἐν ἀναμονῇ τῆς ἐνάρξεως τῆς συνελύσεως ἢν θὰ ἐκήρυσσεν ὁ Ζεὺς. Ἐγερθεὶς οὗτος, καὶ στὰς ἀγερώχως, εἶπεν διαλεγόμενος τῇ ἑλληνικῇ διαλέκτῳ -ὡς λίαν εὐστόχως ὁ πολὺς Κικέρων ὑπέθετε- κηρύσσων ἐπισήμως τὴν ἐναρξιν τοῦ ἐκτάκτου τούτου συνεδρίου:

«Θεοὶ καὶ θεαίνας τοῦ Ὀλύμπου. Μάκαρες οἱ τὸν ἄληκτον καὶ ἄλυπον βίον ἕως τῆς σήμερον εὐδαιμόνως διάγοντες. Οἱ κατεξουσιάζοντες παντὸς βροτειοῦ γένους τῶν τε ζώντων καὶ τεθνεώτων καὶ πάντων τῶν ὑπὸ τὸν ἥλιον κτισμάτων, ἕκαστος τῇ ἰδίᾳ ἐξουσίᾳ ὡς αὕτη ὑπ' ἐμοῦ τούτῳ ἐδόθη. Ἀκούσατέ μου τοὺς λόγους καὶ ἐνωτίσασθε

τά ρήματά μου».

Οἱ πάντες ἀκίνητοι εἶχον προσηλωθῆ, ἐντέινοντες τὴν προσοχὴν των. Καὶ ἐκεῖνος συνέχισεν, τονίζων μίαν πρὸς μίαν τὰς λέξεις:

«Οὐδὲν ἀνώτερον καὶ ἰσχυρότερον ἐμοῦ τε καὶ ἡμῶν. Ἄλλ' ἄχρι τοῦ νῦν. Ἐπέπρωτο καὶ ἡ ἡμετέρα ἰσχύς καὶ ἐξουσία νὰ περιορισθῆ καὶ ὁδεύσῃ πρὸς ἓν τέλος...»

Τοὺς τελευταίους λόγους τοῦ ρητορευόντος Θεοῦ ἠκολούθησεν ἔντονος ἀντίδρασις ὑφ' ὧν. Κατασεύσας τούτους τῆ χειρὶ ὅπως σιωπήσῃσιν συνέχισεν:

-Μάλιστα, θεοὶ μου καὶ θέαιναί μου, καὶ πᾶσα ἄλλη ἐλάσσωσιν θεότης. *«Δεινῆς ἀνάγκης οὐδὲν ἰσχυρότερον»* ὡς ἐπίστασθε καὶ *«ἀνάγκα καὶ θεοὶ πείθονται!»*...

Ἡ ἀντίδρασις τοῦ ἀκροατηρίου ηὔξηθη καὶ κατέστη βιαία. Πολλοὶ ἠγέρθησαν τῶν ἐδράνων των καὶ ἤρχισαν νὰ χειρονομοῦν ἐντόνωσ. Ἡ ἀταξία μετεβλήθη εἰς πανδαμόνιον. Τινὲς ἐγερθέντες ἐπεχείρησαν ὅπως ἀνέλθωσι ἐπὶ τοῦ βήματος. Ἠκολούθησαν καὶ τινες μικροσυμπλοκαί, ὡς ἐν τῇ λειτουργίᾳ τῶν παρ' ἡμῖν κοινοβουλιῶν. Τότε ὁ προεξάρχων τῆς Συνάξεως μέγιστος θεός, βλέπων ὅτι διεσαλεύθη ἐπικινδύνως ἡ τάξις καὶ δὲν δύναται ἀλλέως νὰ τὴν ἀποκαταστήσῃ, μὴ ἰσχυόντων τῶν ἐπιτιμήσεών του, ὑψώσας τὴν δεξιὰν ἐξετόξευσεν μετὰ ὀργῆς μέγαν κεραυνὸν πρὸς τὴν παρακειμένην φρικαλέαν ἄβυσσον. Ὁ οὐράνιος θόλος ἐφριξεν καὶ ἡ γῆ ἐσειοθη, ἐπανερχομένης κατ' ἐπανάληψιν τῆς φοβερᾶς ἠχοῦς. Ἡ ἡσυχία ἀπεκατέστη πάραυτα καὶ ὁ θεῖος ῥήτωρ συνέχισεν:

«Ἐθορυβήθητε, θεοὶ καὶ θέαιναί τοῦ ἐνδόξου Ὀλύμπου, καὶ πᾶσα τῶν θεῶν συναξις ἐπὶ τῷ ἀκούσῃ τῆς ἐπὶ τέλος βασιλείας ἡμῶν. Εὐλόγως! Ἄλλ' ἀκούσατέ μου πρῶτον καὶ ὕστερον εἰς ἕκαστος ἐξ ἡμῶν, τηρουμένης προτεραιότητος, ὡς καταλάβῃ τὸ βῆμα καὶ εἴπῃ ὅ,τι ἠθελε κρίνει σκόπιμον καὶ συμφέρον. Ἄλλ' αἱ πληροφοροῖαι μου, ᾧ! θεοί, ᾧ! δαίμονες, διασταυρωθεῖσαι καὶ ἐλεγχθεῖσαι ἀρκούντως,

ἀληθεύουσι! Καὶ φεῦ! Εὐρισκόμεθα πλέον πρὸ τετελεσμένων γεγονότων! Ἄλλ' ἀκούσατέ μου, παρακαλῶ, ἐπὶ τὸ σαφέστερον.

» Ἐν χώρᾳ βαρβαρικῇ ἐγεννήθη παιδίον ἐκ παρθένου καὶ ἀπειρογάμου μητρὸς θαυμασῶ τῷ τρόπῳ. Ἄνδρωθὲν εἰς τέλειον ἄνδρα ἤρξατο τῆς δημοσίας αὐτοῦ ζωῆς, γεννήσας τὸν θαυμασμόν καὶ τὴν λατρείαν τοῦ πλήθους τῶν ὁμοεθνῶν του ἀλλὰ καὶ τὸν φθόνον τῆς ἀρχούσης τάξεως, ἣν ἤλεγχεν διὰ τὰς κακίας τῆς. Ἐξοχος ἀνὴρ, πλήρης χαρίτων, ἦτο ἐνταυτῷ καὶ κάτοχος ὑπερφυσικῶν δυνάμεων, ὡς διέθετε εὐεργετῶν τοὺς ἐμπεριστάτους καὶ πάσχοντας. Συνεκέντρου δὲ ἐν ἑαυτῷ εἰς ὑπέρτατον βαθμὸν τὴν ὠραιότητα τοῦ Ἀπόλλωνος, τὴν γνῶσιν τοῦ Ὀρφέως, τὴν σοφίαν τῆς Ἀθηνᾶς, τὴν εὐγλωττίαν τοῦ Ἑρμοῦ, τὴν ἀγνότητα τῆς Ἀρτέμιδος, τὴν δύναμιν τοῦ Ἡρακλέους, τὴν προφητικὴν διορατικότητα ἀπάντων τῶν μάντεων, ὥστε πολλοὶ νὰ διερωτῶνται ἐὰν ἦτο ἄνθρωπος ἢ Θεός. Προικισμένος μὲ ἐξόχους θεραπευτικὰς ἰκανότητας πλείονας τοῦ Ἀσκληπιοῦ ἐθεράπευεν διὰ μόνου τοῦ λόγου ἀπάσας τὰς ἀσθενείας, συνέσφιγγε καὶ ἠνώρθου παραλύτους, ἐφώτιζε τυφλοὺς, ἀποκαθίστα ἐν τῷ ἅμῃ κυλλοὺς καὶ χωλοὺς ἐκ γενετῆς! Ἡ δὲ βιοτὴ του ὑπῆρξεν ἀνέγκλητος κατὰ πάντα, ἀγία καὶ ἀναμάρτητος! Σαγηνεῶν τὰ πλήθη διὰ τοῦ ἐξόχου λόγου του ἀπέκτησε μαθητὰς καὶ ἀκολούθους οὐκ ὀλίγους. Φθονηθεὶς ἐπὶ μᾶλλον, διεβλήθη τοῖς κατακτηταῖς Ρωμαίοις καὶ δικασθεὶς κατεδικάσθη εἰς τὸν διὰ σταυροῦ θάνατον, παραδοθεὶς ἐκουσίως εἰς χεῖρας τῶν ἄχθρῶν του, ὡς ἄλλος Σωκράτης, μάρτυς ἄχρι θανάτου τοῦ δικαίου καὶ τῆς ἀληθείας, συγχωρήσας δημοσίᾳ καὶ τοὺς φονεῖς του. Ἐκπνεύσαντος αὐτοῦ ἐπὶ τοῦ Σταυροῦ οἰονεὶ θεληματικῶς, ὁ ἥλιος ἐσκοτίσθη καὶ ἡ γῆ ἐσειοθη καὶ τάφοι ἠνεώχθησαν καὶ νεκροὶ πολλοὶ ἀνέστησαν. Τῇ δὲ τρίτῃ ἡμέρᾳ, ὡς εἶχεν προείπει, πρὸ τῆς τοῦ Φοῖβου ἀνατολῆς, ἀνέστη ἐκ νεκρῶν κατασχύνας τοὺς ἐχθροὺς του καὶ θριαμβεύσας ἐπὶ τῶν διωκτῶν του!»

Ἡ προσοχή τοῦ θεοῦ ἀκροατηρίου ὁλο-
νὲν καὶ ἐκορυφῶτο καὶ ἡ στάσις τῶν ἑμαρ-
τύρει τὴν ὑπερτάτην ἐκπληξιν αὐτῶν.

«Τὸ πάντων θαυμασιώτερον-συνέχισεν
ὁ Ζεὺς- ὅτι κατήλθεν πρὸ τῆς ἀναστάσεώς
του, διὰ τῆς θείας αὐτοῦ ψυχῆς, μέχρις ἀη-
λίαν τοῦ Ἄδου κελεύθων δῆσας τὸν τρίκρα-
νον Κέρβερον καὶ ἐλευθερώσας τοὺς ἐν αὐτῷ
δεσμίους, οὓς καὶ παρέλαβεν μεθ' ἑαυτοῦ
εἰσελθὼν μετὰ δόξης εἰς τὴν καινὴν βασι-
λείαν του. Ἐλαβε δὲ ἐξουσίαν ἐν οὐρανῷ
καὶ γῆ καὶ καταχθονίοις ἵνα ἀσκήσῃ αὐτὴν
κατὰ τὴν βούλησίν του!»

Ἡ τελευταία φράσις τοῦ θεοῦ ὁμιλη-
τοῦ ἔπεσεν ὡς κεραυνὸς ἐπὶ τοῦ ἀκροατη-
ρίου. Πολλοὶ κατέστησαν ἄφωνοι καὶ ἀδρα-
νεῖς ὡσεὶ νεκροὶ ἐνῷ ἄλλοι τινὲς στραφέν-
τες ἀλλήλοις ἐξέφραζαν τὸν θαυμασμόν των
καὶ τὸν φόβον των.

«Ἄλλ' ὦ ἰσόθεοί μου καὶ ἰσόμοιροί μου!
Ἀκούσατε καὶ τὸ ἐκπληκτικώτερον καὶ ἀνη-
σχητικώτερον...»

Βαθεῖα οἰγὴ ἐπέπεσεν καὶ πάλιν ἐπὶ τῆς
θείας συνάξεως.

«Εἷς ἐκ τῶν πιστεύσάντων εἰς αὐτὸν
βάρβαρος, Ἰουδαῖος τῷ γένει καὶ Ῥωμαῖος
πολίτης, ἐγκρατὴς δὲ τῆς ἑλληνικῆς παι-
δείας καὶ προικισμένος διὰ πολλῶν ταλάν-
των ἐπεσκέφθη τὴν Μακεδονίαν κομίζων
τοῖς Ἕλλησι τὸν νέον αὐτὸν παντοδύναμον
Θεόν, γενόμενος ἀποδεκτὸς παρὰ πολλῶν
ἐδίδαξε καὶ κατέλειπεν ἐκεῖσε ἐκκλησίαν
πιστῶν. Ἀπετόλμησε δὲ διοδεύων τὴν Ἑλ-
λάδα, ἐτόλμησεν ὅπως ἐπισκεφθῆ τὸ ἰσπε-
φές ἄστν, ὅπου ὁμιλήσας ἀποδεικτικῶς ἐπὶ
τοῦ Ἀρείου Πάγου ἔπεισεν ἐπισήμους τι-
νάς Ἀθηναίους ὅτι ὁ καταγγελλόμενος ὑπ'
αὐτοῦ Θεὸς εἶναι ἐκεῖνος ὃν προεμήνυσαν
οἱ σοφοὶ αὐτῶν, ἔτι δὲ καὶ ἐκεῖνος εἰς Ὅν
εἶχον ἀφιερῶσαι δωμὸν μὲ τὴν ἐπιγραφὴν
«τῷ Ἀγνώστῳ Θεῷ!» Πολλοὶ δὲ τούτων
ἐπίστευσαν».

Εἰς τὸ σημεῖον αὐτὸ ἡ Ἀθηνᾶ στραφεῖ-
σα πρὸς τὸν Ἀπόλλωνα ὑπεψιθύριεν τι,
τοῦ Ἀπόλλωνος συγκατανεύσαντος.

Καὶ ὁ προεστὼς τῆς συνάξεως κατέστε-

ψεν τὸν λόγον ὡς ἀκολούθως:

«Συνῶδᾶ τῶν κοσμογονικῶν αὐτῶν συμ-
βάντων, διασπαρέντες οἱ μαθηταί, τοῦ ἐπι-
γῆς ὀφθέντος καὶ τοῖς βροτοῖς συναναστρα-
φέντος νέου Θεοῦ, ἐκήρυξαν μετὰ ζήλου καὶ
θαυμάτων ἐν τῷ ὀνόματι του, τὴν πίστην
τῶν πρὸς αὐτὸν καλοῦντες εἰς αὐτὴν τὰ
ἔθνη. Πολλοὶ οἱ πιστεύσαντες καὶ καταλεί-
ψαντες τὴν πατρῶαν πίστιν τῆς πολυθεΐας.
Οἱ ναοὶ ἡμῶν ὁσημέραι κενοῦνται, αἱ θυ-
σαίαι ὀλιγοστεύουσι καὶ ἡ εἰς ἡμᾶς πίστις
κλονίζεται. Οἱ ἀποστατήσαντες καὶ ἀκολου-
θήσαντες τὸν νέον Θεὸν ἐκήρυξαν ἡμᾶς
ψευδεῖς καὶ ἀδυνάτους καὶ παρὰ τοὺς διω-
γμοὺς ἐναντίον αὐτῶν ὑπὸ τῶν Ἰουδαίων
καὶ Ῥωμαίων αὐτοκρατόρων οὗτοι μυστη-
ριωδῶς πληθύνονται ὥστε ἡ βασιλεία ἡμῶν
ὁσημέραι ἐκλείπει. Ταῦτα θέτων καθηκόν-
τως ἐνώπιον ὑμῶν πρὸς ἀκριβῆ καὶ πλήρη
ἐνημέρωσιν, καλῶ τὴν συνέλευσιν εἰς συζή-
τησιν. Τίς ἀγορεύειν βούλεται;»

Καὶ ἐκάθησεν ἐμφανῶς κεκμηκῶς ἐπὶ
τοῦ μεγαλοπρεποῦς θρόνου του.

Πρῶτος ἐγεγρθεὶς ὁ Ἄρης, λαβὼν τὸν
λόγον εἶπεν:

- ὦ! Ζεῦ! ὦ! Δαῖμον! Ἀκούσας μετὰ
τῆς δεούσης προσοχῆς καὶ τοῦ προσήκον-
τος σεβασμοῦ τὰ ὑφ' Ὑμῶν ἀποκαλυφθέν-
τα συνταρακτικὰ συμβάντα, ξενίσαντα τὰς
ἀκοὰς ἡμῶν καὶ συγκλονίσαντα ἕως θαθέων,
προτείνω τὴν ἄμεσον κήρυξιν πολέμου κατὰ
τοῦ διεκδικητοῦ τοῦ Ὑμετέρου θρόνου καὶ
τῆς κυριαρχίας ἐπὶ τῶν ἀνθρώπων ὡς ἔνε-
στι τάχιον. Τὸ γεγονός ὅτι δὲν ζητεῖ ἀπλήν
θέσιν μεταξὺ ἡμῶν, πρᾶγμα συζητήσιμον,
ἀλλὰ τὴν ἀπόλυτον καὶ ἀποκλειστικὴν, ἐκ-
θρονίζων πάντας ἡμᾶς ὀριστικῶς, πρέπει νὰ
συμπαράταξῃ πάντας εἰς δεινὸν ἀγῶνα
ἐναντίον του. Θὰ εὐρωμεν δὲ καὶ συμμάχους
καὶ ἐκ τῶν θνητῶν οὐκ ὀλίγους. Ἐμπρὸς
λοιπόν. Πόλεμον! Πόλεμον πείσιμονα καὶ
ἀδυσώπητον ἐν τῷ ἅμα! «Πόλεμος γὰρ πα-
τήρ πάντων» καὶ τρόπος ἀποτελεσματικῆς
ἀντιμετωπίσεως τοῦ ἀντιπάλου.

Μὲ τὴν πρότασιν τοῦ Ἄρεως συνεφώ-
νησαν χειροκροτοῦντες ὁ τε Ἐρμῆς καὶ ἡ

Ἄφροδίτη καὶ ὁ Διόνυσος μετὰ τῆς βακχείας συνοδείας του καὶ τινες ἄλλαι κατώτεραι θεότητες.

Ἐπελθούσης ἡσυχίας ὁ ἐπὶ κεφαλῆς Θεὸς συνοφρωθεὶς εἶπεν:

«Μὴ μου ἄλλους κόπους πάρεχε, ὦ πολεμόχαρε, ἀνδρόφονε καὶ αἰμοχαρές, ἄσκη τοῦ ἀσπλάγχχνου Πλούτωνος προμηθευτὰ θεέ! Ὁ περὶ οὗ ὁ λόγος νέος Θεός, ἄχρι τοῦδε ἀπεδείχθη ἀήττητος ἐν πολέμῳ. Ἄφες, λοιπόν, κατὰ μέρος τὸν ἀμφίβολον, ἵνα μὴ εἶπω ἐκ τῶν προτέρων καταδεδικασμένον, πόλεμον καὶ πρότεινε εἴ τι ἄλλο ἔχεις!»
Ἀκολουθῶς ἔλαβε τὸν λόγον ὁ δόλιος Ἐρμῆς εἰπών:

-᾿Ω! Ζεῦ... ᾿Ω! Τῶν θεῶν καὶ θεαινῶν ἔξοχος ὁμήγουρις! Φρονῶ καὶ οὐχὶ εἰκῆ, ὅτι ἐὰν ὁ κατὰ μέτωπον πόλεμος τυγχάνει ἀμφίβολος, ἴσως δὲ καὶ καταδεδικασμένος, ὑπάρχει ὁ ἀνορθόδοξος πόλεμος ὁ πλέον ἀσφαλῆς καὶ ἀποτελεσματικός...

Τὸ ὑψηλὸν ἀκροατήριον ἔτεινεν εὐήκοον οὖς. Καὶ ὁ ἀγορεύων θεὸς συνέχισεν:

-Ἐπάρχει τὸ ἀκαταμάχητον ὄπλον τοῦ ψευδοῦς λόγου, τῆς σοφιστείας. Τοῦ εἰρωνος εἰσέτι καὶ τοῦ παραπλανητικοῦ. Σοφισταί, ψευδολόγοι, αἰρετικοί, ἄς συστρατευθοῦν μετ' ἐμοῦ εἰς τὸν ἔντεχνον αὐτὸν ἀναίμακτον πόλεμον. Πέραν δὲ τούτου πανίσχυρον ὄπλον εἰς χεῖρας μας τὰ ἀργύρια, τὰ ἐξαγοράζοντα συνειδήσεις καὶ ὑπηρετοῦντα θαυμασίως τὸν δόλον καὶ τὸ ψεῦδος».

Ἐπιλαβὼν πάλιν ὁ Ζεὺς εἶπεν:

«᾿Ω! ἀγγελιαφόρε τῶν θεῶν πτερόποδα καὶ πᾶσαν τὴν ὑφήλιον διεξερχόμενε, θεέ τοῦ ἐμπορίου καὶ τῆς εὐγλωττίας, πῶς τοιαῦτα προτείνεις σὺ ὁ γινώσκων κάλλιον πάντων τὰ ἐν γῆ τεκταινόμενα; Καὶ ὁ πόλεμος οὗτος κατὰ τοῦ νεοφανοῦς Θεοῦ ἐλάχιστα ἢ οὐδὲν ἀπέδωσε. Καὶ ἂν οἱ μάρτυρες τῆς Ἀναστάσεως του ἐξωνήθησαν, ὁ κόσμος ἐπίστευσεν εἰς αὐτήν. Καὶ ἂν τινες τῶν φιλοσόφων τὸν ἐπολέμησαν οὐκ ὀλίγοι ἐδήλωσαν πίστιν εἰς Αὐτόν. Καὶ ἂν τινες αἰρετικοὶ διέστησαν καὶ διὰ τῆς πλάνης ἀντετάχθησαν αὐτῷ, καὶ οὗτοι ἀπεκόπησαν τοῦ

σώματος τῶν πιστῶν του καὶ ἐξέλιπον. Ματαιοπονοῦμεν «ἀέραν δέροντες»...

Τότε ἡ Ἄθηνᾶ συνουστέρα γενομένη ἀνήλθεν ἐπὶ τοῦ δήματος εἰποῦσα εὐτόνως:

-Πάτερ Ζεῦ ἀθανάτου καὶ θνητοῦ γένους, ὁ ἐκ τῆς σεπτῆς σου κεφαλῆς γεννήσας με... ᾿Ω! θεοὶ καὶ θεάιναι τοῦ ἑλληνικοῦ πανθέου καὶ εἴτινες ἔτεροι συμπαριστάμενοι καὶ συναγωνιόντες θεοί. Ἐξ ὧν ὁ μέγας Ζεὺς ἀπεκάλυψεν εἰς ἡμᾶς δοκῶ ὅτι μία καὶ μόνη λύσις ὑπάρχει, ἦν καὶ προτείνω ὡς τὴν πλέον ὀρθὴν καὶ συμφέρουσαν...

Ὅλων οἱ ὀφθαλμοὶ ἐστράφησαν καὶ ἐκαθελώθησαν ἐπ' αὐτῆς οἰοῦντι κρεμάμενοι ἐκ τῶν μελιρρῦτων χειλέων τῆς.

-Ἡ σύνεσις καὶ ἡ σοφία ἐπιβάλλουν τὴν ἄνευ ἀντιστάσεως τινός, οὔσης ἀκάρπου καὶ ἀσυμφόρου, ἀποδοχὴν τοῦ νεοφανέντος Θεοῦ ὡς τοῦ ὑπερτάτου ὄντος. Αὐτὴν προτείνω. Καὶ ποιούσα πρώτην ἀρχὴν ἀπεκδύομαι τῆς πανοπλίας μου καὶ ἀφιερῶ αὐτὴν προθύμως τῇ κατὰ σάρκα μητρὶ αὐτοῦ ἀειπαρθένῳ Μαρίᾳ ἧς προτύπωσιν καὶ προεικόνισιν ἐμαυτὴν θεωρῶ ὡς καὶ πολλοὶ σοφοὶ καὶ συνετοὶ τῶν πιστευσάντων εἰς αὐτὸν ἦδη, μετωνομάσαντες καὶ καθιερώσαντες πολλοὺς τῶν ναῶν μου εἰς τὸ ὄνομα ἐκεῖνης. Θέλω δὲ οὕτω παραμένειν αἰώνιον σύμβολον σοφίας καὶ συνέσεως καὶ ἀειπαρθενίας.

Καὶ αὐτὴς κατήλθεν ἄοπλος τοῦ δήματος!

Τὸ ἀκροατήριον παρέμεινε ἐνεόν. Καὶ ἀμηχάνως ἐθεώρει τὴν ὑποταγεῖσαν ἀήτητον θεάν... Ἦκολούθησεν πάραυτα ὁ Ἀπόλλων, δηλώσας ὅτι καὶ οὗτος παραιτεῖται τῆς θέσεως αὐτοῦ προσφέρων εἰς ἀπόδειξιν τὴν λύραν του καὶ ἀπομένει σύμβολον τοῦ φωτός, τῆς τέχνης τοῦ ὥραίου καὶ τῆς ἁρμονίας. Ἦκολούθησαν ἐν ταυτῷ ὁ Ὀρφεὺς καὶ αἱ Μοῦσαι καὶ ἡ Ἐστία παραδίδουσα τὸ ἱερὸν πῦρ εἰς τὰς νέας σεμνοπρεπεῖς παρθένους, τὰς τεταγμένας εἰς τὴν διακονίαν τοῦ νέου Θεοῦ. Παρέμεινε ὅμως ἰκανὸς ἀριθμὸς θεῶν καὶ θεαινῶν καὶ νυμφῶν καὶ ἄλλων ἐλασσόνων θεοτήτων οὐδέτερος. Ἐξαίφνης ἠκούσθη θόρυβος καὶ χωρὶς κἂν νὰ ζητήσῃ καὶ λάβει τὸν λόγον, ἔσπευσε πρὸς

τὸ δῆμα παραπαίων με οἴνωπους ὀφθαλμούς διαχέων κατὰ τὴν διέλευσίν του οἰνώδη πνοὴν ὁ Διόνυσος. Καὶ καταλαβὼν ἀκόμψως τὸ δῆμα εἶπεν:

Ἐνίσταμαι... κατὰ τῆς προτάσεως τῆς προλαλησάσης ἀστόχως καὶ ἐνεργησάσης πράξιν πάντη ἀσυμβίβαστον πρὸς θεάν... Καὶ ἀποδοκιμάζω ἐντόνως τοὺς συμπαρasyρθέντας μετ' αὐτῆς ὡς ἀναξιούς, δειλοὺς καὶ ρηψάσπιδας, παραδίδων αὐτοὺς εἰς τὴν κοινήν περιφρόνησιν.

Οἱ λόγοι τοῦ γλεύκου μεμεστωμένου θεοῦ ὑπῆρξαν τὸ ἔναυσμα ἐκρήξεως ποικίλων διαμαρτυριῶν. Συμπαρετέχθησαν δὲ μετ' αὐτοῦ οὐκ ὀλίγοι. Ἐν τῷ ἅμα ἐξανέστη ὁ Ἄρης καὶ ὁ Ἑρμῆς, συμπροσετέθη δὲ καὶ ἡ Ἀφροδίτη καὶ τινες ἄλλοι. Τότε ὁ προεξάρχων Θεός, ἐπιβαλὼν διὰ φωνῆς ἰσχυρᾶς τὴν τάξιν, εἶπεν:

«Φρονῶ ὅτι ἐν Ἑλλάδι τῇ κοιτίδι τοῦ φωτός καὶ τοῦ λόγου καὶ μητέρα τῆς δημοκρατίας, θεάν ἔχει μόνον ὁ ἐλεύθερος καὶ γνήσιος διάλογος. Πᾶσα θεὸς καὶ πρότασις ἀποδεκτὴ καὶ συζητήσιμος. Τελικῶς ὅμως κατισχύει ἡ ψῆφος τῶν πλειόνων. Ἐπειδὴ δὲ τὸ θέμα χρῆζει ἐμπεριστατωμένης μελέτης καὶ συζητήσεως, ἥτις δὲν εἶναι ἐφικτὴ εἰς μίαν καὶ μόνην συνέλευσιν, κηρύσσω τὴν λῆξιν τῆς παρουσίας καὶ καλῶ ὅλους Ὑμᾶς, μετὰ τριήμερον, εἰς νέαν τοιαύτην, πρὸς λήψιν ὀριστικῶν καὶ τελεσιδίκων ἀποφάσεων». Οἱ σύεδροι συνεφώνησαν διὰ βοῆς. Εἶτα προσεφέρθη αὐτοῖς νέκταρ πρὸς ἀναψυχὴν καὶ ἀνεχώρησαν ἕκαστος εἰς τὸν ἴδιον τόπον.

Συμπληρωθέντος τοῦ ταχθέντος τριημέρου, τουτέστιν τριῶν αἰώνων καθ' ἡμᾶς -καθότι οἱ χρόνοι προσημετρῶνται ἄλλως πῶς εἰς τὸν ἐξωκόσμιον χῶρον- ἐπραγματοποιήθη ἡ νέα γενικὴ συνέλευσις τῶν μακάρων. Τὰ πλείονα τῶν ἐδράνων ἦσαν κενὰ καὶ τὸ ἐνδιαφέρον τῶν συνέδρων καταφανῶς μειωμένον. Καθυστερημένως κατέφθασον ὁ Ζεὺς περὶ. Καὶ ὑποβασταζόμενος ἀνῆλθεν ἐπὶ τοῦ δῆματος. Κηρύσσω τὴν

ἔναρξιν τῆς συνεδριάσεως μετ' ἀσθενοῦς φωνῆς, ἔθεσεν εἰς τὴν διάθεσιν τοῦ ἔναπομείναντος ἀραίου πανθέου τὴν παραίτησίν του εἰπὼν:

«Τὰ ἀρχαῖα παρῆλθεν. Ἴδου γέγονε καινὰ τὰ πάντα! Ὁ νέος Θεὸς ἐνεθρονίσθη εἰς τὰς καρδίας Ἑλλήνων καὶ βαρβάρων. Ἡ δουλεία κατηργήθη. Αἱ γυναῖκες γέγοναι ἰσότιμοι τοῖς ἀνδράσι. Τὸ ψεῦδος καὶ ὁ δόλος ἀπεκηρύχθησαν καὶ εἰς τὰς σχέσεις τῶν ἀνθρώπων ἰσχύει τὸ καινοφανὲς δόγμα τῆς ἀγάπης. Τὰ σεβάσματά μας ἐγκατελείφθησαν καὶ κατηδαφίσθησαν. Παντοῦ λατρεύεται πλέον ὁ νέος Θεός, μετ' ἀναιμάκτους καὶ πνευματικὰς θυσίας. Τὸ ὑπ' ἐμοῦ προβλεφθὲν τέλος ἐπέστη. Δὲν ἀπομένει πλέον ἢ ἡ παραίτησις πάντων καὶ πασῶν οἰκειοθελῶς διὰ λόγους ἀξιοπρεπείας. Οὕτω θὰ παραμείνωμεν μετὰ δεδαιότητος τοῦλάχιστον εἰς τὴν μνήμην τῶν γεγενημένων, ὡς ὁ κάλλιστος μῦθος».

Καὶ πρὶν ἢ καταστῆψῃ τὸν λόγον ὁ παραιτηθεὶς Θεὸς καὶ κατέλθῃ τοῦ δῆματος, ἠκολούθησαν ἀθροαὶ παραιτήσεις. Διέστησαν ὅμως τῶν συνέδρων διαμαρτυρόμενοι ὁ τε Ἄρης καὶ Ἑρμῆς καὶ Ἀφροδίτη καὶ Διόνυσος, δηλοῦντες ὅτι αὐτοὶ θὰ συνεχίσωσι τὸν πόλεμον μέχρις ἐσχάτων κατὰ τοῦ ὑφαρπάσαντος τὴν ἐξουσίαν νεοφανοῦς Θεοῦ. Εἰς μάτην ὁ Ζεὺς ἐπεχείρησε τὴν μετὰ γνώσιν αὐτῶν ἐπικαλούμενος τὸν Δελφικὸν χρησμὸν τὸν δοθέντα τῷ αὐτοκράτορι Φλαβίῳ Κλαυδίῳ Ἰουλιανῷ, ἐπιχειρήσαντι μάτην τὴν ἀναστίλωσιν τῆς προγονικῆς θρησκείας ὡς καὶ τὴν δραματικὴν ὁμολογίαν του. Ἐτι δὲ ὅτι ὁ ἐπικρατήσας Θεὸς «οὐχ ἀρπαγμὸν ἠγήσατο» ἀλλὰ ὑπὸ τῶν θνητῶν ἐλευθέρως ἀνεγνωρίσθη καὶ ἐνεθρονίσθη, καὶ τίνα ἄλλα ἄτινα οὐδόλως ἐλήφθησαν ὑπ' ὄψιν ὑπ' αὐτῶν, παραμεινάντων πεισματικῶς ἀμεταπειστων. Καὶ ὁ μὲν Ἄρης καυχαιολογῶν ἐδήλου ὅτι θὰ συνεχίσῃ τὸν πόλεμον κατ' αὐτοῦ, ἐγείρων ἔθνος ἐπὶ ἔθνει, δημιουργῶν ἐμφυλίουσιν σπαραγμούς, καλλιεργῶν ταξικὰς συγκρούσεις καὶ ἐξεγέρσεις, προσβάλλων εὐθέως τὸ καινὸν δόγμα

τῆς ἀγάπης ἕως οὗ κατισχύση αὐτῶν. Ἡ Ἄφροδίτη ἐκμαυλίζουσα καὶ προάγουσα εἰς ἀκολασίαν νέους καὶ νεάνιδας ἐκ τῶν πιστευσάντων εἰς αὐτόν. Στηριζομένη δὲ ἐπὶ τῆς ἐμφύτου φιληδονίας τῶν θνητῶν, θὰ ἐξακολουθήσῃ παραλογιάζουσα καὶ συμπαρασύρουσα πρεσβυτέρους καὶ γέροντας, ὥστε νὰ ἐξανδραποδίση, ὅση δύναμις αὐτῇ, πλῆθος ἐκ τῶν πιστῶν του. Ὁ δὲ Ἑρμῆς, χρώμενος σοφιστειῶν, δόλου καὶ δωροδοκιῶν, ἔτι δὲ καπηλευόμενος καὶ ἐμπορευματοποιῶν τὰ ἱερά καὶ τὰ ὅσια, θὰ συνεχίση νοθεύων καὶ ἀλλοιώνων τὴν πίστιν, ἐξαγοράζων πρὸς τούτους ἀπάσας τὰς συνειδήσεις πιστῶν καὶ ἀπίστων. Τέλος, ὁ Διόνυσος μετὰ τῆς φαυλοβίου συνοδείας του καγχάζων, ἐβεδαίου ὅτι διὰ τοῦ πάθους τῆς μέθης θὰ ἀποπλανήσῃ πολλοὺς ραθύμους καὶ ἐγκρατεῖς. Εἰς τοὺς τέσσαρας μνημονευθέντας προσεχώρησαν καὶ τινες Νηρηίδες καὶ Δρυῶδες ὡς καὶ ἡ θεὰ Τύχη, εἰποῦσαι ὅτι οὕσαι βέβαιαι διὰ τὴν ἀφέλειαν καὶ δεισιδαίμονα διάθεσιν τῶν Ἑλλήνων, θὰ πολημήσουν καὶ αὐτὰ χρώμεναι ταύτας ὡς

ὄπλα κατὰ τοῦ κοινοῦ ἀντιπάλου, προξενούσαι ἰκανὴν ζημίαν εἰς αὐτόν.

Ὁ Ζεὺς μετὰ φωνῆς μόλις ἀκουομένης ἐκήρυξε τὴν λῆξιν τῆς ἐσχάτης, ὡς τὴν κατωνόμασεν, συνελεύσεως τῶν θεῶν καὶ κατῆλθε τοῦ βήματος γενόμενος ἄφαντος ἀπὸ τῶν ὀφθαλμῶν αὐτῶν. Οἱ σύνεδροι, ἐν ἀταξία ἐγκατέλειψαν τὰ ἔδρανα καὶ ἤρχισαν κατερχόμενοι τοῦ πάλαι ποτε θεοοικήτου ὄρους. Ὁ ἐρημωθεὶς πλέον ὑπερηφούμενος ὑπερθεν πάντων τῶν ὀρέων Ὀλυμπος συνεκλονίσθη ὑπὸ ἀλλεπαλλήλων δονήσεων παραζόντων τὰ λίθινα σπλάγγνα του καὶ ἐκάλυψε τὸ πρόσωπον αὐτοῦ δι' αἰωνίων χιόνων, ἀποβάς πλέον ἀνάμνησις καὶ σύμβολον. Τὴν ἡγετικὴν ἐν ὄρεσι καὶ ψυχαῖς ἀνθρωπεῖαν θέσιν του κατέλαβεν ὁ μέχρι τότε ἄγνωστος καὶ ἄσημος **Γολγοθᾶς** ἀναδεικνυόμενος εἰς ὄρος ὑψηλὸν λίαν καὶ Ἅγιον.

Ἐν Ὀλύμπῳ, ἔτει ἐξακοσιοστῷ, καί... ἀπὸ Χριστοῦ Γεννήσεως.

π. ΓΓΝ. ΠΑΠΑΣΠΗΛΙΟΠΟΥΛΟΣ

«ΚΑΙ ΦΕΥΓΕ ΕΙΣ ΑΙΓΥΠΤΟΝ»

*Ἄγγιχτα ἀκόμα
τῶν Σοφῶν τὰ δῶρα
σι' ἄχραντα τὰ Χέρια.
Κι εἶδε ἡ Ματιά Του
νὰ ζυγῶν' ἡ φρίκη
τῆς σφαγῆς, κι ὁ τρόμος.
Ρήγας μακελλάρης
θάνατο προστάζει,
γέμισαν οἱ ρύμες
τῆς Ραμᾶ σφαγμένα
βρεφικὰ βλαστάρια.
Τῆς Ραχήλ ὁ θρῆνος
κερσυνός, πυρώνει*

*σωθικὰ μαννάδων,
τῇ χαρὰ νεκρώνει.
«Τὸ τεχθὲν τὸ Βρέφος»
σπαργανῶν' ἡ θλίψη
προσφυγιᾶς, ὁ πόνος,
ὅπου γῆ ποτίστη
μ' αἷμα τοῦ λαοῦ Του.
Τὰ μεστά Του χρόνια
προσδοκᾷ ὁ κόσμος,
θέλημα Θεοῦ ἔναι
ὁ Σταυρὸς Ἀγάπης*

ΦΙΛΗΜΩΝ ΚΑΠΑΣΟΓΛΟΥ

ΠΕΡΙΕΧΟΜΕΝΑ ΠΕΝΤΗΚΟΣΤΟΥ ΕΝΑΤΟΥ ΤΟΜΟΥ 1996

ΕΠΙΣΤΗΜΟΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **Γ. Κοντόπουλου:** «Για μιὰ σύγχρονη χριστιανική κοσμοθεωρία» σελ. 1-7. **Σταθάκη Βασ.:** «Χριστιανική κοσμοθεωρία και σύγχρονος άνθρωπος» σελ. 41-46, 83-86. **Ίωάν. Ξυνόπουλου:** «Επιστήμη και Μεταφυσική» σελ. 115-123. **Βασιλ. Άνδρ. Λαναρά:** «Πανεπιστημιακή Νοσηλευτική εκπαίδευση στην Ελλάδα» σελ. 145-151. **Δημ. Γ. Ώραιόπουλου:** «Η επαναποκατάσταση της θεραπευτικής δύναμης της σχέσης Άσθενή-Γιατρού» σελ. 147-183. **Βασ. Κ. Σταθάκη:** «Η ζωή και τὸ ἔργο τοῦ Albert Einstein, 1879-1955» σελ. 226-233, 179-286. **Μανώλη Κιαπόκα:** «Η θέση τοῦ Ἴπποκράτους ἔναντι τῆς θρησκείας» σελ. 234-238. **Ά. Δωρικοῦ:** «Η παιδεία τῶν πρωτοπόρων» σελ. 331-336.

ΙΣΤΟΡΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **π. Δημητρ. Ίω. Κωνσταντέλου:** «Θρησκευτικές ὀργανώσεις και ἀδελφότητες στὸ Βυζάντιο» σελ. 17-22. **Νικολάου Π. Σοῦλεντάκη:** «Περὶ τῶν Πομάκων» σελ. 29-33, 139. **Ι.Κ. Μαζαράκη-Αϊνιάνος:** «Η Φιλική Ἐταιρεία» σελ. 73-82. **Μπουγάτσου Δ. Ίωάν.:** «Γρηγόριος Ε΄ - Κωνσταντῖνος Οἰκονόμου ὁ ἔξ Οἰκονόμων, ὑποστηρικταὶ τῆς ἀληθοῦς παιδείας» σελ. 92-95. **Β. Χαράλαμποπούλου:** «Η ἀνάπτυξη τοῦ ἐμπορίου και ἡ προετοιμασία τῆς ἐπαναστάσεως τοῦ 1821» σελ. 96-99. **Δημ. Ν. Παπαθανασόπουλου:** «Η δυναμική παράδοσις τοῦ Ἑλληνισμοῦ και ἡ ἠθική εὐθύνη» σελ. 100-104. **Βασ. Κ. Σταθάκη:** «Η Τουρκική στάση ἔναντι τοῦ Ἑλληνισμοῦ κατὰ τὸν εἰκοστὸν αἰῶνα» σελ. 124-130, 152-158. **Δ. Α. Χριστοφίδη:** «Τὸ Κυπριακὸ ζήτημα» σελ. 244-248. **Ν. Π. Ματρογιαννόπουλου:** «Στέφανος Μπολέτσης, σκεῦος ἐκλογῆς» σελ. 249-257. **Χ. Γιαμβριᾶ:** «Μνήμες και μηνύματα ἀπὸ τὸ ἔτος τοῦ '40», σελ. 265-268. **Άγγελου Ι. Παπακωνσταντίνου:** «Τὸ ἀντιτορπιλικὸ «Ἀδρίας» και ἡ παράδοσις τοῦ ἰταλικοῦ στόλου εἰς τοὺς συμμάχους» σελ. 269-274. **Ι. Γ.**

Κατσομήτρου: «Τὸ πρόβλημα τῆς Β. Ἠπείρου και οἱ σύγχρονες ἐξελίξεις» σελ. 275-278, 317-320. **Γεωργ. Αχ. Παπαδημητρίου:** «Σύντομη ἐπισκόπηση τοῦ Ἑλληνισμοῦ τῆς διασπορᾶς» σελ. 305-311.

ΚΟΙΝΩΝΙΚΑ ΘΕΜΑΤΑ: **Άπ. Παπαθεοδώρου:** «Οἱ τρεῖς Ἱεράρχαι» σελ. 8-16. **Δημ. Λιαρομμάτη:** «Τὰ θεμελιώδη Δικαιώματα ἀνθρώπου (Δ.Α.) και ὁ Χριστιανισμός» σελ. 47-53, 87-91, 131-187. **Λαμπρ. Κούρκοστα - Βασ. Λαναρά:** «Νοσηλευτική και νοσηλευτὲς στὸ Βυζάντιο» σελ. 54-57. **Δημ. Λιαρομμάτη:** Τὰ θεμελιώδη δικαιώματα τοῦ ἀνθρώπου (Δ.Α.) και ὁ Χριστιανισμός (Γ΄) σελ. 131-1137. **Δημ. Βαλληνδρά:** «Η πολυνομία ὡς καταχρηστική ἄσκηση τῆς νομοθετικῆς Ἐξουσίας και οἱ συνέπειές της» σελ. 159-164. **Γ. Αχ. Παπαδημητρίου:** «Μειονοτικά θέματα» σελ. 185-191. **Βασ. Κ. Σταθάκη:** «Τὸν ἀνθρωπιστική μήνυμα ἀπὸ τὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξάνδρου Τσιριντάνη» σελ. 105-106. **Βασ. Κ. Σταθάκη:** «Ἀπὸ τὸ καθοδηγητικὸ ἔργο τοῦ Ἀλεξ. Τσιριντάνη «Ὁ ἀγωνιστικὸς ἀνθρωπισμός» σελ. 297-304. **Γ. Μαυρικάκη:** «Ἐλευθερίας χριστιανική πίστη» σελ. 312-317. **Ά. Ἀδραμίδη:** «Η εὐθανασία» σελ. 341-343.

ΠΟΙΗΜΑΤΑ: **Γ. Βερίτη:** «Διπλῆ Γιορτή» σελ. 99. **Γ.Γ.** «Ὁ Ἀνήφορος» σελ. 66. **Ν. Καμβύση:** «Στὸν Π. Κλωνάρη» σελ. 53. **Φιλμ. Καπάσογλου:** «Τί σοι προσενέγκωμεν, Χριστέ», σελ. 34. «Ἐλέους Ὁμβρους» σελ. 176. Ἐρήνου ὁ καιρὸς πέπαυται» σελ. 204, «Ἄξιον ἐστί» σελ. 243. «Φῶς ἰλαρόν» σελ. 330. **Ἐλ. Μάϊνα:** «Ὁ λαθρεπιβάτης» σελ. 57. «Στοὺς Ἐμμαούς» σελ. 144. «Ὁ 51ος» σελ. 208. **Πόπης Μανωλοπούλου:** «Η ὑπέρβαση» σελ. 169. **Στ. Μπολέτση:** «Η Μεγαλόχαρη» σελ. 278. **Ι.Α. Νικολαΐδη:** «Πρὸς Ἐσπέραν» σελ. 23. **Σ. Σταυρίτη:** «20 Ἰουλίου 1974, 1619 Ἄγνοοῦμενοι», σελ. 225. «Πρὶν ἀπ' τοὺς Μάγους» σελ. 340.

ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΙΣΜΟΙ: **Πανομήτη:** «(Μεθ)εόρτιες σκέψεις, σελ. 38. «Ὡς Νεοβάρβαροι» σελ. 65-66. «Τὸ συναξάρι τοῦ Γένους» σελ. 108. «Πάσχα ιερὸν» σελ. 138. «Συζήτησις» σελ. 172. Ὁ Αὐτόματος σελ. 207-208. «Γλωσσικά» σελ. 258. «Τουριστικά» σελ. 293. «Ἀξίες» σελ. 322. «Χριστούγεννα» σελ. 344.

ΣΧΟΛΙΑ: Ο ΤΟΜΕΑΣ ΤΥΠΟΥ ΤΗΣ ΧΕΕ. «Ἐν ὄψει τοῦ νέου ἔτους», «Εὐθανασία στὴν Ὀλλανδία. Ἀρχὴ ἀντίστροφη μέτρησης»; σελ. 39-40. «Ἀνεπάρκεια τῆς Παιδείας, τὸ μέλλον τοῦ Μαρξισμού» σελ. 70-72. «Ἐθνικὸ προσκλητήριον» «Οἱ Ἀγνοούμενοι τοῦ Ἀτίλα» σελ. 139-140. «Μὴ πεποιθᾶτε ἐπ' ἄρχοντας» «Ἱστορικοὶ τίτλοι», «Ἱατρικὴ πράξις καὶ Ἐκκλησία», «Τὸ κρυφὸ Σχολεῖο» σελ. 173-175, «Ἡ ἀκτινοβολία τῆς Ὁρθοδόξου Ἐκκλησίας», «Μία ἐπὶ πλέον Τηλεοπτικὴ πρόκλησις» «Οἱ πνευματικὸς ρίζες τῆς Εὐρώπης», Οἱ θησαυροὶ τῆς Κύπρου, «Ἁγία Σοφία», «Περίεργα» σελ. 210-213. «Ἡ ἐπίσκεψις τῆς «Χριστιανικῆς Ἐνώσεως Ἐπιστημόνων» στὸν Ἑβρο» σελ. 259-260. «Νεότητα καὶ Ἱεραποστολή» σελ. 260-262. «Νεανικὲς παρεκτροπές» σελ. 262. «Ὀλυμπιακὰ μετὰλλια» «Ἀνάγκη ἐνότητος» «Τὰ γεγονότα στὴ Δερύνεια, «Ἡ ὑπερμαχος Στρατηγὸς» σελ. 294-296. «Τὰ Ἱερά μνημεῖα τῆς Ὁρθοδοξίας» «Νὰ μιλήσουν καὶ οἱ πολίτες» «Πνευματικὴ πνοὴ στὴν παιδεία» «Τὸ ἱατρικὸ ἀπόρητο» 325-328. «Οἱ Χίοι τιμοῦν τὸν ποιητὴ Γ. Βερίτη», «Ἡ Διακήρυξις τῆς Χ.Ε.Ε.», «Τὰ δημόσια νοσοκομεία», σελ. 346-348.

ΕΠΙΣΤΟΛΑΙ: **Ε.Κ. Βρυζάκης:** «Ἡ χριστιανικὴ κοσμοθεωρία καὶ ὁ Ἀλέξ. Τσιριν-

τάνης» σελ. 141-142. **Νικ. Π. Σοῦλεντάκης:** «Γιὰ ν' ἀποφευχθῆ τὸ ξεπούλημα τῆς ἑλληνικῆς Γῆς (Μίσθωσις ἀντὶ πωλήσεως) σελ. 142-144. **Μ.Θ. Μηλίγκου:** Τὸ πολυδιάστατο τῆς ὑποστάσεως τοῦ ἱατροῦ» σελ. 214-215. **Νικ. Σοῦλεντάκης:** «Ἀντιρρησίες συνειδήσεως καὶ ἐναλλακτικὴ στρατιωτικὴ θητεία» σελ. 215-217. **Ζακελ. Σαραντίδου:** «Τὸ παρελθόν» σελ. 217. **Μελπομ. Ἀντωνοπούλου:** «Ἡ ἰσότης τῶν δύο φύλων» σελ. 218. **Α. Στασινοπούλου:** «Ἡ εὐθανασία στὸ Ἑλληνικὸ προσκύμιον» σελ. 218-220. **Δ. Προκοπίου:** «Κατασκοπικὲς μνημεις» σελ. 349.

ΜΟΡΦΕΣ: **Ν. Π. Μαστρογιαννοπούλου:** «Στέφανος Μπολέτσης» σελ. 24-28, 58-61. **Μιχ. Μηλίγκου:** «Ἀγαπητὸς Περίδης» σελ. 35-37. «Ὁ Γεώργιος Ἑμμ. Μερικας (1911-1996)» σελ. 170-171. **Ἀθ. Καρραμπέτσου:** «Ἀθανάσιος Πάριος, ἕνας πνευματικὸς ὁδηγὸς τοῦ Γένους, ἅγιος» σελ. 239-243. **Μ.Θ. Μηλίγκου:** «Ὁ Paul Tourgnier καὶ οἱ φίλοι του στὴν Ἑλλάδα» σελ. 287-291. **Χ. Γιαμβριά:** «Γεώργιος Μιχαλόπουλος» σελ. 231.

ΑΠΟ ΤΗΝ ΠΝΕΥΜΑΤΙΚΗ ΚΙΝΗΣΗ ΣΤΟ ΕΞΩΤΕΡΙΚΟ: «Υπάρχει πνευματικὴ ζωὴ στὴν Ἀμερικὴ» σελ. 62-66. «Μιὰ γαλλίδα παρουσιάζει τὶς ἐπιστροφὲς τοῦ αἰῶνα» σελ. 209.

ΔΙΗΓΗΜΑΤΑ: **π. Ἰγν. Παπασπηλιούλου:** «Ὁ συνταξιούχος» σελ. 67-69. «Ὁ μυστηριώδης ἐπισκέπτης» σελ. 221-224. «Ἐν Ὀλύμπῳ» σελ. 351.

ΕΠΙΚΑΙΡΑ: σελ. 323-324, 350.

ΕΥΡΕΤΗΡΙΟ

Α

'Αγιά Σοφία 112, 324. 'Αγκυρα 157. 'Αγνοούμενοι Κύπρου 140-157. 'Αγώνας Κυπριακός 249-257. Αίγαϊο 109-110. Einstein 2, 116, 226-233, 279-286. 'Ανθρωπισμός αγωνιστικός σελ. 297. 'Αξίες πνευματικές 174, 264, 323. 'Απαγωγή παιδιών 323-324. 'Απόδημος 'Ελληνισμός 310. 'Απόρητο 'Ιατρικό 326-327. 'Αλβανία 275. 'Α...; 87. 'Αλληλεγγύη κοινωνική 195. 'Αναρχία οικοδομική 113. 'Ανάστασις 113-114. 'Ανθρωπισμός ούμανιστικός 167. 'Ανθρωπισμός χριστιανικός 83. 'Αριστοτέλης 87. 'Αρματωλοί και κλέφτες 96. Αυτόδιοίκηση τοπική 96.

Β

Βαβαροί 1. Βασίλειος Μέγας 9. Βασίλειος ο Νέος 237. Βενιζέλος 'Ελευθέριος 153. Βερίτης Γ. 42. Βόμβα άτομική 281. Βραβεΐα τηλεοπτικά και Ραδιοφωνικά 323. Βορειοηπειρωτικό πρόβλημα 317-320.

Γ

Γιαννουλάτος 'Αναστάσιος 111-112. Γλώσσα ελληνική 65-66, 103, 258. Γρηγόριος Νανζιανζινός 10-11. Γρηγόριος Ε' Πατριάρχης σελ. 92-95.

Δ

Δαβάκης Κωνστ. 265-268 «Δαμασκός» 25 Διακονία αδελφών 21. Διατάγματα των Μεδιολάνων 8. Δικαιώματα του ανθρώπου 87. Δικαιοσύνη 87, 161, 167. Δικαστήριο συνταγματικό 51. Διχοτόμησης Κύπρου 145.

Ε

'Εθνότης 186. 'Εκπαίδευσις περιβαλλοντική 15. 'Εκπαιδευτικοί λειτουργοί 70. 'Ελευθερία 193-194, 312. 'Ελληνισμός Κυπριακός 157. 'Ελληνόφωνα 'αλβανικά χωριά... 320. 'Εμπόριον και ανάπτυξις του 96-99. Engels Marx 83. 'Εξισλαμισμός 125. E.O.K.A. 252. 'Επιστήμη 'Ιατρική 175, 214.

'Επιστήμονες τῆς διασπορᾶς 309. 'Έπος τοῦ 40 265-268, 296. Εὐθανασία 40, 218-220.

Ζ

Jaspers Karl 83. Ζήτημα Βορειοηπειρωτικό 62-64. Ζωή πνευματική 62-64.

Η

'Ηντεν Antony 154. Η.Π.Α. 173. 'Ηπειρος Βόρειος 275-278, 317-320. Ηρόδοτος 101.

Θ

Θεοδωρακόπουλος Ι. Ν. 84. Θησαυροί τῆς Κύπρου 212. Θράκη 139, 260

Ι

'Ιατρική 178. 'Ιδανικά ελληνικά 325. 'Ιδεῶδες ἑλληνοχριστιανικό 16. 'Ιδιοκτησία πνευματική 163. 'Ιεραποστολή 260-262. 'Ιεράρχαι Τρεῖς 8-16. 'Ιμβρος 157. 'Ιπποκράτης 234-238. 'Ισότης τῶν δύο φύλων 218. 'Ιώβ 120.

Κ

Καθεστῶς 'Αλβανικό 277. Κανελλόπουλος Π. 86. Kant 118. Καποδίστριας 'Ιω. 78. Καρτέσιος 115. Κοινωνία τῶν 'Εθνῶν 280. Κλωντέλ 209. Κολλυβάδες 141. Κοπέ Φρανσουά 209. Κοραῆς 242. Κοσμοθεωρία χριστιανική 1-7, 41-46, 86, 141-142. Κυπριακό 244. Κύπρος 104, 109. Κύριλλος και Μεθόδιος 261. Κωνσταντινούπολις 152.

Μ

Maritain Zak 209.. Marcel Gabriel 83. Marx Karl 45, 71. Μειονότητες 186, 191. Μερίας Γεώργιος 170. Μετανάστευση 305. Μεταφυσική 117. Μιχαλόπουλος Γεώργιος 321. Mond Jaques 44. Berdiayer Nicolas 83. Μπολέτσης Στέφανος 24-28, 58-61, 103-104.

Ν

N.A.T.O. 173. Ναυσιπλοΐα 96. Νιτσεϊ-

ομὸς 130 Nietzsche 42. Νοσηλευτική 54-57, 145-151.

Ξ

Ξάνθος Ἐμμαν. 73. Ξενοτάφεια 19. Ξενώνας 55.

Ο

Ο.Η.Ε. 173. Κων/νος Οικονόμος ὁ ἐξ Οικονόμων 92. Ὄργανισμοὶ διεθνεῖς 173. Ὄργανώσεις θρησκευτικῆς 17-22. Οὐμανισμὸς 130

Π

Παιδαγωγοὶ Μεγάλοι 8-16. Παιδεία 55, 70, 92, 97, 298. Παλινοσοῦντες 311. Παναγία Σουμελά 324. Πανεπιστήμιον Γεωπονικὸ 328. Παπαδιαμάντης Ἀ. 1. Πάριος Ἀθαν. 239-243. Πεγκύ 209 Περίδης Ἀγαπητὸς 35-37. Πίνδος 205. Planck Max 116. Πλάτων 101, 178. Πόθος Διονύσιος 110. Πολιτισμὸς Ἑλληνικὸς 212. Πολιτισμὸς πνευματικὸς 302. Πολιτισμὸς τεχνικὸς 200. Πομάκοι 29-33, 139. Πόντιοι 130.

Ρ

Rabelais Francois 203. Ραφαδία 25, 249. Ρόδιος Ἀνδρόνικος 117. Ρώμας Διονύσιος 79.

Σ

Sartre J.P. 83. Σέκερης Γεώργιος 75. Σισάχθεια 162. Σκαλτσούνης Ι. 1. Σκουφᾶς Νικόλαος 73. Σολωμὸς Διονύσιος 79. Σοσιαλισμὸς ὑπαρκτὸς 2, 71. Σοφιστῆς 87. Σύμπαν 4. Συνθήκη Βερσαλλιών 185. Σχολὴ Χάλκης 210. Σχολεῖο κρυφὸ 175.

Τ

Τένεδος 157. Τουριστικὰ 293. Tournier Paul 287-291. Τραπεζοῦς 152. Τσακάλωφ 73. Τσιριντάνης Ἀ. 1, 141-142, 205-206.

Υ

Υλισμὸς 6, 45, 71. Ὑπαρξισμὸς 87. Ὑπολογιστὰ ἠλεκτρονικοὶ 204. Ὑψηλάντης Ἀλεξ. 6.

Φ

Φασισμὸς 135. Φεμινισμὸς 11. Fontaine Andre 46. Φοροδιαφυγὴ 163. Φυτοφάρμακα 259.

Χ

Χρυσάνθος Ἀθηνῶν 130, 152. Χρυσόστομος Ἰωάννης 16. Χρυσόστομος Σμύρνης 128.

Ψ

Ψυχάρη Ἐριέττα 209.

«ΑΚΤΙΝΕΣ». Μηνιαῖον περιοδικόν. Κυκλοφορεῖ τὴν 1ην ἐκάστου μηνός. Ἰδιοκτῆτης: «Χριστιανικὴ Ἐνωσις Ἀκτίνες», ὁδὸς Καρύτση 14, 105 61 Ἀθήναι, Τηλ. 3235-023. Ἐκδότης καὶ Διευθυντῆς Συντάξεως: Γεώργιος Δ. Ἰατροίδης, Παρθενῶνος 26, 117 42 Ἀθήναι. Προϊστάμενος Τυπογραφείου: Θεόδωρος Γ. Δούρος, Ἰπποκράτους 189, 114 72 Ἀθήναι. Τιμὴ τεύχους δρχ. 200. Ἐτησίαι συνδρομὴ, ἐσωτερικοῦ δρχ. 2000, ἐξωτερικοῦ 20 \$ U.S.A. Ἡ διευθύνσις ἐπιφυλάσσει εἰς ἑαυτὴν τὸ δικαίωμα νὰ μὴ δημοσιεύῃ ἢ νὰ συντέμνῃ κατὰ τὴν κρίσιν τῆς οἰομένης χειρόγραφον. Χειρόγραφα δημοσιευόμενα ἢ μὴ, δὲν ἐπιστρέφονται. Ἀναγγελία ἐντύπων ἐν γένει καὶ βιβλιοκρισίαι δὲν δημοσιεύονται.

Τόπος ἐκδόσεως Ἀθήναι, Δεκέμβριος 1996

ΠΑΙΔΙΚΑ ΒΙΒΛΙΑ ΤΩΝ ΕΚΔΟΣΕΩΝ «ΔΑΜΑΣΚΟΣ»

ΠΑΡΑΜΥΘΙ Ν' ΑΡΧΙΝΗΣΗ

τιμᾶται δρχ. 500

•

ΚΟΚΚΙΝΗ ΚΛΩΣΤΗ ΔΕΜΕΝΗ

δρχ. 600

•

ΕΤΣΙ ΛΕΕΙ ΤΟ ΠΑΡΑΜΥΘΙ

δρχ. 500

•

ΤΟ ΩΔΕΙΟ ΤΗΣ ΑΓΑΠΗΣ

δρχ. 500

•

ΤΑ ΔΩΔΕΚΑ ΦΕΓΓΑΡΙΑ

δρχ. 550

•

ΘΥΣΙΑ ΚΑΙ ΔΟΞΑ

δρχ. 650

•

ΟΙ ΜΙΚΡΟΙ ΑΣΥΝΟΡΟΙ ΚΟΣΜΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ

δρχ. 450

•

ΓΛΥΚΕΙΑ ΜΟΥ ΑΝΟΙΞΗ

δρχ. 550

Έκδόσεις «Η Δαμασκός»

Καρότση 14 - 105 61 ΑΘΗΝΑ - Τηλ. 32 21 283

«ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΚΑΙ ΖΩΗ»

ΜΕΛΕΤΑΙ ΤΟΥ ΙΝΣΤΙΤΟΥΤΟΥ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑΣ ΚΑΙ ΨΥΧΙΚΗΣ ΥΓΙΕΙΝΗΣ

ΕΚΔΟΣΕΙΣ «ΑΚΤΙΝΩΝ»

Κατάλογος τῶν βιβλίων πού ὑπάρχουν σήμερα
στά γραφεῖα τῶν «Ἀκτίνων»

ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Α΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΕΦΗΒΟΥ Τόμος Β΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Α΄	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΚΟΡΙΤΣΙΟΥ Τόμος Β΄	...	1000
ΑΠΟ ΤΑ ΨΥΧΟΛΟΓΙΚΑ ΠΡΟΒΛΗΜΑΤΑ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ	1000
ΜΙΚΡΑ ΚΑΙ ΜΕΓΑΛΑ ΜΥΣΤΙΚΑ (για ἀγόρια ἀπό 16 ἐτῶν καί ἄνω)	1500
ΕΓΚΟΛΠΙΟΝ ΓΙΑ ΚΑΘΕ ΕΛΛΗΝΑ ΝΕΟ	100
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΠΡΟΕΤΟΙΜΑΣΙΑ	800
ΑΠΟ ΤΗΝ ΨΥΧΟΛΟΓΙΑ ΤΟΥ ΓΑΜΟΥ - Η ΑΡΜΟΝΙΑ	800
Η ΨΥΧΙΚΗ ΥΓΙΕΙΝΗ ΤΟΥ ΜΑΘΗΤΟΥ	500
ΟΙ ΦΟΒΟΙ ΤΟΥ ΠΑΙΔΙΟΥ ΚΑΙ ΑΙ ΑΠΟΤΥΧΙΑΙ ΤΟΥ	500
Ο ΑΡΤΙΟΣ ΑΝΘΡΩΠΟΣ	800

Οἱ συνδρομηταὶ τῶν «Ἀκτίνων» πού ἐπιθυμοῦν νὰ προμηθευθοῦν βιβλία ἀπὸ τὸν ὡς ἄνω κατάλογο παρακαλοῦνται νὰ τηλεφωνήσουν στὸ τηλέφωνο τῶν «Ἀκτίνων»: 32 35 023.